

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebastiani Izquierdo Alcarazensis Societ. Iesv Regii
Senatvs S. Inqvisitionis Hispaniarvm Qualificatoris, Et
Olim Complvti Sacrae Theologiae Professoris. Opvs
Theologicvm, iuxta atque ...**

Vbi De Essentia Et Attribvtis Divinis Vbertim Dissertivr ...

Izquierdo, Sebastián

Romae, 1664

Disputatio XVII. De naturà, possibilitate, & existentia Visionis intuitiuæ Dei.

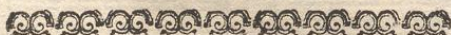
[urn:nbn:de:hbz:466:1-76990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76990)

TRACTATUS VIII. DE VERITATE

OBIECTIVA DEI. DEQUE EIVS
cognoscibilitate intuitiua, siue per propriam
speciem. Atque adeo de Visione
beatifica.

INTER attributa, quæ transcendunt diuinam substantiam, omnesque ipsius formalitates, vt sunt Immensitas, Aeternitas, Vnitas, Infinitudo, Bonitas, &c. suum sibi vendicat locum Veritas obiectiua. De qua proinde, postquam iam egimus de alijs, sequebatur agendum. Ceterum, quia Veritas obiectiua Dei formaliter sumpta, quo pacto inter alia ipsius attributa connumeranda venit, in conformitate Dei cum sui cognitione, aut in ipsius cognoscibilitate per cognitionem veram consistit. De eaque sub isto conceptu nihil speciale dicendum restat, præter ea, quæ generatim diximus in Pharo Scient. disp. 3. q. 7. de veritate obiectiua entis; & facile ab vnoquoque possunt Veritati obiectiua Dei applicari: dumtaxat superest, vt impræsentiarum tractemus de cognitione, qua Deus cognoscibilis est; & à qua habet denominationem veri obiectiua: non quidem de cognitione, qua Deus est cognoscibilis à se ipso; nam de hac agendum est infra in tractatu de Scientiâ Dei: nec de cognitione, qua est cognoscibilis à creatura abstractiua, per alienas species, & aliter, quam est in se; nam de hac satis diximus supra disp. 1. remittentes nos ad multo plura dicta de illâ sub vniuersaliori conceptu in Pharo nostrâ Scient. fere per totam: sed de cognitione, qua cognoscibilis est intuitiua, per propriam speciem, & sicuti est in se. De qua proinde Dei cognitione, quæ potissimum visio Dei intuitiua dicitur, totus Tractatus præsens erit. Quem maioris distinctionis gratiâ in quinque diuidemus disputationes. Quarum prima, & secundum totius operis ordinem 17. de naturâ, possibilitate, & existentia Visionis intuitiua Dei erit. Secunda de supernaturalitate eius. Tertia de principijs. Quarta de obiecto. Et quinta de eiusdem proprietatibus, siue passionibus. Quibus insuper sextam quasi appendicem adijciemus de Nominibus Dei.

DISPUTATIO XVII.

De naturâ, possibilitate, & existentia
Visionis intuitiua Dei.

IN hac disputatione de essentiâ, possibilitate, & existentia Visionis intuitiua Dei agemus potissimum. Vt tamen vniuersalius procedamus, de essentiâ itidem, & possibilitate cuiusuis alterius cognitionis Dei à creaturâ habitæ per speciem propriam in vniuersum disseremus.

QVAESTIO I.

*Virum intellectus creatus clarè, & intuitiua
videre possit; aut etiam de factò vi-
deat Deum, sicuti est.*

Videre, si primam vocis impositionem spectes, actum significat, quo oculi percipiunt suum obiectum. Vnde Deus oculis corporeis videri dicitur, cum in specie, siue figurâ corporeâ visibilique apparet, vt Genes. 18. & 32. Exod. 3. Num. 12. Ezech. 1. 6. & 10. Daniel. 7. Isai. 6. &c. De qua visione latè Aug. lib. 2. de Trin. cap. 8. & epist. 111. & 112. & Greg. lib. 18. Moral. cap. 36. Ceterum, quia cognitio capta per oculos clarissima est omnium, quas experimur pro hoc statu: idcirco verbum *videre* ad quamlibet cognitionem claram, seu euidentem significandam translatum est. Quo iure dicitur Sap. 13. *A magnitudine*

dine speciei, & creatura poterit Creator horum videri. Et Iob. 36. Omnes homines vident eum. Et Exod. 20. Cunctus populus videbat voces, &c. Imo inde etiam ad cognitiones obscuras solet extendi, iuxta illud Pauli 1. Corinth. 13. Videmus nunc per speculum, & in enigmate. Propriis tamen usurpatur pro cognitione magis ad simili visioni oculorum, qua videlicet intellectus obiectum suum, non in alienâ similitudine, seu instar alterius, aut obscure; (vti solet pro hoc statu); sed immediate, clarissimè, & sicuti in se est, intuetur, ad eum fere modum, quo oculi intuentur colorem; longè tamen perfectiùs. Quocirca huiusmodi cognitio, seu visio intuitiua vocari solet ad distinctionem aliarum, quas abstractiuas vocant; tamen si ne in hisce quidem vocabulorum usurpationibus deficiat inter Theologos controuersia.

Gabriel enim q. 1. prologi art. 2. cui annunt Soar. lib. 3. de Anim. cap. 12. n. 5. & alij statim referunt, docet, notitiam quantumvis claram, immediatam, & per proprias species habitam, si præcindat ab obiecti existentia, abstractiuam esse appellandam, non verò intuitiuam. Plus tamen addit Scotus in 2. dist. 3. q. 9. & quodlib. 6. & 7. & sæpe alibi; ad hoc, vt aliqua cognitio sit intuitiua, debere insuper attingere suum obiectum vt præsens; atque ita abstractiuam esse, non solum, quæ ab existentia, sed etiam, quæ à præsentia præcindit, quantumvis ea sit clara, immediata, & per proprias species. Scotus, præter Scotistas, consentiunt Egidius Lusit. tom. 2. de Beat. lib. 8. 2. p. 9. 5. Salas 1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 3. n. 32. & disp. 5. n. 30. Molina 1. p. q. 1. ar. 2. disp. 4. vbi ait, intuitiuam cognitionem esse rei præsentis, vt præsens est; id est, quæ suapte natura pendet à præsentia obiecti; abstractiuam verò rei non, vt est præsens. Alij verò, è quibus est Vazq. 1. p. disp. 134. cap. 3. omnem cognitionem claram, immediatam, & per proprias species habitam intuitiuam censent esse appellandam; non abstractiuam, quantumvis à præsentia, & ab existentia obiecti præcindat. Addunt alij, quos refert, & sequitur Alarcon tract. 1. disp. 4. cap. 1. & 2. etsi huiusmodi cognitio præcindat ex parte obiecti vnâ formalitatem ab aliâ, tangendo vnâ, & non aliâ, intuitiuam nihilominus esse vocandam; solum enim esse dicendam abstractiuam, quæ obscure, & per alienam speciem in enigmate, siue in alienâ similitudine tangit obiectum, vti nos pro præsentia statu solemus attingere.

Quæ autem cognitio dicenda sit quiditatiua, etiam sub lite est. Nam Scotus, & alij cum eo nuper relati, quibus accedit Herice disp. 36. ante cap. 1. quiditatiuam appellant omnem cognitionem, quæ quiditatem, siue essentiam obiecti attingit; quantumvis abstractiuè attingat. Alij verò cum Soar. lib. 2. de Attrib. cap. 22. existimant, solam cognitionem intuitiuam totius essentia vocandam esse quiditatiuam. Quod videtur S. Th. supponere, dum 1. p. q. 12. ar. 1. & q. 94. ar. 1. & sæpe alibi pro eodem usurpat, videri Deum per essentiam, hoc est, quiditatiuè, vt exponunt Caiet. & alij, ac, Deum cognoscere, intuitiuè.

Quoniam autem omnia ista diffidia de modo loquendi sint, vt apparet; oportebit tamen distinctionis gratiâ statuere, quo pacto nobis loquendum sit. Certè, si analogia intuitionis corporalis, vnde ad intellectualem nomen translatum est, exactè esset obseruanda, sola cognitio

obiecti existentis, atque præsentis clara, immediata, & per proprias species concepta dicenda esset intuitiua; quia visio, qua intuentur oculi, talis est. Verùm, quia ad distinguendam cognitionem per proprias species habitam ab eâ, quæ per alias species fit, simplex vocabulum non habemus, non abs iure nomen intuitionis ad omnem cognitionem per proprias species habitam extendi solet. Similiter, si abstractionis etymologia cum rigore obseruanda esset, omnis cognitio præcindens, seu abstrahens quoquo modo ab aliqua seu formalitate, seu veritate, seu statu obiecti, quantumvis ea per species proprias haberetur, abstractiua dicenda esset. Quia tamen huiusmodi abstractiones potissimum per cognitiones habitas per alias species fiunt, ad has solas contrahi solet nomen cognitionis abstractiua. Itaque ampliato nomine intuitionis, omnis cognitio obiecti habita per proprias species intuitiua; abstractiua verò ea sola, quæ habetur per species alias appellari solet communiter. Sicque propere nos in hoc opere sæpe appellamus. Ceterùm, quia cunctis cum quibus differimus, morem gerere in loquendo necesse est; ne controuersia rerum ad sola nomina traducantur, triplex genus cognitionum ad distinctiùs, cum opus fuerit, loquendum distinguere, non erit abs re. Ita, vt alia dicatur strictè intuitiua; ea scilicet quam Scotus, & sui intuitiuam vocant. Alia strictè abstractiua; quæ habetur per alias species. Alia late intuitiua, & late etiam abstractiua; quæ cum sit clara, & immediata, & per proprias species habita, præcindit tamen à præsentia, aut etiam ab existentia obiecti. Porro ex his sola strictè intuitiua, loquendo proprie, dicitur apud omnes visio.

Obseruandum tamen propterea est, bifariam posse cognitionem dici immediatam. Primò; quia est cognitio tangens obiectum, non in extranea similitudine, idolo, siue phantasmate sensibili tanquam in quodam substituto, vti nos tangimus pro hoc statu cuncta, quorum non habemus proprias species, iuxta dicta in Pharo Scient. disp. 2. q. 3. sed in se ipso abique eiusmodi substituto. Secundo, quia est cognitio ad quam, non medium aliquod ab obiecto distinctum, sed obiectum ipsum per se determinat. Si ergo sermo sit de primo genere immediationis, omnis cognitio habita per proprias species est immediata, & omnis habita per alias mediata, vt constat. Si verò de secundo, tam inter habitas per proprias, quam inter habitas per alias alias immediatæ, alias mediatæ reperiuntur iuxta doctrinam tradendam latius in tract. de Scientiâ. In præsentia verò eam, quæ vtroque modo immediata est, videntur vocare plerique absolute immediatam, sed semper nihilominus oportebit distinctionem hanc habere præ oculis.

Iam verò, si etymologia vocabuli sit cum rigore retinenda, omnis cognitio tangens obiectum quoad quid est, siue prout in statu quiditatiuo dicenda est quiditatiua; siue sit habita per proprias, siue per alias species. Sed verò, quia per species alias, etsi iudicemus, quid res sit, pariter concipimus illam longè aliter, quam est reuera: consentaneum rationi est, vt ea sola cognitio speciatim quiditatiua nuncupetur, quæ rei quiditatem, seu essentiam attingit clarè, & per proprias species, sicuti est in se, siue strictè, siue late sit intuitiua, iuxta distinctionem paulo ante traditam.

Igitur, his ita positis, quod in præsentia

Quæ 2 quæ.

quærimus est, an sit possibilis intellectu creato, in eo ve reperitur de facto visio strictè intuitiva, atque quiditatiua Dei, sicuti est in se. Vtrumque dicuntur communiter negasse olim Armeni, & Græci quidam recentiores ex Armacano lib. 14. qq. contra Armenos cap. 1. ex Castro verbo *Beatitudo*, Guido. Carmelitâ de hæresibus, & Prateolo verbo *Armeni*. Quem eundem errorem sequuti dicuntur Abailardus, & socius eius Arnoldus Brixensis apud Castrum loco citato, Item Almaricus apud Prateolum supra, & apud Turrecrem. lib. 4. de Eccles. cap. 35. tameti alij censeant, Armenos, & Abailardum dumtaxat negasse existentiam, non item possibilitatem visionis. Qua de re videri potest noster Gualterus in Chronologia pag. 550. errore 1. & pag. 658. errore 15. & pag. 684. errore 2. Porro Henric. 1. p. Sum. art. 24. q. 1. Auctorem facit erroris negantium possibilitatem visionis Dei Ioannem Scotum, Benedictinum auditorem Bedæ, & commentatorem Dionysij de cælesti Hierarchiâ. Quem immerito Pamelius confundit cum Doctore subtili, vt notauit Genebrardus lib. 4. Chronologia anno 879. Tritemius de scriptoribus Ecclesiasticis, & Sixtus Senens. lib. 4. Bib. verbo *Ioannes Scotus*.

Propositio vnica.

Veritas tamen catholica est, Deum à Beatis non solum posse, sed de facto etiam videri intuitiuè, & quiditatiuè, sicuti est in se.

Constat enim id imprimis, ex sacra Scriptura dicente Matth. 5. *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* Matth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est.* Ioan. 14. *Et manifestabo ei me ipsum.* 1. Corint. 13. *Videmus nunc per speculum, & in enigmate; tunc autem facie ad faciem.* 1. Ioan. 3. *Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum, sicuti est.* Apocal. 22. *Et videbunt faciem eius, &c.* Quibus in locis aperte esse sermonem de clarâ, & intuitiuâ visione Dei, communis est sententia Patrum, aliorumque Interpretum. De quo plura Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Beat. Agid. Lufit. tom. 2. de Beat. lib. 12. q. 1. Iulianus in locum Pauli relatum ex 1. Corin. 13. Vazq. 1. p. disp. 37. cap. 5. Herice disp. 36. cap. 1. & alij tum Expositores ad loca Scripturæ citata; tum Scholastici ad hanc quæstionem.

Constat secundo id ipsum ex Ecclesiæ definitione. Nam Euaristus Papa epist. 1. quæ habetur tom. 1. Conciliorum, disertè affirmat, Dei substantiam à Beatis intuitiuè videri. Quod colligit ex loco citato ex 1. epist. Ioan. dicens, *Sed cum apparuerit, tunc verè illum videbit, sicuti est, qui eius conspectibus fuerit dignus coaptari; & non sicut Moyses, caterique Prophete per anigma, & figuram.* Et Concilium Francofordien. in epist. ad Episcopos Hispaniæ ait, *Prædicemus Christum vnum Deum, & vnum, & verè filium Dei, vt ad eius beatissimam visionem peruenire mereamur, in qua est æterna beatitudo.* In Extraneagante etiam *Benedictus*, quam ad Verbum refert Castro verbo *Beatitudo* citato, & ante ipsum Bacchonus in fine lib. 4. Sentent. & Argent. in 4. dist. 49. q. 4. sine cum alijs, expressè dicit Pontifex *Benedictus* (non quidem vndecimus, vt cum Castro, & alijs putarunt Vaz. 1. p. disp. 37. cap. 5. & Suar. lib. 2. de Attrib. cap. 7. sed duodecimus, vt te-

nent. Valen. 1. p. q. 12. ar. 1. pun. 1. Mol. ibidem. disp. 2. & Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Beat. c. 2. cum alijs) expressè, inquam, dicit, *animas beatas, videre diuinam essentiam immediatè, se bene, & clarè, & apertè illis ostendit.* Quam visionem paulò post vocat *intuitiuam, & facialem*. Tandemque contra tenentes oppositum mandat, vt *procedatur, sicut contra hæreticos.* Denique Concilium Florentinum sess. vlt. in decreto de purgatorio definit, *animas intuevi clarè ipsam Deum trinum, & vnum, sicuti est.* Huc facit insuper cap. *Dammatus* de Sum. Trinit. & fide cath. ad finem, vbi error Almarici reprobat. Necnon Concilium Senonense, vbi damnat Abailardus. Lege Bernard. epist. 187. Vnde, licet S. Th. dicta q. 12. ar. 1. solum dicat, *priorem opinionem* (Armenorum scilicet) *inconuenienter defendi*; tamen ibidem art. 2. meritò eam vocat *erroneam*; & q. 8. de verit. art. 1. *hæreticam*.

Tertiò, eadem catholica veritas ex communi Patrum doctrinâ, qui eam expressè tenentur, perspicuè confirmatur. Videantur speciatim Dionys. de cælesti Hierarch. cap. 4. Orig. lib. 1. Periarch. cap. 1. Irenæus lib. 18. cap. 58. Nazian. orat. 25. sine. Epiph. hæres. 70. Nysen. orat. 6. de Beatitudinibus, Martialis epist. ad Thololosanos cap. 27. Ambros. lib. 1. in Iucam ad illa verba, *Apparuit ei Angelus Domini.* August. copiosius de re agens epist. 6. 30. 111. 112. & 150. & lib. 4. de Genes. ad litt. cap. 23. & lib. 12. cap. 34. & lib. 14. de Trinit. cap. 8. & lib. 22. de Ciuit. cap. 29. Gregor. lib. 18. moral. cap. 36. & Bernard. serm. 31. in Cantica. Nonnulla horum testimonia recitat Vazq. supra. Granad. 1. p. controu. 1. tract. 4. disp. 3. sec. 2. Fasol. 1. p. q. 12. art. 1. dubit. 3. 4. & 5. Marat. tom. 1. disp. 20. sec. 9. & Recupitrus lib. 6. q. 1. cap. 2.

Quartò ratione theologica potest probari eadem veritas. Quia, vt suo loco ostendimus, beatitudo supernaturalis, ad quam Deus creaturas intellectuales euecit, inatiquatè saltem consistit in clarâ visione ipsius Dei. Sed certum secundum fidem est, huiusmodi beatitudinem, non solum esse possibilem Angelis, & hominibus, sed etiam à multis eorum de facto obtineri. Ergo certum quoque esse debet, visionem claram Dei tum possibilem, tum existentem esse in multis Angelis, & hominibus. Vtrum autem eius possibilitas ratione etiam naturali probari possit, & quâ efficacâ, inferius disp. 18. examinandum est, vbi de argumentis, quo eam probat S. Th. desumptum ab appetitu naturali visionis non nihil dicemus.

Ceterum contra statutam veritatem nonnulla opponuntur, Et primùm loca Scripturæ, in quibus Deus inuisibilis prædicatur. ad Tim. 1. *Regi autem saculorum immortalis, inuisibili soli Deo honor, & gloria.* Ad Hebræ. 11. *Inuisibile enim tanquam videns sustinuit.* (de Moyse loquitur). Ioan. 1. & 1. Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam.* 1. ad Timoth. 6. *Lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit; sed nec videre potest.* Respondet, in his, & similibus locis planè esse sermonem, aut de visione corporali oculorum; aut si de intellectu, de comparatâ, seu comparandâ à creaturâ vel solis naturæ viribus, vel in hac mortalitâ vita; aut etiam nonnunquam fortitè de visione comprehensiuâ Dei: non de visione beatificâ, quam sæpè alijs in locis, clarissimè que adstruit Scriptura. Illud verò, quod etiam solet opponi ex 1. Petri 1. *In quem desiderant Angeli*

prospicere; non denotat, Angelos beatos de facto non prospicere Deum; quia eiusmodi eorum desiderium, ut ait S. Th. 1. p. q. 58. art. 1. ad 2. non *excludit rem desideratam; sed eius fastidium*; iuxta illud Eccles. 24. *Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient.*

13 Secundò obijciuntur multi Patres, qui aperte videntur negare, visionem claram Dei possibilem esse creaturis. Potissimè omnium Chrysostomus, qui, ut declinaret extremum errorem Anomæorum dicentium, se propriâ virtute posse, & de facto comprehendere Deum, disertis verbis per extremum oppositum alteri errori Armenorum videtur sæpè suffragari Homil. 14. in Ioan. & quinque alijs homilijs, quas tom. 5. habet contra Anomæos de incomprehensibili Dei naturâ. Chrysostomum sequuti sunt Eutymius, & Theophilactus in illud Ioan. 1. *Deum nemo vidit unquam.* Theodoretus in dialogo, cui titulus est, *Immutabilis*, post fol. 3. Quibus etiam consentire videntur ex græcis Patribus Basil. lib. 1. contra Eunomium post medium, Epiphanius hæresi 70. Cyril. Alex. lib. 1. in Ioan. cap. 22. & Ierosol. catechesi 6. Nyfen. lib. de Beatitudinibus explicans illud Mattha. 5. *Beati mundo corde &c.* Ex latinis autem Hieron. in cap. 1. Isai. ad illa verba, *Audite verbum Domini, &c.* Primasius in illud 1. ad Corint. 13. *Cognosciam; sicut & cogniui sum.* Isidorus in cap. 41. Exod. & Ambros. in cap. 1. Luc. explicans illud Ioan. 1. *Deum nemo vidit unquam.*

14 P. Vazq. disp. illâ 37. cap. 2. censet, hos Patres ab errore Armenorum vix posse defendi. Quod speciatim, reutatis interpretationibus, conatur probare de Chrysof. Theoph. & Theod. Sentit itaque, eos per ignorantiam inculpata, ad dictum errorem accessisse. Neque immittit, inquit Salas 1. 2. tract. 2. disp. 4. sec. 1. n. 5. quia mirum non est, Patres errasse in re nondum exploratâ suo tempore. P. etiam Mol. 1. p. q. 12. art. 1. disp. 1. 5. *Similia testimonia* fatetur, sibi videri multis ex græcis Patribus prædicto errori suffragari. Idem de aliquibus ex citatis censet P. Fernández de Visionibus veteris testamenti Vifi. 7. sec. 1. n. 3. Idem de Theod. & Nyfen. putat Herice disp. 36. citatâ cap. 3. n. 40.

15 Sed verò, ut rectè Soar. lib. 3. de Attrib. cap. 2. n. 18. *Non est verisimile, tam apertum errorem; & Scriptura manifestè contrarium communi sensu tantorum Patrum receptum fuisse.* Fuisse enim intolerabilis lapsus. Neque in eis inveniuntur verba, quæ dictam piam expositionem non admittant. Nimirum, prædictos Patres loquutos esse aut de visione corporali, aut de spiritali solis naturæ viribus; vel in præsentî vitâ acquirendâ; aut certè de visione comprehensivâ, quam adstruebant Anomæi, contra quos ipsi disputabant, quorumque errorem repellebant. Nec mirum, eos interdum ad extremum oppositum videri inclinari, quò magis viderentur distare ab errore, quem refutabant. Nam hoc apud Patres contra hæreticos disputantes mos satis frequens est; qui tamen iuxta subiectam materiam semper intelligendi sunt, ut eruditè varijs exemplis adductis probat noster Fasol. 1. p. q. 12. art. 1. dub. 3. vbi, & dub. 4. singulatim, eorum relatis verbis, commemoratos Patres vindicat ab errore Armenorum. De quo etiam latè egit Herice supra. Et quidem cæteri ferè Scholastici cum S. Th. quorum plurimos ibidem citat Fasolus, vnanimi consensu fatagunt piè prædictos Patres interpretari. Cum quibus ex nostris insuper sentiunt Valent. Arrub. Gran.

Tann. Becan. Merat. ad eum art. Ruiz. disp. 6. de Scient. sec. 7. Salmer. tract. 31. in Ioan. verit. 6. Maldon. Ioan. 1. n. 21. & alij communiter. Nec desunt, qui pugnant P. Vazq. quod rigidè exposuerit prædictos Patres: quem tamen ab aduersis aculeis defendunt Herice supra, & Alarc. trac. 1. disp. 1. cap. 1.

16 Tertiò à ratione sic obijcitur. Deus, ut est in se, non minùs, imò magis est improporcionatus intellectui creato in ordine ad intuitionem sui spiritualem, quàm Angelus, aut sonus oculis in ordine ad visionem sui corporalem: quandoquidem plus Deus ab intellectu, quàm Angelus ab oculis distat; cum illa distantia infinita sit; hæc finita. Sed Angelus nullatenus oculis, ut est in se, videri potest. Ergo nec Deus intellectu. Nonnulli plus quò laborant in concinandâ solutione huius argumenti, quasi ea, seclusâ fide, evidens exhiberi possit; quod non est ita. Legatur Herice supra cap. 5. Ego breuius me expedio.

17 Respondeo primò, cum fide sanctum sit, posse intellectum creatum à Deo eleuatum clarè intueri ipsum Deum, inde constare, virtutem obedientialem, seu inchoatam habere intellectum ad Deum videndum; quam secundè constat habere oculos ad videndum Angelum; atque ita maiorem esse proportionem intentionalem in ratione obiecti, & potentia inter Deum, & intellectum respectiue ad visionem claram, quàm inter oculos, & Angelum: quantumvis in ratione entis plus distet physicè Deus ab intellectu, quàm Angelus ab oculis.

18 Respondeo secundò, stando præcisè in ratione naturali, hanc esse huius veritatis coniecturam probabilem. Quòd intellectus ex vnâ parte naturaliter Deum cognoscit cognitione abstractiua; atque ita aliquo modo habet illum intra spheram sui obiecti naturalis. Ex aliâ parte modus cognoscendi intuitiue non est ab ipso alienus; quandoquidem sensibilia obiecta per proprias species; atque ad eò per quoddam genus intuitionis attingit. Vnde, quòd Deum naturaliter intueri non possit, non tam ex totali defectu, quàm ex imbecillitate virtutis nasci videtur habentis se respectu Dei instar virtutis oculorum vespertilionis respectu Solis secundum comparationem S. Th. 1. p. q. 12. art. 1. in corp. & Arist. lib. 2. Met. text. 1. Si ergo Deus auxilio supernaturali huiusmodi virtutem eleuet, atque corroboret, ut potest, nil deerit, quominus intellectus ipsam possit clarè videre. At verò oculi corporali cum nullo modo naturaliter attingant Angelum, non est, cur vel minimam virtutem, adhuc obedientialem, siue inchoatam, ad eum clarè videndum dicantur habere. Et quamvis attingant colores; cum modus cognoscendi iudicatiue necundè eis competat, non est, cur virtus vel inchoata ad iudicandum de coloribus eis possit attribui. Quo fit, ut ne eleuari quidem à Deo aut videre Angelum possint, aut iudicare de coloribus: quia sine virtute obedientiali, seu inchoatâ nihil ad quidquam præstandum potest à Deo eleuari; ut infra suo loco ostendemus. Nec per coniecturam similem licet inferre; intellectum creatum posse eleuatum comprehendere Deum; utpote, qui Deum naturaliter cognoscit aliquo modo, & aliàs modus cognoscendi comprehensiuè ipsi non est alienus circa alia obiecta. Quoniam, ut ex dicendis postea constabit, comprehensio ex suo conceptu talem naturam habet, qualem cognitioni creatæ nequit comparatione

Dei

Dei conuenire; et si possit comparatione aliorum obiectorum. Visio verò non comprehensua nihil habet ex suo conceptu, quod non queat in cognitione creatà etiam comparatione Dei reperiri.

19 **Quartò** obijcitur, Deus vt clarè visibilis est quid supernaturale, vt iam indicauimus, & infra ex professo trademus. Ergo intellectus creatus, qui adquatè est quid naturale, nequit ab illo vt sic specificari. Specificaretur autem, si haberet potentiam adhuc inchoatam ad Deum clarè videndum; quia omnis potentia à suo obiecto specificatur, vt constat. Quinimo huiusmodi potentia & esset naturalis; quia identificata adquatè cum ente naturali: & non esset naturalis; quia ad actum supernaturalem. Quæ est clara contradictio. Respondeo, non esse inconueniens in eo, quòd ens naturale à supernaturali specificetur extrinsecè; qualiter specificantur potentia ab obiectis. Potentiam autem, siue virtutem inchoatam, quam intellectus creatus habet ad claram Dei visionem, etsi reuerà sit quid naturale, vt pote quid indistinctum ab intellectu naturali, non tamen debere appellari potentiam naturalem; quia hæc sonat potentiam, cui actus est connaturalis, vt pote naturaliter debitus; qualis non est visio Dei clara comparatione potentia inchoatæ, quam habet intellectus ad illam. De quo plura dicenda infra disp. 2. Pro quinta obiectione, quæ supererat, instituo vniuersalitatis gratiâ questionem sequentem.

QVAESTIO II.

Verùm visio Dei clara, & vniuersim omnes actus, atque respectus creaturarum ad Deum eo ipso debeant euadere essentialiter infiniti, quòd circa Deum essentialiter infinitum versantur, ab ipsoque specificantur.

20 **V**idetur affirmandum propter illud argumentum calculatorium, quod sæpè in varijs materijs occurrit, molestum quidem, & (vt reor) non satis hæcienus extricatum. Illud autem est huiusmodi. Actus specificatus ab obiecto eo perfectior est essentialiter, quò obiectum ipsum perfectius est. Constat enim, visionem intuitiuam de Angelo perfectiorem esse visione intuitiuà de lapide. Ergo, quâ proportionem sese excedunt obiecta quoad perfectionem, eadem sese debent excedere actus ad talem obiecta terminati. Sed Deus infinite excedit in perfectione cetera cuncta obiecta creata. Ergo actus habens pro obiecto Deum nequit non infinite excedere actus aliorum obiectorum; & consequenter nequit non esse infinitus quoad perfectionem essentialem. Proce- dit autem argumentum, ceteris paribus, ex parte aliorum actus pradicatorum, præter illud, quod ab obiecto præcisè desumitur, vt ita efficacius procedat iuxta dicenda.

21 **E**t confirmari potest primò. Quia nequit non esse infinita perfectio illa, ad quam impossibile est peruenire per additiones determinatas in infinitum progrediendo. Sed talis est perfectio actus habentis pro obiecto Deum. Ergo est infinita. Maior, quæ est certa, declaratur. Nam

si ponamus quantitatem, ad cuius æqualem, aut maiorem repugnat Deum peruenire in æternum, progrediendo à quavis quantitate finita per quamlibet proportionem ascendente à minori versus maiorem inæqualitatem, v. g. creando primam quantitatem viginti vlnarum; deinde quantitatem quadraginta vlnarum; postea octoginta; & sic duplicando sine fine; non potest non quantitas illa, quæ ponitur, esse infinita; nam si finita esset, nequiret non tandem per progressionem di- gitam accedere Deum ad quantitatem, quæ vel æqualis esset, vel maior, quàm illa, vt est notum, manifestèque demonstratum supra disp. 13. de infinito. Stet ergo certum, perfectionem se- phy- sicam, seu metaphysicam, ad quam accedere est impossibile per infinitam progressionem de- terminatarum additionum, non posse non esse infinitam; quæ erat maior syllogismi facti. Quod autem perfectio metaphysica actus habentis pro obiecto Deum huiusmodi sit, quæ erat minor, facilè offenditur. Suppono autem ex communi sententiâ, quam ego supra monstrauit disp. citatâ, possibilem esse seriem infinitam creaturarum sese excedentium quoad perfectionem secundum quamvis proportionem excessus finiti; ita vt, productâ quavis, possit Deus aliam producere duplæ, vel triplæ, vel quadruplæ perfectionis, & ita deinceps sine fine. Ex quo fit, possibilem etiam esse seriem infinitam actuum tendentium in dictas creaturas, quorum qui tendit in primam, duplo sit minoris perfectionis, præcisè ratione obiecti, ceteris vndequeque paribus, quàm, qui tendit in secundam; & hic duplo minoris, quàm, qui tendit in tertiam; & ita deinceps sine fine; quin sit possibile peruenire ad actum tam perfectum ratione obiecti, & consequenter absolute, si cetera vndequeque sint paria, quàm est actus tendens in Deum. Sicut impossibile est peruenire ad obiectum creatum, tam perfectum, quàm Deus est. Actus ergo tendens in Deum non potest non esse quoad perfectionem infinitus; quandoquidem à quolibet tendente in creaturam ad illum interuallum est infinitum.

Secundò confirmari potest. Quia, sicut Deus non solum singulas creaturas, sed quamvis collectionem infinitam earum excedit in perfectione; ita actus tendens in Deum, non solum singulos actus tendentes in creaturas, quorum cetera paria sunt, sed quamvis collectionem infinitam eorum debet pariter in perfectione excedere iuxta dicta: siquidem, quæ proportione sese excedunt obiecta, eadem sese debent excedere actus, vt supponitur. Sed quidquid excedit in perfectione multitudinem infinitam perfectiorum, non potest non esse infinitum in perfectione; sicut, quod excedit in quantitate molis multitudinem infinitam quantum, non potest non esse infinitum in tali quantitate. Igitur actus tendens in Deum nequit non esse infinitus in perfectione. Ex quibus omnibus concluditur, visionem claram, & vniuersim omnem actum, atque respectum terminatum ad Deum, non posse non esse essentialiter infinitum. At creatura essentialiter infinita aliunde est prorsus impossibilis. Igitur tam visio clara, quàm alij actus, atque respectus tendentes in Deum prorsus sunt impossibiles. Quod est alienum à Theologiâ.

Solutio communis propositi argumenti, quam omnium fortasse explicatissimè dedit Arru- bal 1. p. disp. 13. cap. 5. est, actum non crescere iuxta

iuxta perfectionem obiecti proportione arithmetica, sed geometrica; id est, (vt multi non intelligentes terminos explicant), non crescere tantum, quantum obiectum, ita, vt æqualem habeat perfectionem cum illo; sed secundum proportionem, ita, vt actus de obiecto perfectiori perfectior sit actu de obiecto imperfectiori. Vnde inferunt, actum de obiecto infinito, qualis est Deus, non debere esse infinitum. Cæterum argumentum factum amplius non poscit, quam quod hæc solutio concedit. Solum enim supponit, quod obiectum perfectius est, eò esse actum perfectiorem secundum proportionem geometricam, non secundum arithmeticam; & nihilominus concludit, actum de obiecto infinito debere esse infinitum; non quidem quia actus sit tam perfectus, quam obiectum; sed quia, sicut obiectum infinitum excedit infinite finitum, sic actus de obiecto infinito actum de finito pariter debet excedere infinite.

24 Etenim, vt apud Mathematicos est notissimum, ea crescunt secundum proportionem arithmeticam, quorum incrementa æqualia sunt, vt videre est in hac numerorum progressionem 2. 4. 6. 8. 10. 12. quorum quilibet supra præcedentem duas omnino vnitates addit. Ea verò crescunt secundum proportionem geometricam, quorum incrementa non æqualia, sed proportionalia sunt, vt patet in hac progressionem 2. 4. 8. 16. 32. 64. cuius numeri ita procedunt, vt sicut primus se habet ad secundum, ita se habet secundus ad tertium, & tertius ad quartum, &c. quæ est proportio subduple iuxta dicta latius supra disp. 10. q. 2. Crescerent igitur obiecta, & actus secundum arithmeticam proportionem, si quantum secundum obiectum excedit primum, tantumdem actus de secundo excederet actum de primo; quod fieri posset, etsi nullus actus æqualis suo obiecto esset in perfectione: dato enim quod esset primum obiectum perfectum vt quatuor, secundum verò vt quinque, si primus actus esset perfectus vt duo, secundus vt tria, proportio arithmetica seruaretur; quia tantum adderet secundus actus supra primum, quantum secundum obiectum supra primum, & tamen neuter actus esset æqualis suo obiecto. Vt hinc appareat plurimum Theologorum deceptio, qui ad proportionem arithmeticam inter actus, & obiecta requirunt, quod tanti sint actus, quanta obiecta, quoad perfectionem. Secundum proportionem autem geometricam crescunt obiecta, & actus, quando, sicut secundum obiectum se habet ad primum, & vice versâ, ita secundus actus se habet ad primum, & vice versâ; nimirum, vt, si obiectum secundum excedit primum in dimidio, vel in duabus tertijs partibus, estque propterea ad illud duplum, aut triplum; secundus quoque actus excedat primum in dimidio, vel in duabus tertijs partibus, ad illamque subinde sit duplus, aut triplus. Quam proportionem, & non aliam supponens argumentum factum inter actus, & obiecta, vt dicebam, concludit, si obiectum secundum excedat primum infinite, non posse non secundum actum excedere primum infinite.

25 Ob id Arrubal, qui melius prædictos terminos intelligebat, non concedit absolutè, crescere obiecta, & actus in perfectione secundum proportionem geometricam, vt plerique incautè concedunt; sed tantum crescere secundum quandam proportionem geometricam. Non enim,

inquit, est necesse, vt, si obiectum duplo sit perfectius altero, illius etiam cognitio duplo sit perfectior; propter imperfectionem scilicet cause efficientis, à qua perfectio etiam cognitionis oriri debet. Ea igitur solum proportio est necessaria, vt, si obiectum perfectius sit certo obiectorum numero, cognitio etiam perfectior sit cognitionibus eorum obiectorum: sit autem omnium perfectissima, ad cuius perfectionem nulla cognitio perueniri possit, si illius obiectum omnium sit perfectissimum. Hæc ille. In quibus imprimis iam concedit, quod satis est ad concludendum, cognitionem Dei esse infinitam, iuxta primam argumenti confirmationem, nempe talem eam à perfectissimo obiecto euadere, vt ad eius perfectionem nulla alia possit peruenire. Quod enim tam ipse, quam alij addunt, perfectionem cognitionis non solum ab obiecto, sed etiam à principio nasci; indeque fieri, vt eius perfectio limitari à principio possit decrescens scilicet ratione principij, quantum debebat crescere ratione obiecti, est, èt esse verum, de quo mox, difficultatem tamen, argumenti facti non minuit: quia illud cum suis confirmationibus dumtaxat procedit, vt notauimus, casu, quod cætera vndequeque sint paria, præter obiecta solum.

In tali autem casu probò efficaciter id, quod 26 argumentum supponit; nempe non posse non crescere actus in perfectione, quo passu eorum obiecta crescunt, secundum figuratam proportionem geometricam; supposito nimirum principio illo, quod omnes hic vt certum statuunt; nempe, si cætera cuncta sint paria, non posse non actum obiecti perfectioris perfectiorem esse actu obiecti minus perfecti. Ex quo sic. Communicet verbi gratia obiectum primum, actui, quem terminat, quartam partem suæ perfectionis, ita, vt, si obiectum sit perfectum vt quatuor, actus sit perfectus vt vnum. Certè, si cætera cuncta paria persistant, non erit, cur obiectum secundum actui, quem terminat, non communicet etiam quartam partem suæ perfectionis, ita, vt actus perfectus euadat vt duo, si obiectum est, perfectum vt octo. Quo fiet, vt, sicut se habet obiectum ad obiectum, ita se habeat actus ad actum; quæ est ipsissima proportio geometrica.

Iam verò ex eo, quod perfectio actus non 27 solum ex obiecto, sed etiam ex principio sumatur, non fieri, vt illa in nostro casu ita ex principio limitetur, vt non euadat ab obiecto infinita, euasura aliàs, si principium perfectius esset; inde planè probatur: quia summum decrementum perfectionis, quod potest actus subire, ab imperfectione principij in eo stat, vt nihil penitus perfectionis desumat à principio. Quo posito, cum debeat nihilominus vt etiam supponitur, eò maiorem ab obiecto perfectionem desumere, quod obiectum ipsum perfectius est, non potest non iuxta factum argumentum, quando obiectum est infinitum, euadere ab illo infinite perfectus; quantumvis ex parte principij summè perfectio eius decreseat; quatenus nihil ab illo perfectionis desumit. Aliter namque imperfectione principij perfectionem actus limitare non potest, quam illi non communicando ex parte suâ perfectionem, vt constat. Si enim limitaret impediendo, ne obiectum communicet, quam ex se potest, sequeretur contra id, quod Auctores supponunt, quando principia sunt æqualia; æquales quoque euadere actus, quidquid sit de inæqualitate obiectorum: quia æqualia principia non

non possent non æqualem perfectionem in actibus taxare, ut est notum.

28 Ostendo præterea pro complemento huius puncti id, quod omnes hic consentunt; non tamen probant: obiecta scilicet, & actus quoad perfectionem non posse crescere, seruatâ proportionē arithmetica; quia posito, quod obiectum non potest per se refundere in actum tantam perfectionem, quantum habet, ut etiam Auctores supponunt, repugnat, ut quantum se excedunt obiecta tantum se excedant actus, quæ est legitima proportio arithmetica. Fieret enim, ut illi obiectorum excessus tantumdem refundere in actum, quantum ipsi sunt. Quod est obiectum refundere in actum tantam perfectionem, quantum habet, contra suppositionem. Si enim obiectum perfectum ut duo, & obiectum ut quinque, cæteris vndeque paribus, terminaret actum perfectum ut tria, quinto dumtaxat gradui obiecti secundi responderet integer gradus tertius secundi actus; quandoquidem quatuor alij gradus obiecti duos tantum possunt communicare actui, ut patet in obiecto primo.

29 Hæc contra Arrub. statuta pariter faciunt contra alios Theologos, qui, concessa proportione geometrica, & negata arithmetica in accrementis actuum penes accrementa obiectorum, putantes se argumento, de quo agimus, satisfacisse, re minus benè explicatâ pergunt ad reliqua; cum tamen illud ad vim suam satis sibi habeat cum proportione geometrica, ut vidimus, quam ipsi concedunt. Videantur Herice disp. illâ 36. cit. cap. 4. à num. 63. Alarc. tract. 1. disp. 1. cap. 1. à num. 2. Card. Lugo disp. 5. de Incarnat. sec. 3. à n. 30. & alij, qui in varijs materijs rem hanc attingunt.

30 Jam verò ad primam, & secundam argumenti confirmationem Arrubal, Herice, Lugo, & quidam Recentiores indistinctè concedunt, visionem Dei, aut alium actum ad Deum terminatum habere sub se infinitos actus minoris perfectionis. Ad consequentiam tamen illatam hinc variè respondent. Arrubal enim ait, ex eo, quod aliqua res infinitam seriem aliarum minoris perfectionis habeat sub se, tunc solum sequi, eam esse infinitam, quando omnes sunt in eadem specie perfectionis; secus verò, quando in diuersis. Visionem autem Dei ex obiecto increato perfectionem habere superiorem omnibus alijs cognitionibus, atque in diuerso genere. Herice dicit, ex eodem antecedente dumtaxat sequi, esse eam rem negativè infinitam, non positivè. Lugo autem, & Recentiores, esse infinitam secundum quid, seu respectivè, & æquivalenter; non verò absolutè, & simpliciter. Qui omnes termini idem videntur ex parte obiecti significare apud hos Doctores; nempe, eam rem, quæ, cum in se finita sit, excedit tamen in perfectione infinitas, quas sub se habet, aliquod genus infinitatis sortiti. Talem autem exillimant esse visionem Dei, & vniuersim, omnem actum ad Deum terminatum: imò Angelum, hominem, & alias huiusmodi entitates, quæ, inquit, in perfectione excedunt infinitas alias se inferiores.

31 Ego, ut ad argumentum factum dicam, quod sentio, suppono ex doctrinâ traditâ supra disp. 13. q. 8. & 9. possibilem esse creaturam infinitam quoad perfectionem, aut etiam quoad quamlibet aliam metaphysicam quantitatem. Talem autem eam esse, quæ tantam perfectionem, aut

aliam quantitatem metaphysicam habet, quantum habet multitudo infinita aliarum creaturarum notæ inferioris. Imo possibilem esse creaturam adeò infinitam isto genere infinitudinis, ut toti aggregato haud dubiè infinito omnium aliarum præter ipsam creaturarum possibilem æqualis sit. Quomodo autem eiusmodi creaturarum infinitudo multis ex titulis sit longè, imo infinities infinitè inferioris rationis, quam Dei infinitudo, ibidem dictâ q. 9. explicatum est. Quomodo item ab huiusmodi infinitudine possint, aut non possint creaturæ secundum essentiam, dici infinitæ, in eadem disp. q. 1. & disp. 14. q. 5. explicatum est. Insuperque in dictâ q. 1. doctrinam vniuersalem statuiamus, ex qua colligi potest, quando creaturæ prædictæ infinitæ secundum quid, & quando infinitæ simpliciter in genere suo dicendæ sint. In quo tamen solum esse potest controuersia de nomine.

Hinc censeo primò, per argumentum factum benè probari, infinitam esse perfectionem visionis Dei, si verum est illud principium, quod omnes ferme Auctores supponunt: eò scilicet perfectionem cognitionem euadere; quo perfectius obiectum habet, cæteris paribus; atque ita, qua proportione geometrica sese excedunt obiecta, eadem sese excedere cognitiones ad illa terminatas. Hoc namque principio semel statuto, necesse est, quod visio Dei sit infinita. Tum quia excedere debet alias cognitiones, qua proportione Deus excedit alia obiecta; & certum est, Deum excedere alia obiecta infinitè. Tum quia, sicut per nullam progressionem obiectorum inæqualium perfectionis finitæ potest ascendi ad obiectum tam perfectum, quam perfectus est Deus; ita per nullam progressionem cognitionum inæqualium ad talia obiecta terminatarum perfectionis etiam finitæ potest ascendi ad cognitionem tam perfectam, quam est perfecta visio Dei: & est certum, quantitatem, ad cuius æqualem per nullam progressionem quantitatum inæqualium ascendi potest, necessariò infinitam esse, ut ex doctrinâ de infinito traditâ supra disp. 13. constat. Tum denique quia eo ipso, quod perfectio Dei maior est, quam perfectio aggregati infiniti aliorum obiectorum, ut est certissimum; nequit non esse quoque maior perfectio visionis Dei, quam perfectio aggregati infiniti aliarum cognitionum terminatarum ad talia obiecta: & constat ex suppositione factâ, non posse non esse infinitam eam perfectionem, quæ aut est æqualis, aut maior, quam perfectio integri aggregati infiniti aliarum perfectionum. Itaque supposito prædicto principio, per argumentum propositum, perque eius confirmationes apertè probatur, visionem Dei quoad perfectionem infinitam esse. Ex eo autem, quod asseratur infinita quoad perfectionem, nullum sequi inconueniens, per doctrinam à nobis suppositam, & locis citatis fusiùs traditam sit manifestum.

Cæterum, quia falsum est mihi dictum principium ab omnibus ferme Auctoribus, ut dicebam, in præsentibus suppositum: probavi siquidem latè in Pharo Scient. disp. 16. non ita specificari actus à suis obiectis, siue terminis, ut quò perfectius est obiectum, seu terminus, eò perfectior, cæteris paribus, debeat necessariò esse actus; id circo absolutè censeo secundò, per argumentum factum ex defectu dicti principij, cui prorsus nititur, nihil probari. Itaque, cum non sit necesse, ut eò perfectior euadat actus, quò, cæteris paribus, est perfectius eius obiectum, possibile vtiq; erit,

erit, vt actus habens pro obiecto Deum minus perfectus: si ex suo intrinseco modo tendendi, quam actus habens pro obiecto creaturam, etiam si sint cætera paria ex parte principiorum. Hoc enim pacto iudicium de creaturâ perfectius videtur esse, quam apprehensio simplex de Deo ab eodem intellectu oriunda, & cognitio eximie clara de creaturâ perfectior haud dubie esse potest, quam cognitio obscura de Deo; etiam si ambigat oriunda à principijs æque perfectis; vt circa dubium etiam possunt. Recognoscatur doctrina vniuersalis de specificatione actuum loco citato Phari tradita. In qua, quod attinet ad rem præsentem, mecum sentit Fasola. p. q. 12. art. 1. dub. 7.

QVÆSTIO III.

An sit possibilis cognitio quiditatiua Dei clara, immediata, & per propriam speciem habita, qua non sit strictè intuitiua, nec viso beatifica.

Este talem cognitionem possibilem Angelis; imo de facto habuisse eos inditam speciem ad illam, multis in locis tenet Scot. in 2. dist. 3. q. 9. & in reportatis eadem dist. & q. in 3. dist. 14. q. 3. in 4. dist. 10. q. 2. art. 3. & in quodlibet. 6. 7. 13. & 14. Idem tenent cum eo Lichetus, & Antonius Andreas eisdem locis. Mayron. q. 15. Prol. art. 2. & quodlib. 4. art. 2. Rada controuert. 10. art. 1. & alij Scotistæ communiter. Consentient Gabriel q. 1. Prol. art. 3. & in 2. dist. 3. q. 2. art. 3. Maior. in 2. dist. 3. q. 2. Ocham. ibid. q. 14. & 15. & q. 1. Prol. art. 5. Basolis, Marfilius, & alij Nominales. Item Capreol. in 2. dist. 3. q. 2. ad argumenta contra 6. concl. & dist. 23. q. vnic. docens, posse dari speciem, quæ repræsentet Deum trinum, & vnum immediatè, abstractiue tamen, & imperfectè: qualem putat habuisse Paulum post raptum; quia recordabatur Dei à se vifi: additque, Adam sic cognouisse Deum ante lapsum. Id quod etiam videtur congruere cum doctrina S. Tho. q. 18. de Verit. art. 1. 2. & 3. vbi docet, Adamum in statu innocentie per speciem à Deo supernaturaliter infusam, atque adeo non alienam, sed propriam cognouisse immediatè Deum; tamen illum, nec intuitiue, nec quiditatiue cognouisse. Eandem Scoti sententiam amplectuntur ex modernioribus Salas 1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 3. sect. 1. num. 6. & sect. 7. n. 32. & disp. 5. sect. 2. n. 30. Mol. 1. p. q. 1. art. 2. disp. 4. & q. 56. art. 3. & Egid. Lufir. lib. 4. de Beat. q. 9. art. 2. num. 6. & lib. 7. q. 5. art. 1. s. 2. & lib. 8. 2. p. q. 5. Dissentiunt tamen hi Doctores ab Scoto, quòd ille ordinis naturalis facit prædictam cognitionem: hi verò opinantur, non posse non esse illam supernaturalem quoad substantiam. Stat etiam pro sententiâ istâ nouissimè Quiros tom. 1. de Deo disp. 26. sect. 2. cum Granad. & Martimon. ab ipso relatis. Pro oppositâ verò sententiâ stant contra Scotum Vazq. 1. p. disp. 134. & disp. 206. num. 1. Soar. disp. 30. Met. sect. 11. & n. 21. & lib. 1. de Trinit. cap. 11. & lib. 2. de Angelis cap. 17. Arrub. disp. 115. cap. 2. Gran. 1. p. contr. 1. tract. 7. disp. 3. Alarc. tract. 5. disp. 1. cap. 3. Ruiz tom. de Trinit. disp. 42. Fasol. 1. p. q. 12. art. 2. dubit. 16. Bann. 1. p. q. 56. art. 3. dub. 1. Valent. 1. p. disp. 4. de Angelis q. 7. punc. 3. Cabrera 3. p. q. 1. art. 1. disp.

5. 5. 6. & 7. Becan. cap. 9. q. 2. & alij vniuersaliter arbitantes, neququam esse possibilem cognitionem Dei claram, quiditatiuam, immediatam, & per propriam speciem, quæ non sit strictè intuitiua, & viso beatificans habentem eam.

Propositio I.

Possibilis est simplex apprehensio clara, & per propriam speciem habita de Deo, sicuti est in se, vi cuius nequeat determinari intellectus ad absolutè, & de præsentem iudicandum, esse Deum à parte rei, sicut per talem apprehensionem repræsentatur.

Probo propositionem primò. Quia in tali simplici apprehensione nulla ceratur repugnantia. Ergo non est ea deneganda omnipotentia Dei.

Secundò. Quia non repugnat, huiusmodi apprehensionem circa quæuis alia obiecta versari. Ergo nec circa Deum. Consequentia est firma: quia nullum, quod ad rem attinet, potest dari idoneum discrimen. Probo antecedens. Et primò: quia de facto etiam dantur in nobis apprehensiones simplices claræ, & per species proprias habitæ obiectorum sensibilium, quæ visu, aut alio sensu aliquando percipimus: cum tamen nequaquam iudicare possimus ex vi talium apprehensionum, siue specierum, an absolutè, & de præsentem existant à parte rei talia obiecta, vt à nobis apprehendantur. Deinde: quia Deus de altero Deo chymarico prout actu, & de præsentem existente clarissimam apprehensionem simplicem habet, dum iudicat, *Non est alius Deus præter me.* Deut. 32. vt monstrabimus in tract. de Scient. de quo tamen nullatenus iudicare potest, quod apprehendit. Cætera etiam quæque obiecta proprio, clarissimoque conceptu apprehendit Deus simpliciter, nihil omnino de ipsis iudicans ex vi talium apprehensionum, prout videbimus in eodem tract. Ergo potiori iure per speciem inditam à Deo poterit intellectus creatus quoduis obiectum, atque adeo Deum ipsum proprio, & claro conceptu apprehendere; quin possit vi talis apprehensionis, siue speciei absolutè iudicare, vtum à parte rei existat, quod apprehendit.

Tertiò. Deus hanc veritatem (quam ipse claro, & proprio conceptu noscit iuxta doctrinam à nobis tradendam in dicto tract. de Scient.) *Si Deus existit, Trinitas personarum in vnitatem essentie existit,* Angelo potest citra dubium per speciem propriam notificare. Ergo & Angelus potest de Deo, prout existente apprehensionem simplicem constituentem eam hypothese per speciem propriam habere; quin possit vi eius iudicare de absolutâ existentia Dei. Hypothesis quippe alicuius conferre non potest ad iudicandum de illo absolutè, sed tantum conditionatè, quod in hypothese ipsâ positum est, vt est notissimum.

Quartò. Si quis ad breue tempus videret Deum intuitiue, vt multi consent de Moyse, & Paulo, tranfactâ visione, recordaretur, se Deum vidisse. Ergo simul cum iudicio de visione præterita, simplicem apprehensionem haberet, qua Deum proprio conceptu, sicuti ab ipso vifus est, apprehenderet; nec iudicaret tamen. Sicuti nos modò proprio conceptu apprehendimus colorem.

R R R antea

antea visum, dum illum nos vidisse meminimus, quin possimus vi talis apprehensionis determinari ad iudicandum, num color de presenti existat, sicuti à nobis antea visus, & de presenti apprehensus est. Connaturale enim est intellectui creato, reseruire sibi speciem obiecti cogniti, qua postea clarissime meminisse queat, se illud antea taliter, vel taliter cognouisse, seu concepisse; ad quod opus est, illud sub eodem profus conceptu, quo prius conceptum est, apprehendere; siue proprius, siue alienus conceptus sit.

39 Quinto. Apprehensio simplex, quantumuis perfecta, & clara, & per speciem propriam habitata, cum sit incapax veritatis, & falsitatis, vt suo loco ostendi, non postulat naturam suam, quod subsistat obiectum, qua ratione ab ipsa apprehenditur, vt patet in apprehensionibus simplicibus clarissimis, propriissimis, ac perfectissimis, quas Deus habet chymararum impossibilium iuxta superioribus dicta. Ergo natura sua indifferens est ad hoc, vt existat, vel non existat id, quod representat existens. Ergo nequit natura sua per se, vel per speciem, à qua nascitur, determinare intellectum ad iudicium de existentia obiecti apprehensa. Bene ergo intelligitur possibilis apprehensio simplex Dei existentis clara, & per propriam speciem habitata, quæ nec sit, nec secum ferat intuitionem iudicatiuam eiusdem existentis Dei.

40 Sexto. Possibilis est intellectus, qui nihil possit concipere per speciem alienam, (vti non potest de facto visus corporeus); & tamen quoduis ens creatum clarissime intueri possit vt relatum ad Deum, non viso similiter Deo intuitione iudicatiua; quia in tali intellectu nulla cernitur repugnantia. Igitur possibilis est apprehensio simplex de Deo habitata per propriam speciem, sine qua, Deo iudicatiue non viso, nequiret à tali intellectu creatura relata ad Deum intuitiue, & clare videri. Mitto alia. Stetque ex dictis, possibilem esse apprehensionem simplicem clarissimam, & per speciem propriam habitam de Deo existente, sicuti est in se, tum constituentem hypobesim, tum etiam non constituentem, iuxta diuisionem datam in Pharo Scient. disp. 2. q. 2. citra iudicium intuitiuum, & absolutum eiusdem obiecti vt existentis.

Propositio 2.

41 Apprehensio simplex de Deo, de qua in præced. propos. neque dicenda est absolute cognitio Dei intuitiua, aut quiditatiua, (tamen si simplex Dei apprehensio quiditatiua, & intuitiua non abs iure vocari possit). Neque vilo modo casu, quod detur, erit visio beatifica.

Prima pars propositionis inde conspicua, est; quia nomen cognitio absolute sumptum iudicium sonat; eo quod cognoscere absolute non, vtunque apprehendere, sed iudicatiue percipere id, quod cognosci dicitur, est. Apprehensio tamen simplex habitata per species proprias non est, cur non appelletur quiditatiua, atque etiam intuitiua in suo genere ad distinctionem eius, quæ habetur per species alienas.

42 Secunda autem propositionis pars probatur. Primo; quia apprehensio simplex de Deo quantumuis clara, & propria, non potest esse possessio Dei; (qualis esse debet visio beatifica); eo quod

ex natura sua cum suo obiecto non est connexa, sicut iudicium intuitiuum, & clarum; perindeque, quantum est ex se, illud representaret, etsi illud per impossibile non existeret. Constat autem, non posse esse rei possessionem, quæ vi sua non ponit, aut non supponit rem existentem; nam res non existens reuera possideri non potest. Secundo; quia per apprehensionem simplicem, & de qua tractamus, non persuadetur intellectus esse obiectum à parte rei, sicut representatur; atque adeo neque quiescit in veritate eius. Visio autem beatifica talis cognitio debet esse, qua quiescat intellectus beati in veritate obiecti visus, vt constat. Tertio; quia apprehensio simplex nequit mouere apprehendentis voluntatem ad efficaciter amandum obiectum apprehensum, vt cum communi probo alibi. Visio autem beatifica talis cognitio debet esse, quæ ad amandum Deum efficacissime moueat voluntatem beati. Quarto; quia visio beatifica titulo beatitudinis saltem præcipua creatura rationalis in perfectissima operatione sui generis tali creatura possibili consistere debet; qualis non est apprehensio, sed iudicatiua intuitiuo primæ veritatis, vt constat. Sufficiens hæc pro re competat.

Ex quibus infero cum Egidius contra Vazq. supra, casu, quod aliquis per propriam, & claram speciem cognosceret Deum etiam iudicatiue vt futurum, vel abstractum ab existentia, nequitiam illum per talem cognitionem fore beatum; & idem est de cognitione conditionata Dei, etiam per propriam speciem habitata; quia nulla talium cognitionum potest esse reuera possessio Dei, prout requiritur ad beatitudinem. Absolute enim, & de presenti non potest possideri reuera, adhuc per cognitionem, quod absolute, & de presenti reuera existens non supponitur; quia ad possessionem non sufficit intentionalis presentia, quam quiditatiua cognitio tribuit suo obiecto; alioquin per apprehensionem quiditatiuam alterius Dei chymarici diceretur quis talem Deum possidere; imò & beatum esse. Quod est absurdum. Sed requiritur, quod cognitio quiditatiua cum obiecto prout absolute, & de presenti existente essentialiter connexa sit; qualis solum est, quæ Deum absolute, & de presenti existentem clare intuetur iudicatiue. Adde, prædictam cognitionem ineptam fore ad faciendum appetitum creatum, prout ad beatitudinem requiritur, aliisque prærogatiuis veræ beatitudinis destitutam; vt sunt agere cum Deo facie ad faciem; physica eius presentia frui; de bonis eius infinitis gaudere; & similes; quæ sine intuitionem iudicatiuam presentis Dei constare non possunt. Hæc agitur sola, & non alia habet esse beatificam.

Propositio 3.

Possibilis est cognitio iudicatiua Dei quiditatiua, clara, & per propriam speciem habitata, quæ non sit strictè intuitiua; neque visio beatifica.

Consentio in hac propositione cum Doctoribus primæ sententiæ relata n. 34. sed non omnino in fundamentis, nec profus forsitan in sensu. Ego illam intelligo de cognitione quiditatiua tum absolute, qua iudicatur, non quidem an sit, sed quid sit Deus absolute de suo, siue ex conceptu suo obiectiuo; tum conditionata,

qua indicatur, quid sit Deus conditionatè de suo ex aliqua hypothesi factà. Vtramque autem esse possibilem citra beatificam visionem, ex fundamentis imprimis primà, & secundà propositione iactis venit mihi probandum. Quoniam, semel posità simplici apprehensione quiditatia, & proprià Dei, quam esse possibilem ostendimus proposit. 1. confessim intellectus creatus, aut per eandem talis apprehensionis speciem aut per aliam ipsi annexam determinari potest ad iudicandum quiditatiè etiam, & proprio conceptu, aut absolutè esse Deum talem ex suo conceptu obiectiuo, qualis per apprehensionem apparet, aut conditionatè talem Deum fore ex quouis, in quouisve hypothesi factà. Neutrum autem horum iudiciorum quantumuis clarum, & per speciem propriam habitum esse beatificam visionem, ex doctrinà datà circa prop. 2. compertum est: quia vtrumque præscindit ab existentia absolutà Dei, seu potius ab statu Dei existentiā absoluto, in quo opus est, quòd videatur Deus existens, vt à vidente per visionem possideatur, illumque beet.

45 Deinde probatur id ipsum. Quia, vt constat ex generalis doctrinà traditā in Pharo Scient. disp. 10. q. 1. veritas quiditatiua, seu absoluta, seu conditionata vniuersiufque entis, etiam increati, diuersa est ratione status à veritate existentiā absolutà eiusdem: diuersoque subinde iudicio iudicabilis à quouis intellectu est. Poterit ergo illa ab intellectu humano per propriam speciem indicari, quin eodem actu hæc iudicetur. Quod proinde iudicium quiditatiuum, per propriam speciem habitum, & non strictè intuitiuam erit, neque visio beatifica.

46 Præterea certum apud omnes est, vt videbimus in trac. de Scien. scientiam simplicis intelligentiæ, quam Deus habet de possibilitate, atque adeò de quiditate creaturæ, diuersam esse à scientiā visionis, quam habet de eius existentia absolutà, (qua ratione actus diuini diuersi inter se sunt). Tum illam ab hac independentem esse: maneret enim illa in Deo, etsi hæc, non existente creaturà, vt potuit contingere, deficeret. Vnde etiam scientia, quam Deus de sua quiditate habet, diuersa censenda est à scientiā quam habet de sua absolutà existentia; quatenus per primam Deus se cognoscit prout habentem esse quiditatiuum, siue intra statum existentiālem. Hic enim duplex modus essendi duplex est veritas obiectiua per duplicem actum scientiæ scibilis non solum in creaturà, sed etiam in Deo; tamen in Deo prima sine secundà esse non possit, vt potest in creaturà, iuxta dicta in Pharo Scient. disp. 10. q. 1. iam citatà. De quo latius in trac. de Scientiā. Igitur possibilis est cognitio humana iudicatiua, quiditatiua, & habitata per propriam speciem de Deo quoad esse quiditatiuum, quæ non sit de Deo quoad esse existentiāle absolutum; atque adeò, quæ nec strictè intuitiua, nec visio beatifica sit. Consequentia bona est à paritate rationis. Antecedens autem supponitur ex trac. de Scien.

47 Ex quibus colligo, possibilem quoque esse cognitionem humanam iudicatiuam, & per propriam speciem habitam habentem pro obiecto Deum prout existentem non absolutè, sed sub aliqua conditione, quæ proinde nec strictè intuitiua, nec visio beatifica sit, iuxta superius di-

ca. Nam existentia conditionata Dei diuersa quoque veritas obiectiua est ratione status ab existentia Dei absolutà, & consequenter diuerso iudicio etiam per speciem propriam habito iudicabilis. Quocirca diuersa itidem scientiā se Deus cognoscit prout existentem sub conditione, ac prout existentem absolutè, vt latius etiam ostendimus in trac. de Scientiā.

48 Obijcitur tamen primò contra propositionem. Existentia actualis est prædicatum Dei essentialiale non minus, quam cætera, quæ constituunt essentiam eius: eò enim differt Deus à creaturà, quòd ille necessariò, & essentialiter existit; hæc verò accidentaliter solum, & contingenter. Ergo Deus non potest quiditatiue, siue quoad essentiam cognosci clarè, & per speciem propriam, quin simul cognoscatur, vt actu existens, atque adeò per cognitionem strictè intuitiuam, & beatificam. In quo rursus Deus à creaturà differt, cuius essentia cum existentiam actualem in suo conceptu non inuoluit, bene poterit clarè, & quiditatiue cognosci quin actu existens videatur.

49 Respondet Ægidius suprà cum Salas primò, existentiam diuinam non pertinere ad essentiam Dei, sed ad modum tantum essendi eius, atque adeò bene posse essentiam quiditatiue, & per propriam speciem cum præcisione ab existentia cognosci. Sed non bene. Quia, licet existentia diuina non sit de conceptu essentiæ metaphisicæ Dei, sed veluti modus, seu actus attributalis eius; de quo modò non est curandum: ast nequit negari, esse eam physice idem cum Deo, atque ita ad essentiam eius physicam spectare. Quod satis est, vt nequeat Deus per speciem propriam tangere suam essentiam, quin suam quoque existentiam tangat. Quia cognitio per propriam speciem nequam potest præscindere vnam formalitatem ab alià identificatà cum illà, vt in nostrà Pharo Scient. disp. 13. multis monstratum est. Secundò respondet Ægidius, etsi existentia diuina pertineat ad essentiam Dei, atque ita essentia sine existentia cognosci nequeat; possibile tamen esse, vt existentia non sit obiectum formale motiuum, & terminatiuum alicuius cognitionis: idque esse satis, vt talis cognitio abstrahat essentiam ab existentia, & non sit strictè intuitiua, nec visio beatifica. Sed minus bene. Primò; quia, positò, quòd existentia pertineat ad conceptum essentiæ, repugnat prorsus, esse essentiam obiectum formale motiuum, & non existentiam; imò sola realis identificatio essentiæ cum existentia sufficeret; vt id repugnaret, vt ex doctrinà traditā disp. 13. Phari citatà satis, superque constat. Secundò; quia, quidquid sit de motiuo cognitionis, si semel per illam proprio, claro, & iudicatiuo conceptu certitur Deus prout à parte rei absolutè, & de præfenti existens, nihil deest, quominus ea strictè sit intuitiua Dei, & visio beatifica.

50 Respondeo ergo ad argumentum, concedendo antecedens, nempe existentiam Dei actualem esse prædicatum Dei essentialiale; & distinguendo consequens quoad primam partem. Ergo non potest Deus cognosci quiditatiue quoad essentiam, quin cognoscatur actu existens in eo statu, in quo cognoscitur quoad essentiam; concedo. In alio; nego. Et nego secundam partem consequentis; debere scilicet strictè intuitiuam esse, & beatificam quamlibet quiditatiuam Dei cognitionem. Itaque in triplici sta-

tu, quod ad rem attinet, potest spectari Deus cum omnibus suis essentialibus prædicatis, atque adeo etiam cum prædicato actualis existentia; nempe in statu merè quiditativo, eoque aut absoluto, aut conditionato, & in statu existentiæ absoluto: ex quibus duo priores à tertio posteriore præsciunt quoad suam cognoscibilitatem; atque ita in illis integer Deus cognosci potest quoad omnia sua prædicata essentialia; quin per eandem cognitionem in hoc cognoscatur. Quo fit, ut cognitio de integro Deo, atque adeo etiam de existentia actuali eius prout in statu quiditativo præcisè, quantumvis per propriam speciem habita, ita quiditativa sit, ut non sit strictè intuitiva, & visio beatifica; vti est cognitio de Deo ipso, & deque eius actuali existentia prout in statu existentiæ absoluto. Itaque, etsi existentia actualis sit prædicatum Dei essentialia perinde, ac bonitas, vel intellectus, vel voluntas, &c. nihil refert, quominus Deus in tribus statibus prædicatis per propriam speciem possit cognosci quoad actualem existentiam; quemadmodum & quoad bonitatem, vel intellectum, vel voluntatem, &c. quin aut status isti, aut cognitiones correspondentes singulis confundantur. Diuersum quid igitur est, iudicare aut absolute, aut conditionate, Deum esse bonum, vel actu, & necessario existentem de suo, siue ex suo conceptu obiectivo præcisè; ac iudicare absolute, Deum esse bonum, vel actu, & necessario existentem à parte rei existentially. Primum enim etiam de secundo Deo chymærico iudicari potest, de factoque iudicatur verè non solum à creaturâ, sed etiam à Deo: cum tamen secundum de illo verè iudicari non possit, ut constat. Quæ omnia ex vniuersali doctrinâ traditâ disp. 10. Phari citatâ conspicua sunt.

Instabis. Existentiâ actualis Dei non utcumque est prædicatum Dei essentialia, sed prout in statu absoluto existentiæ: quia Deus per suam essentialiam habet realiter, & absolute, atque existentially existere. Ergo, nisi Deus agnoscat, seu iudicetur absolute, existentiallyque, existens à parte rei, non cognoscetur quoad essentialiam; proindeque nec quiditativè. Distinguo antecedens. Existentiâ actualis prout in statu absoluto existentiæ est prædicatum essentialia Dei considerati in eodem statu; concedo. Considerati in alio; nego. Et distinctâ pariter probatione; nego consequentiam. Quia Deus non solum est quiditativè iudicabilis prout in statu absoluto existentiæ, sed etiam prout in statu tum absoluto, tum conditionato quiditativo. Intra vnumquemque autem sunt ei essentialia, quæcumque sunt ei essentialia; non verò licet ex vno ad alium statum comparationem facere: quia alioquin non essent diuersi; sed inter se confunderentur contra vniuersalem doctrinam ex disp. 10. Phari citatâ sæpe statutam.

Ex dictis omnibus liquet primò, cognitionem quiditativam Dei, & per speciem propriam habitam optimè posse Deum ipsum attingere cum præcisione ab existentia absoluta; non quòd vnam formalitatem diuinam ab aliâ præsciudere valeat; hoc enim repugnat; sed quòd totum Deum in aliquo statu diuerso ab absoluto existentiæ possit attingere: hoc enim bene fieri potest, vti explicuimus. Tantumdemque venit dicendum de cognitione existentiæ conditionatâ, quæ Deus prout existens sub conditione per propriam speciem cognosci potest, ut statuimus. Secundò

liquet, quomodo quævis eiusmodi cognitionum non sit strictè visio intuitiva Dei, nec faciens beatum habentem illam. Per quod ad cætera. Aduersariorum argumenta oppositum positivum contententia patet solutio.

QVÆSTIO IV.

An sit possibilis cognitio clara, & per propriam speciem habita de Deo prout absolute existente, quæ non sit de eodem prout præsentem. Atque adeo neque visio beatifica.

PRO resolutione suppono primò, Deum bifariam posse cognosci vt præsentem. Primò præsentem locali. Secundò præsentem locali. Id cognoscitur vt præsens præsentem locali, quod cognoscitur vt iam nunc existens in eadem temporis mensurâ, in qua iam nunc existens est tum cognitio, per quam cognoscitur, tum cognoscens, à quo cognoscitur. Quippe rem esse præsentem temporaliter, siue existentem de præsentem, nihil est aliud, quàm illam habere iam nunc actuale esse, siue illam iam nunc actu existere in rerum naturâ. Similiterque tempus præsens, seu potius pars temporis præsens à futuris, & à præteritis condistincta ea dicenda venit, quæ, quæ ratione est, iam nunc æqualiter, siue præsentem est, vt pluribus explicatum est in Pharo scient. disp. 10. q. 3. id autem, rigorosè loquendo, vt præsens præsentem locali cognosci dicitur, quod cognoscitur vt existens in eodem spatio locali, in quo est cognitio, per quam cognoscitur, & cognoscens, à quo cognoscitur. Tametsi, loquendo laxius, id etiam vt præsens localiter cognosci dicatur, quod cognoscitur vt existens in spatio ita propinquo, seu potius aperto cognoscenti, vt inde illum conaturaliter mouere queat ad sui cognitionem. Sic enim solent oculi videre vt præsentia ea obiecta, quæ in eorum prospectu sunt.

Suppono secundò ex dictis etiam latius loco citato, rem esse futuram, aut præteritam, nihil esse aliud, quàm existere illam in tempore, quod prius, aut posterius est tempore præsentem, in quo, siue ex quo dicitur illa futura, aut præterita. Dicitur autem absolute res futura, aut præterita, quæcumque in tempore posteriore existura est, aut extitit in anteriore respectu præsentis; siue ea in præsentem etiam existat, siue non item. Tametsi, quæ de præsentem non existit, purè futura, aut purè præterita dici possit ad distinctionem alterius casus.

Suppono tertio ex dictis ibidem, rem esse futuram, esse præsentem, & esse præteritam, diuersas veritates esse obiectiuas comparatione intellectus creati diuersis iudicijs successu temporis iudicabiles ab ipso verè, & non aliter. Iudiciaque proinde creata, siue ea per proprias species, siue per alienas sint habita, de futuro, de præsentem, & de præterito suapte essentialia esse diuersa; atque adeo vnum in aliud nullatenus transire posse. Cuius vtriusque asserti probatio ex loco citato petenda est.

Suppono quartò ex dictis q. præced. possibilis esse apprehensionem simplicem de Deo prout

existente clarâ, & per propriam speciem habitam, quæ neque determinare valeat intellectum, illam habentis ad iudicandum, existere Deum de præsentia, neque sit simpliciter, cognitio quiditatiua, aut intuitiua Dei; nedum visio beatifica. Solum igitur est quæstio præsens de cognitione, iudicatiua clarâ, & per propriam speciem habitâ de Deo prout absolute existente, quæ non sit de Deo prout præsentem.

Propositio 1.

57 Possibilis est cognitio iudicatiua clarâ, & per propriam speciem habitâ de Deo prout absolute existente, quæ non sit de eodem prout præsentem præsentia temporali.

Quia possibilis est cognitio iudicatiua clarâ, & per propriam speciem habitâ de Deo prout absolute existente in tempore futuro, aut in præterito, atque adeo de Deo prout futuro, aut prout præterito, tamen non purè. Ergo possibilis est cognitio iudicatiua clarâ, & per propriam speciem habitâ de Deo prout absolute existente, quæ non sit de eodem prout præsentem. Antecedens est certum. Quia, cum sit verissimum, esse Deum exiturum in tempore futuro, eoque sensu esse futurum, & exitisse in præterito, eoque sensu esse præteritum, compertum est, eiusmodi obiectiuam veritatem per iudicatiuam cognitionem clarâ, & habitam per propriam speciem iudicabilem esse, & consequenter talem cognitionem possibilem esse. Consequentia ergo probatur. Quia esse Deum absolute existentem, in tempore futuro, aut præterito, atque adeo esse futurum, aut præteritum, tamen non purè, & esse Deum absolute existentem in tempore præsentem, atque adeo esse præsentem, diuersæ veritates sunt obiectiuæ diuersis iudicijs etiam per proprias species habitis à creaturâ iudicabiles iuxta suppositionem tertiam. Ergo nihil est, quod verè, iudicium etiam clarum, & per propriam speciem habitum de Deo prout futuro, aut prout præterito non esse de eodem prout præsentem.

58 Et confirmari potest primò. Quia possibilis est cognitio iudicatiua clarâ, & per propriam speciem habitâ de Antichristo vt futuro, quæ non sit de ipso vt præsentem, utpotè qui præsens non est. Ergo & cognitio similis de Deo vt futuro, quæ non sit de ipso vt præsentem. Quamuis enim Deus præ Antichristo nequeat non esse præsens: quia tamen præsentia, & futuritio de suo diuersæ veritates sunt obiectiuæ, vt cernitur in ipso Antichristo, cui conuenit vna, & non altera: etiam in Deo poterit vna, & non altera per iudicium, aliquod clarum, & per propriam speciem habitum iudicari.

59 Secundò confirmari potest. Quia nos per species alienas benè, & facile possumus iudicare de Deo, ipsum postea exiturum, siue futurum esse, quin eodem iudicio iudicemus, ipsum esse præsentem; vt satis ex se est manifestum; & quique poterit experiri. Ergo tantumdem per proprias species poterit conuenire. Ad rem quippe nulla potest idonea disparitas assignari.

60 Dices. Ad quiditatem Dei spectat existere in omni tempore. Ergo repugnat, cognosci Deum clarè, & per propriam speciem, atque

adeò quiditatiuè prout existentem in tempore futuro, aut præterito, quin simul cognoscatur prout existens in tempore præsentem. Ergo repugnat cognitio de Deo prout futuro, aut præterito, quæ non sit de eodem vt præsentem. Respondeo, existere in omni tempore ad quiditatem Dei spectare, non quidem omnino intrinsicè, & absolute, sed semixtrinsicè à consortio temporis, & ex eius suppositione. Supposito enim, quòd est tempus, qua ratione est, à suâ quiditate habet Deus non posse non existere in illo. Sicque supposito, quòd est tempus, coexistere Deum illi, siue existere in illo, proprietas est necessaria omnino quiditatis diuinæ; tamen semixtrinsicè illi. Vnde patet, bene posse Deum cum totâ suâ intrinsicè quiditate clarè, & per propriam speciem cognosci prout existentem in tempore futuro, aut præterito, atque ita prout futurum, aut præteritum; quin per eandem cognitionem cognoscatur prout existens in tempore præsentem, atque ita prout præsentem. Verum quidem est, per cognitionem quiditatiuam, & clarâ de Deo vt futuro, aut præterito connaturaliter fore determinandum intellectum illam habentem, & aliunde insuper cognoscentem temporum differèntias, ad inferendum, atque adeò ad iudicandum medio discursu, Deum esse præsentem: eo quòd futuritio, aut præteritio Dei cum eius præsentia necessariò est connexa; & talem intellectum non lateret ista connexio. Hinc tamen non sequitur, vt cognitio quiditatiua & clarâ de futuritione Dei, aut præteritione debeat quoque esse cognitio de præsentia eius. Sicut non sequitur, cognitionem de quouis alio antecedente connexo cum consequente; & cognitionem de consequente debere esse eandem ex eo, quòd cognitio de antecedente absque cognitione de consequente connaturaliter esse nequeat. Hoc siquidem benè componitur, si cognitio de antecedente prout connexo cum consequente alteram de consequente ipso necessariò progignat. Recognoscatur ad rem doctrina tradita à nobis in Pharo Scient. disp. 2. q. 5. vnâ cum traditâ disp. 7. quæst. 2.

Itaque eo ipso, quòd est possibilis cognitio 61 quiditatiua, clarâ, & per propriam speciem habitâ de Deo prout existente in tempore futuro, aut in præterito, nequit non esse possibilis cognitio iudicatiua, clarâ, & per propriam speciem habitâ de Deo prout existente, quæ non sit de Deo prout præsentem. Quia possibile est, quòd iudicium de Deo prout futuro, aut prout præterito non sit de eodem prout præsentem, vt constat ex dictis. Superest tamen dubitandum, an sit possibile iudicium clarum, & habitum per propriam speciem de Deo prout existente cum præcisione ad omni tempore, quòd non sit de eodem prout præsentem.

Existimo, non esse possibile. Quia censeo, 62 omne iudicium creatum etiam per propriam speciem habitum de quouis obiecto prout existente necessariò debere esse ex suo intrinsicè modo tendendi aut de præsentem, aut de præterito, aut de futuro. Nam aliàs non notificabit intellectui illud habenti vllam ex veritatibus existentialibus, quæ obiecto existenti prout existenti competere possunt: proindeque nec erit iudicium de obiecto prout existente contra suppositionem. Quippe nulla est veritas existentialis vlli obiecto prout existenti conueniens, quæ non sit veritas aut de præsentem, aut de præterito, aut de futuro. Nullum enim obiectum potest esse verè existens, nisi aut
exi.

existendo simpliciter, aut existendo non simpliciter: quia non datur medium, ut constat. Si sic verè existens, non tamen simpliciter, dumtaxat verificabitur de illo vel quod antea existit, vel quod postea existit: cum nullus sit alius modus verè existendi, & non simpliciter, ut constat. Hoc autem ipsum est, tale obiectum existens esse aut in tempore præterito, aut in futuro, atque adeò non esse existens præcisè, seu præcisè in tempore. Si autem sit verè existens simpliciter, de illo verificabitur, quòd iam existit, siue quòd iam actu existens est. Hoc autem ipsum est, esse illud existens de præsentibus; siue ab intellectu creato concipi, & iudicari, possit cum præcisione ab omni tempore, siue non possit, sed necessariò concipi, & iudicari debeat cum respectu, siue cum conatione ad tempus præsens prout præsens. Quod mihi longè verius est. Eo quòd ex vna parte censeo, omne iudicium creatum etiam per speciem propriam habitum suapte essentia esse alligatum vnicò dumtaxat instanti temporis, in quo primò existit, iuxta doctrinam, quam de iudicio nostro habito per alienas species dedi in Pharo Scient. disp. 2. q. 4. sect. 6. & de visione beatifica, aliisque iudicijs habitis per species proprias dabo inferius disp. 21. q. 5. Vnde omne iudicium creatum se ipso aut est quoddam instans temporis realis, si pro vnicò instanti temporis imaginarij durat, aut est quoddam tempus reale ex partibus essentialiter successivis compositum, si durat pro pluribus, vel lococitato explicabitur. Ex alia verò parte omne iudicium creatum de obiecto prout existente simpliciter, atque adeò prout præsentibus, quale est quòd huic propositioni responderet, *Hoc obiectum existit*, siue huic, *Hoc obiectum iam nunc actualiter est existens*, necessariò connotat prout præsens aut se per se ipsum experimentaliter notum, quasi dicat, *Hoc obiectum mihi præsentibus, siue de præsentibus existenti coexistens est*; aut tempus, in quo iam præsentibus ipsum simul, & obiectum existunt, quasi dicat, *Hoc obiectum iam nunc mecum existens est in instanti temporis præsentibus*. Vtriusque autem modo peragatur iudicium creatum, non de obiecto prout existente simpliciter cum præcisione ab omni tempore, sed de obiecto prout existente simpliciter cum connotatione aliquis præsentibus temporis iudicium est, ut constat. Ex quo patet, non videri possibile iudicium creatum de obiecto prout existente simpliciter, atque adeò prout præsentibus, quòd non sit de obiecto prout connotante aliquòd tempus præsentibus prout præsentibus.

Ex quibus omnibus concluditur, solam cognitionem indicatiam claram, & per propriam speciem habitam de Deo prout existente in tempore futuro, aut præterito posse non esse de Deo ut præsentibus. Non verò item cognitionem de Deo prout existente cum præcisione ab omni tempore. Etenim existentia exercita Dei siue ut præcisè ab omni tempore, siue ut coniuncta cum tempore præsentibus nequit non Deum constituere existentem simpliciter, atque adeò præsentibus. Cum tamen ut coniuncta cum tempore aut futuro, aut præterito non simpliciter existentem, atque adeò neque præsentibus con-

Propositio 2.

Cognitio possibilis, de qua propositio 1. nequiquam est visio beatifica.

Quia eo ipso, quòd non est cognitio Dei ut temporaliter præsentibus, & consequenter neque ut existentibus simpliciter, sed præcisè ut futuri, aut præteriti, atque adeò ut existentibus non simpliciter, nequit esse possessio actualis, & præcisè Dei, qualis debet esse visio beatifica. Siquidem bonum aut futurum, aut præteritum præcisè, quòd tale nequiquam potest actualiter, & de præsentibus possideri. Nam solum bonum, quòd iam de præsentibus adest, atque adeò simpliciter est existens, quòd tale, non verò item, quòd antea fuit, neque, quòd postea erit, quòd talia, sub actuali, & iam præsentibus possessionem cadere possunt, ut satis ex se est manifestum.

Propositio 3.

Possibilis est cognitio iudicativa clara, & per propriam speciem habitam de Deo prout absolute existente, quòd non sit de eodem prout præsentibus præsentibus locali tam laxè, quàm strictè sumptà, iuxta diuisionem eius factam suppositione primà.

Quia possibile est, ut intellectus existens Matrì per cognitionem indicatiam claram, & per propriam speciem habitam cognoscat Deum prout existentem Roma, non verò item prout existentem Matrì: quandoquidem existeret Deum Roma, & existeret Deum Matrì, diuersa veritates sunt à diuersitate locorum siue spatorum Romani, & Matrìensis; diuersisque proinde iudicijs sunt iudicabiles, ut est manifestum. Eiusmodi autem cognitio de Deo erit ut prolixi absente, nullatenusque præsentibus localiter respectu cognoscentis: utpote quòd cognitio erit non de Deo prout existente Matrì; uti opus erat, ut esset cognitio de Deo prout strictè præsentibus localiter cognoscentis: nec de Deo prout existente in loco, vnde connaturaliter posset ad talem cognitionem mouere obiectiue cognoscentem; uti opus erat, ut esset cognitio de Deo prout laxè præsentibus ipsi cognoscenti localiter: eo quòd ad talem cognitionem, utpote ei supernaturalem, ut modò ex dicendis disp. 18. supponimus, nequid potest Deus connaturaliter cognoscentem obiectiue mouere.

Adde, similem cognitionem de Deo prout existente cum præcisione ab omni loco, siue spatio locali etiam fore de Deo prout simpliciter existente, & non prout præsentibus localiter cognoscenti. Nam ad hoc, ut obiectum sit præsentibus localiter cognoscenti, non sufficit, quòd ambo existant, atque adeò sibi coexistant simpliciter; ut sufficit ad hoc, ut sint sibi mutuo præsentibus temporaliter iuxta dicta propositio 1. sub finem; sed insuper requiritur, quòd simul existant in eodem loco, siue in eodem spatio locali, si sit sermo de præsentibus locali strictè; aut alterum in prospectu connaturali alterius, si sit sermo de laxè. In quo præsentibus localis, & præsentibus temporalis reuera discriminantur inter se.

Propositio 4.

67 **C**ognitioni possibili, de qua propositione tertiâ, nihil deesse videtur, quominus sit visio beatifica.

Quia nihil ei deesse videtur, quominus sit actualis possessio Dei, prout requiritur ad visionem beatificam. Quandoquidem absentia, siue distantia localis non obstat, quominus bonum absens, seu distans sub possessionem cadat, ut cernitur in bonis temporalibus absentibus, siue distantibus sæpe sepius localiter ab eis hominibus, sub quorum dominio, atque etiam possessione, sunt. Quod maximè est verum, quando possessio in actu intellectus consistit, per quem non minus obiectum absens, siue distans localiter, quam obiectum præsens localiter, potest apprehendi, & teneri, atque adeo possideri.

68 **V**nde apparet etiam discrimen inter distantiam localem, & distantiam temporalem obiecti existentis comparatione cognoscentis illud. Distantia enim localis non tollit, quòd obiectum distans à cognoscente actu, & simpliciter sit existens, coexistentisque ipsi cognoscenti: atque adeo nec tollit, quòd ab ipso per cognitionem possit possideri actualiter, Cum tamen distantia temporalis, à qua habet obiectum, quòd sit præteritum, aut futurum respectu cognoscentis, omnimodis tollat, quòd sit illud actu & simpliciter existens, coexistentisque ipsi cognoscenti; atque adeo & quòd ab ipso possit per cognitionem actualiter possideri. Siquidem nequit possideri actualiter, quòd actu, & simpliciter non est existens; quantumvis illud vel antea extiterit, vel sit postea extitutum, prout dicebamus proposit. 2.

QVÆSTIO V.

An sit possibilis cognitio, seu visio comprehensiva Dei.

69 **T**risariam solet comprehensio usurpari. Primò pro assequutione, seu adeptione rei, quam insequimur. Quo sensu inter alias dotes Beatorum comprehensio computatur consistens in obtentione ultimi finis, quem Viatores sperant, & insequuntur. Iuxta quam acceptionem ait Paulus 1. ad Corinth. 9. Sic currite, ut comprehendatis. Et ad Philip. 3. Sequor autem, si quomodo comprehendam. Eademque vtuntur aliqui Patres, ut Iræneus lib. 4. aduersus hæreses cap. 37. ante medium, Nazian. orat. 25. ad Arianos fine, & orat. 34. quæ est secunda de Theologia in medio, & Epiph. hæresi 70. prope medium. Et de comprehensione quidem Dei hoc modo usurpatâ, quæ ad voluntatem potiùs spectat, quam ad intellectum, certum est, non solum esse possibilem, sed de facto etiam in Beatis omnibus reperiri. Ob id comprehensores dici solent; & Christus Dominus viator simul, & comprehensor dicitur fuisse apud S. Th. 3. p. q. 15. art. 10. Secundò accipitur comprehensio pro quavis cognitione clarâ, & perspicaci, præsertim de obiecto præsenri. Quo sensu loquitur Paulus ad Ephes. 3. dum ait, *Ne possitis comprehendere cum omnibus san-*

ctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum, &c. prout ibidem Lec. 3. exponit S. Th. Et de comprehensione etiam hoc modo sumptâ certum est, in Beatis dari respectu Dei. Tertiò sumitur comprehensio pro cognitione ita adæquatâ obiecto, vt totam eius cognoscibilitatem perfectè veluti circumplectatur, ac penetret. Quo sensu dixit Aug. lib. 83. qq. q. 14. *Illud comprehendendi, quòd videtis cognitione finitur.* Ex quibus duæ priores comprehensionis acceptiones minus sunt propriæ, nec de illis agimus in præsenri; sed de solâ tertiâ propriissimâ, atque strictissimâ omnium. Est enim quæstio. An Deus hoc tertio genere comprehensionis omnino incomprehensibilis sit.

Propositio 1.

Deus ab intellectu creato incomprehensibilis est. 70

Hæc propositio absolutè sumpta, vt sonat, citra omne dubium est de fide. Ita enim est definita in Concil. Lateran. prout habetur cap. *Firmiter de Summâ Trinit. & fide cath. ibi. Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quòd vnus solus est verus Deus, æternus, immensus, & immutabilis, incomprehensibilis.* Scilicet ab intellectu creato. Et continetur in sacris Litteris tum formaliter, tum illatiuè. *Jerem. 32. Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu.* *Eccles. 43. Ne laboretis; non enim comprehendetis.* *Iob. 11. Forsitan vestigia Dei comprehendes? & vsque ad perfectum Omnipotentem reperies?* *Ad Rom. 11. Quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius.* 1. ad Timot. 6. *Lucem habitat inaccessibilem.* Hoc est incomprehensibilem 1. ad Corinth. 2. *Spiritus enim scrutatur etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est; ita & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi spiritus Dei.* Comprehensiuè scilicet iuxta Patrum intelligentiam mox exhibendam, &c.

71 **C**onspirant in eandem propositionem Patres Aug. varijs in locis. Luculentius tamen tom. 3. in quæstiunculis de Trin. explicans, quomodo Deus dicatur in scripturis incomprehensibilis, & inuisibilis, ait q. 13. *Videri potest Deus per dona gratiæ siue ab Angelis, siue ab animabus Sanctorum; plenam verò diuinitatis naturam nec Angelus quilibet, nec Sanctorum aliquis perfectè videre poterit; ideo incomprehensibilis dicitur Deus.* Idem serm. 38. de verbis Domini ait, *Si comprehendis, non est Deus. Attingere aliquantum mente Deum, magna beatitudo est. Comprehendere autem omnino impossibile.* Et in lib. Solilo. cap. 31. *Sola, inquit, Trinitas tua soli sibi integrè nota est.* Et lib. 4. de Genes. ad lit. ait. *Etsi sanctis Angelis iam essemus æquales, non utique nobis ita esset nota diuina substantia, sicut ipsa sibi.* Videlicet comprehensiuè. Beda ad illud 1. Ioan. 3. *Videbimus eum sicuti est.* Promittitur, inquit, nobis videre Deum: nam comprehendere concedi non potest. Epiph. lib. 3. hæresi 70. ait. *Deus infinitis modis, & adhuc amplius incomprehensibilis est.* Et postea. *Omnia, quæ ab ipso facta sunt, infra ipsius gloriam sunt; sola autem Trinitas incomprehensibilis est.* Cyrill. Hieros. catech. 6. aperte sentit, Deum à solo Spiritu sancto, & Filio, hoc est, à se ipso comprehensiuè cognosci posse: nam postquam dixisset, Angelos videre Deum, quantum possunt, subdit, *solus autem Spiritus sanctus ita, vt oportet, videt: ille enim scrutatur*

tur omnia etiam profunda Dei, & Unigenitus Dei Filius ita, ut oportet, etiam cognoscit. Athan. in disp. contra Arium habitā in Concilio Nicæno paulo ante finem ita petit ab illo, *Dei profunda quis cognoscit? natura condita, an incondita substantia? An rem increatam à creatā comprehendī dicis? Sin minus, ab increato increatum intelligi asseuerabis.*

Quod si fit, superest, ut Spiritum sanctum Patri, & Filio consubstantialē fatearis. Omnia enim, quæ sunt Dei, etiam profunda cognoscit Spiritus sanctus. Et infra, Quid? infinitudinem istam, & incomprehensibilitatem, & quod est, & quomodo est, comprehendī dicis ab aliquā condita naturā? id si fieri potest, certè pro tuis verbis incomprehensibilis non erit. Hilarius lib. 12. de Trinit. colum. penult. sic Patrem alloquitur, *Profunda tua Spiritus sanctus secundum apostolum scrutatur, & nouit.* Et paulo post, *Nulla te, nisi res tua, penetrat; nec profundum immense maiestatis tue peregrina, atque aliena à te virtutis causa metuit.* Damascen. lib. 1. fidei cap. 1. initio ait, *Ineffabilis diuinitas, atque incomprehensibilis neque enim ullus nouit Patrem, nisi Filius; neque Filium, nisi Pater.* Chyloft. omnium in hac re copiosissimus post multa, quæ habet in homilijs de incomprehensibili Dei naturā, concludit homil. 4. circa medium, *Iam Deum incomprehensibilem esse omnium creaturarum generi, latè ex his, quæ proposuimus, patet, Restat, ut à Filio, & Spiritu sancto dumtaxat exquisitè illum cognosci differamus.* Greg. Magn. expressè docet, neque Angelos, neque homines posse vllā potentia comprehendere Deum eo ipso, quod creaturæ sunt. Ait enim lib. 10. Moral. cap. 7. *In retributionis calmine reperiri Omnipotens per contemplationis speciem potest, sed tamen ad perfectum non potest: quia, etsi hunc in claritate sua quandoque conspicimus; non tamen eius essentiam plene continemur. Angelica enim, vel humana mens; cum ad incircumscripsum lumen inhiat, eo ipso se, quo est creaturæ; coangustat; & super se quidem per prouectum tendit; sed tamen eius fulgorem comprehendere nec dilatata sufficit.* Eclib. 18. cap. 28. aliàs 37. in fine. *Nec tamen videbitur, inquit, sicut videt se ipsam: longè quippè dispariliter videt Creator se, quam videt creaturæ Creatorem. Nam quantum ad immensitatem Dei nobis modus figitur contemplationis; quia eo ipso pondero circumscribimus, quod creaturæ sumus.* Hieronymus lib. 1. de summo bono cap. 3. ait. *Quamuis usque ad parilitatem Angelicam humana post resurrectionem natura proficiat, & ad contemplandum Deum indefessa conseruat; videre tamen eius essentiam plene non valet, quam; nec ipsa perfectio Angelica in totum attingit seire. sola enim Trinitas sibi integrè nota est.* Tertullian. in Apolog. cap. 17. *Inuisibilis est, inquit, licet videatur. Incomprehensibilis, etiam si per gratiam representetur.* In eadem sententiā sunt multi præterea Patres, quos longum esset recensere. Videantur apud Soar. tom. 1. in 3. p. disp. 26. sect. 2. & lib. 2. de Attrib. cap. 5. apud Fasol. 1. p. q. 12. art. 7. dub. 1. & apud Ruiz tom. de Scien. disp. 6. per totam. Consentiant denique nostræ propositioni, prout iacet, omnes Theologi catholici.

72

Itaque esse Deum à creaturā incomprehensibilem comprehensione propriè, & strictè sumptā, dogma fidei est constantissimum. Quæ verò ratione huiusmodi comprehensio debeat secundum tale dogma intelligi creaturæ impossibilis, non ita planè exploratum est. Nam aliqui, quos tacito nomine refert doar. in cit. cap. 5. consent, testimonia commemorata Scripturæ, Concilij Lateran. & Patrum sufficienter saluari posse, si as-

seratur, non posse Deum à creaturā comprehendī aut in hac vita mortali, seu in statu viæ, aut solius naturæ viribus absque supernaturali iuuamine; atque adeo, quod Deus à Beatis, adiunctis viribus gratiæ, comprehendī non possit saltē de potentia absolutā, certum secundum fidem non est. Cum his videtur sentire Vazq. supra, dum latè assumptum dictum persequitur. Addit tamen duo. Primum; iam licitum non esse, sed plane temerarium, absolutè docere, Deum à Beatis comprehendī posse; cum communis Scholasticorum schola oppositum doceat. Secundum, de fide esse; Deum à Beatis non posse comprehendī, si comprehensio accipiatur pro notitia æqualis perfectionis cum obiecto; qualiter non omnes accipiunt. Cum Vazq. sentiunt Arriag. 1. p. disp. 13. sec. 3. Meratius disp. 20. sec. 2. & alij Recentiores. Communis verò Theologorum sententiā absolute pronunciat, esse de fide; Deum à creaturā comprehendī non posse; adhuc de potentia absolutā, ita Soar. Arrub. & Fasol. supra, Salas tract. 2. disp. 4. sect. 6. à num. 81. Molin. 1. p. q. 12. art. 7. Zumez ibidem, & Valen. punc. 5. Gran. tract. 5. de Visione disp. 13. Tann. 1. p. disp. 2. q. 6. dub. 5. Egid. Lufitanus tom. 3. de Beat. in appendice q. 1. art. 3. Amicus 1. p. disp. 10. sec. 2. Præpos. 1. p. q. 12. art. 7. num. 55. Martin. disp. 8. sec. 7. Recupit. de Deo vno lib. 6. q. 40. num. 2. & apud eos alij plurimi. Itaque, cum apud omnes sit in confesso, Deum de sua quidem absolutā potentia posse comprehendī à creaturā, diffidium superest, utrum id sit de fide.

Propositio 2.

Deum ab intellectu creato propriā, & strictā comprehensione omnino incomprehensibilem esse, non solum de potentia suā ordinariā, sed etiam de absolutā, tanquam fidei dogma tenendum est.

Probant propositionem primò testimonia Scripturæ prop. præced. relata, prout illa intelligunt Patres commemorati ibidem. Probat secundò verba Concil. Later. ibi etiam relata, ubi absolutè simpliciter, & eodem modo dicitur Deus incomprehensibilis, quo dicitur solus, æternus, immensus, & incommutabilis, nimirum simpliciter, & omnino; atque adeo etiam de potentia absolutā. Nec refert, quod opponit Vazq. dici etiam ineffabilem, qualis non est, nisi respectu viatorum tantum, non item respectu Beatorum. Nam, ut bene notat Tann. cum Albertino à se citato, quæ ratio est Deus etiam à Beatis incomprehensibilis, eadem est eis ineffabilis; talisque asseritur à Concilio. Constat enim, Beatos plene, perfectè, & adæquatè non posse eloqui, quem plene, perfectè, & adæquatè, prout ad comprehensionem requiritur, cognoscere non valent. Accedit, quod in cap. Damianus ex eodem Concilio desumpto sic dicitur. *Credimus, & confitemur cum Petro, (vtrique Lombardo Magistro sententiarum, de quo ibi est sermo) quod una quadam res est incomprehensibilis quidem, & ineffabilis Pater, Filius, & Spiritus sanctus.* Quibus non obscure denotat Concilium, se Deum incomprehensibilem definire, prout à Magistro cum cæteris Scholasticis incomprehensibilis prædicatur; videlicet absolute, & simpliciter, atque de potentia absolutā. Huc etiam spectat, quod Concil. Basil. sol. 22. con-

tra Augustinum de Roma docet, animam Christi quantumvis beatam Deum non comprehendere. Quamquam enim hoc Concilium, utpote non confirmatum à Pontifice, non faciat cerram fidem; attamen communem Ecclesie sensum satis ostendit. Tertiò probat propositionem communis auctoritas Scholasticorum, & Patrum. Scholastici enim vnanimi consensu asseuerant, Deum à creaturâ nec de potentia absolutâ comprehendî posse, vt ipsi Vazq. & Arriag. consentunt. Patres etiam satis clarè id ipsum se sentite significant, vt cernere licet in testimonijs supra indicatis. Igitur sentiunt Patres, & Scholastici, veritatem hanc in sacra Scripturâ, aut etiam in decretis Ecclesie contentam esse. Aliud enim fundamentum ad illam tam vnanimiter adstruendam non potuerunt habere: quandoquidem naturalis ratio euidenter non monstrat, esse Deum ab intellectu creato incomprehensibilem omnino, adhuc de potentia absolutâ. Stet itaque de fide esse, eum esse talem. Id quod etiam ratio naturalis suadet. Quia vt probabimus q. seq. obiectum infinitum, qualis est Deus, nisi infinitâ cognitione, qualis creata esse nequit, comprehendî non potest. Porro, quàm certum est, Deum à creaturâ comprehendî non posse, tam certum est, eum à se ipso comprehensibilem esse, atque de facto comprehendî, vt monstrabimus in tract. de Scientia.

QVAESTIO VI.

Cur Deus per cognitionem creatam nullâ potentia comprehendî possit. Seu, quod in idem recidit, in quo consistat comprehensio propriè, & strictè sumpta.

74 **D**ico, in idem recidere vtramque quæstionem; quia, cum apud omnes sit certum, vt vidimus præced. q. prorsus impossibile esse, vt per cognitionem creatam strictè comprehendatur Deus, consequitur, quidratium strictæ comprehensionis conceptum in eo poni debere, quod nulli cognitioni creatæ possit comparatione Dei conuenire. Cumque ratio à priori, cur Deus nequeat strictè comprehendî à creaturâ, alia esse non possit, nisi quia stricta comprehensio perit ex suo conceptu, quod nulli cognitioni creatæ vllatenus conuenire potest comparatione Dei: consequitur, perinde esse inquirere, quid dicta comprehensio postulet ex conceptu suo, seu in quo consistat, ac inquirere, cur Deus non possit à creaturâ comprehendî. Præsentis igitur quæstionis difficultas, suppositâ præcedentis resolutione, in assignando legitimo comprehensionis conceptu omni cognitioni creatæ comparatione Dei repugnanti posita est.

75 **D.** Aug. epist. 112. cap. 8. ita comprehensionem definit, pariterque à visione non comprehensionem discernit. *Aliud est videre, aliud totum videndo comprehendere. Quandoquidem id videtur, quod præsens vnicuique sentitur. Totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumscribi possunt.* Quemadmodum enim comprehensione corporeâ (à qua ad spirituale nomen translatus est) tunc vnum corpus comprehenditur alio, quando vnum intra

alium plenè, & totaliter continetur, ita, vt superficies concaua continentis conuexæ contenti adæquetur eam vndequeque ambiens, & circumplectens, vt si in maiori spherâ minorem penitus concludas. Sic comprehensione spirituali tunc obiectum cognitione comprehenditur, quando veluti continetur totaliter, atque concluditur intra sinus representationis eius, adeò, vt nihil lateat cognoscentem, penitusque vsque ad fines vltimos à cognoscente circumscribatur, ac penetretur. Quocirca ipse August. lib. 12. de Trinit. cap. 18. post medium ait, *Quidquid scientiâ comprehenditur, scientis comprehensione finitur.* Et lib. 83. qq. q. 14. *Quod autem se comprehendit, finitur est sibi.* Quam August. doctrinam omnes Theologi venerantur, & amplectuntur. Vnusquisque tamen conatur Alam ad suum sensum trahere, dum comprehensionis, de qua agimus, definitionem sibi compingit. Quod variè præstant: & quidem contententes ferè de solo modo loquendi: qualis ferè est omnis contentio, quæ circa rerum definitiones versatur. Quod benè notarunt Vazq. Gran. & alij mox referendi.

Itaque nonnulli tacito nomine citati à Vazq. 76 i. p. disp. 53. cap. 1. quibus annuisse dicitur Franciscus Victoria, ita in adæquatâ totius Dei visione comprehensionem constituiebant, vt dicerent, propterea Deum à Beatis non comprehendî; quia non vident illum secundum omnem intensiõnis gradum. Hæc tamen sententia intellecta de intensiõne physica, & propria communiter improbabilis reputatur. Quia nec fas est in diuinâ substantiâ aliquod genus intensiõnis physicae, & propriae excogitare. Nec, si daretur, liceret dicere, latere de facto Beatos aliquem intensiõnis gradum eiusdem substantiæ diuinæ.

77 **S**ecundò Nominales apud eundem Vazq. cap. 3. apud Soar. & alios deinceps citandos, vt præsentem difficultatem euaderent, varias comprehensionis definitiones, seu potius acceptiones excogitauerunt asserentes, comprehensionem esse primò visionem tangentem integrum obiectum, adeò, vt nihil eius lateat videntem. Secundò visionem discernentem inter partes obiecti. Tertiò visionem attingentem obiectum optimo modo, quo videri potest. Quartò cognitionem obiecti sub omnibus prædicatis, quæ ipsi conuenire possunt. Quintò denique cognitionem eandem proportionem habentem cum alijs cognitionibus, quam habet obiectum cognitum cum alijs obiectis. Et primo quidem modo, inquit, Beati comprehendunt Deum: quia nihil Dei eos latet: reliquis verò modis minimè. Non enim secundo: quia Deus non habet partes per cognitionem discernendas. Non tertio: quia sic ne creatura quidem est cognitione creatâ comprehensibilis: cum sit meliori modo cognoscibilis per diuinam. Non quarto: quia solus Deus cognoscit omnia prædicata, quæ sibi conuenire possunt. Non denique quinto: quia nulla cognitio creatâ Dei potest aliorum obiectorum cognitiones excedere, quantum Deus excedit ipsa obiecta.

78 **C**æterum prima harum usurpationum comprehensionis non est stricta, de qua loquimur, cum detur de facto in Beatis, quibus comprehensio Dei stricta repugnat, vt q. præced. statuimus. Quarta etiam stricta non est, utpote Beatis ipsis possibilis, qui saltem de potentia absolutâ benè possunt cognoscere, quæcunque prædicata Deo conueniunt, aut conuenire possunt, vt ex dicendis

amplius patebit. Reliquæ verò acceptiones, quæ in Beatis dari nequeunt, aut abusuæ sunt, aut extraneæ. Etenim, ut obiectum sit comprehensibile, non opus est, quòd habeat partes, inter quas comprehensio discernat, vti supponit secunda acceptio; cum sit certissimum, Deum se ipsum, & Angelos, aliaque omnia obiecta simplicia circa omnem partium discretionem perfectissimè comprehendere. Deinde etiam est certum, posse vnam creaturam comprehendere aliam; tamen hæc meliori modo à Deo sit cognoscibilis. Perperam igitur requiritur tertio loco ad rationem comprehensionis; quod sit optima cognitionum; quæ circa obiectum comprehendendum versari possunt. Tandem eadem proportio inter cognitiones, quæ datur inter obiecta, impertinens censenda est ad rationem comprehensionis contra-ceptionem quintam. Tum quia fieri potest, ut inter cognitiones, quarum nulla sit comprehensio eadem seruetur proportio, quæ inter earum obiecta. Tum quia absque tali proportione simplicissimè comprehensio vera subsistit. Comprehensio enim tum increata, tum etiam creata lapilli, & cognitio obscura Angeli, aut etiam Dei non seruant proportionem, quam obiecta, ut patet; quandoquidem comprehensio lapilli perfectior est cognitione obscurâ Angeli, aut Dei; cum tamen Angelus, & Deus longissimè excellant lapillum. Tertio P. Vazq. disp. illâ 53. cap. 4. & disp. 60. circa finem docet, comprehensionem strictam esse; quæ videtur non solum; quidquid est intrinsecè res, quæ dicitur comprehendit, sed etiam quidquid illam consequi, vel ab eâ pendere potest; ita tamen, ut hæc extrinsecè ad rem pertinentia aut tanquam effectus eius possibiles, vel futuri, aut aliter, non vteunque, sed ex vi visionis; quæ res videtur, attingantur. Unde inferet, Deum à creaturâ incomprehensibilem esse; non verò à se ipso: quia, licet fieri possit, ut creaturâ videns Deum omnia obiecta extrinsecè ipsi tam futura, quam possibilia cognoscat per eomitantem revelationem; at ex vi visionis, prout ad comprehensionem requiritur, illa cognoscere non valet; eo quòd Deus nullam cum talibus obiectis connexionem habet, vi cuius ad ipsa cognoscenda possit creaturam se videntem determinare, ipse tamen aliunde, quam ab huiusmodi connexionem, habet ex vi scientiæ, quæ se videt, cætera cuncta obiecta cognoscere: quia nimirum scientia diuina ex eo, quòd est scientia Dei tanquam primarij, seu formalis obiecti, cætera cuncta cognoscibilia cognoscere habet. Atque ita Deus perfectiori modo se comprehendit, quam si ex se viso tanquam ex medio ad cætera cuncta cognoscenda per connexionem cum illis induceretur. Consentit huic sententiæ, & doctrinæ Alarc. trac. 1. disp. 4. cap. 6.

79
Ego verò, tamen fatear cum communi, de ratione comprehensionis esse, quòd ex vi cognitionis rei comprehendendæ cætera, quæ ad ipsam pertinent, attingantur, prout minutis postea explicabo, arbitror tamen, id ad comprehensionem satis non esse; cum id cognitioni obscuræ, & confusæ possit haud dubie conuenire; qualis comprehensio esse non potest. Comprehensio quippe iuxta sententiam omnium cognitio clara, & inuincua necessario esse debet; certumque subinde gradum claritatis, & perfectionis respectiue ad rem comprehendendam habere, ut inferius latinis exponam. Præterquam quòd sententia Vazq. aliunde mihi displicet. Primò; quia

scientia diuina non ideo præcisè, quia est scientia Dei ut primarij, & formalis obiecti, est scientia cæterorum cognoscibilem, ut ostendam in tract. de Scientiâ. Eoque iure subinde nequit esse Dei comprehensio. Sacundò; quia, si scientia diuina titulo attingendi Deum ut primarium, & formale obiectum attingeret cætera cuncta cognoscibilia, possibilis vtiq; esset scientia creata eadem eodem titulo attingens, quæ propterea comprehensio Dei esset iuxta doctrinam Vazquez. Quod ex dictis q. 5. constat absurdum esse. Tertio; quia conceptus comprehensionis, qui in præsentî definitus suscipitur, vniuersè debet esse communis omni comprehensioni, ut sub definitionem cadat. Quòd euariet secus, si, ut censet Vazq. comprehensio, quæ se Deum comprehendit, esset cognitio pertinentium ad Deum ex vi attingendi ipsum ut primarium, & formale obiectum; comprehensio verò, quæ se Deus, aut Angelus, aut homo comprehendit creaturam, esset cognitio pertinentium ad creaturam ex vi attingendi ipsam, non ut obiectum primarium, & formale, sed ut medium connexum cum illis. Quarto; quia, ut aliqua res comprehendatur iuxta doctrinam Vazq. non solum debent attingi ex vi cognoscendi ipsam, quæcunque ipsa facere potest, sed insuper quæcunque facit, siue factura est. Quo posito, stando in eiusdem doctrinâ, ne Deus quidem comprehenderet voluntatem creatam, quod est absurdum. Quia non attinget, quæcunque ipsa factura est liberè ex vi cognoscendi ipsam aut tanquam obiectum primarium, formaleque, aut tanquam medium connexum cum illis: neutrum enim esse habet, ut constat, comparatione cognitionis diuinæ.

Quarto loco potest poni sententia aliorum qui, cum sentiant etiam, solum requiri ad comprehensionem, quòd videantur simul cum re comprehendendâ, quæcunque in ipsâ tum formaliter, tum eminenter continentur: aliter tamen, quam Vazq. sentiunt, ab intellectu creato videri non posse simul cum Deo, quæcunque continentur in ipso eminenter; nimirum omnes creaturæ possibiles, atque futuræ; eoque iure Deum ab intellectu creato comprehendi non posse. Non tamen vnâ, & eadem ratione id probant omnes, sed multiplici, & variâ. Thomistæ communiter, inter quos Fasol. 1. p. q. 12. art. 7. dub. 5. dicunt, idcirco ab intellectu creato non posse videri in Deo omnes creaturas; quia talis visio esset simpliciter infinita, qualis creata visio esse non potest. Quod probant: quia ad videndum in Deo aliquot creaturas perfectio aliqua determinata visionis requiritur: ad videndum autem plures maior perfectio. Ergo ad videndum infinitas, quales sunt omnes, quæ continentur in Omnipotentia Dei eminenter, perfectio visionis infinita necessaria est. Cæterum per istud argumentum calculatorium ut summum probari, visionem infinitarum creaturarum in Deo infinitatem quamdam habere non alienam à visione creatâ, ex dictis q. 2. compertum est. Dico, ut summum. Quia ne id quidem probatur iuxta sententiam meam, qui censeo, illud in quodam principio falso niti, prout notavi ad calcem dictæ questionis. Itaque, ut visio intuitiua Dei ab obiecto non euadit infinita infinitate repugnante creaturæ, est visio intuitiua creaturæ aliquam ab obiecto suo sortitur perfectionem, & inter Deum & creaturam infinita distantia sit. Sic visio infi-

nitatum creaturarum in Deo multò minus ab obiecto euadet infinita infinitate repugnante creaturæ; estò visio certi numeri creaturarum, aliquam à tali numero perfectionem sortiatur; & inter infinitas creaturas, & quemuis numerum earum infinita distantia sit. Multò quippe maior est perfectionis distantia inter Deum, & creaturam, quam inter omnes creaturas possibiles, & quemuis numerum earum, vt constat. Hæc satis. Plura contra hunc modum dicendi videre quisque poterit in Arriag. 1. p. disp. 13. sec. 5. 32

Aliter Mondaus disp. 2. cap. 9. & Petr. Hurt. disp. 10. de Anim. sec. 3. & 4. dicunt, ideo non posse ab intellectu creato videri omnes creaturas in Deo; subindeque Deum ab illo comprehendendi non posse; quia visio creata, quæ vnâ creaturarum est, per se ipsam videri nequit; eo quòd de ratione cognitionis creata est à suo obiecto causari immediatè, aut mediatè: visio autem creata se ipsam nullo modo causare potest. Vnde rursus fit, per visionem creatam neque videri posse alias creaturas ipsam respectu intrinseco respicientès; cum nullus respectus sine suo termino cognosci possit. Minus placet iste modus dicendi. Primò; quia falsum est, repugnare visionem, quæ sui ipsius cognitio sit; imò fortasse repugnat visio, quæ sui ipsius non sit experimentalis notitia, iuxta dicta à nobis in Pharo Scient. disp. 1. q. 2. à n. 155. atque etiam supra q. 4. Falsum est etiam, ad conceptam essentialem creatæ cognitionis spectare, quòd physice à suo obiecto causetur immediatè; aut mediatè: potest enim vel à solo Deo, vel à Deo simul, & ab intellectu produci. Inò nec naturalis est cognitioni creatae causari à suo obiecto, vt patet in cognitionibus, quibus Angeli obiecta creata inueniuntur per species non ab ipsis obiectis, sed à solo Deo productas iuxta sententiam communiorum. Et quamuis cognitio creata petret à suo obiecto primario, & directo causari; at ab obiecto quasi reflexo, & secundario, qualis est ipsa respectu sui, non est, cur etiam causari petat. Sed estò non sit possibilis visio creata, quæ sui ipsius visio sit, adhuc non inde conficitur, Deum comprehendendi non posse à creaturâ cum omnibus, quæ in se formaliter, & eminenter contenta sunt. Nam, vt inferius trademus, si ex vi visionis substantiæ Dei nascatur alia visio de obiectis omnibus creatis, atque adeò etiam de priori visione, idem præstarentur duæ istæ visiones, ac si essent vnica; atque adeò non erit, cur per vtramque simul non dicatur Deus comprehendendi, æquè, ac per vnica diceretur.

33

Secundò displicet iste dicendi modus. Quia ex illo sequitur contra omnium consensum, Angelum neque se ipsum, neque aliud quodpiam ens creatum comprehendere posse. Ad comprehendendum enim se ipsum, aut aliud ens ex vnâ parte est necessarium, stando in isto modo dicendi, quòd cognitio comprehensua attingat omnes cognitiones, quæ sunt effectus tum Angeli vt principij, tum alius entis vt obiecti, atque adeò etiam se ipsam, quæ earum vnâ est: ex aliâ verò parte se ipsam nequit attingere. Quo rursus fit, vt neque alios actus eiusdem Angeli attingere possit, qui sine ipsâ cognitione cognosci nequeunt, vtpote ad ipsum terminati. Responderi potest ex Hurt. probari quidem hoc argumento, Angelum per cognitionem naturalem nec se, nec aliud quidpiam comprehendere posse; posse tamen per supernaturalem:

quia hæc per se ipsam non debet attingi, vt id, cuius est effectus comprehendatur: eo quòd ad rem comprehendendam soli naturales effectus eius debent cognitione complecti. Sed primò male, & contra communem consensum conceditur, Angelum per naturalem cognitionem nec se, nec aliud quidpiam comprehendere posse. Deinde non satis consequenter asseritur, posse per supernaturalem. Nam, cum hæc per naturalem reflexam possit attingi, iuxta dicenda disp. seq. & omnis naturalis cognitio titulo effectus naturalis obiecti comprehendendi debeat per comprehensionem cognosci; nec possit, nisi cognito obiecto: conficitur comprehensionem supernaturalem Angeli, aut alius entis creati debere necessariò attingere cognitionem naturalem reflexam sui, & consequenter se ipsam. Quòd tamen iuxta doctrinam, quam impugnamus, impossibile est.

84

Propterea Recentiores alij, ad idem assumptum probandum dicunt, idcirco non posse ab intellectu creato videri omnia, quæ eminenter continentur in Deo; proindeque Deum ab illo comprehendendi non posse: quia nulla est possibilis visio creata, per quam possint omnia decreta Dei secundum omnem statum, quem possunt habere, possibilitatis scilicet, & existentiz, cognosci, vt possunt per incretam, per quam eo titulo Deus comprehenditur à se ipso. Etenim nulla visio creata potest repræsentare decretam actualem de sua non existentia: quia, tali decreto actu existente, repugnat, visionem, quam ipsum remouet, existere. Tum decretum de non concurrente ad vllam creatam visionem per nullam potest repræsentari; sicut nec scientia visionis de talibus decretis, vt constat. Et quamuis nec per visionem incretam repræsententur prout actu existentia decreta Dei pure possibilis, quæ actualiter non existunt; ipsa tamen talis est excellentiz, vt intrinsece immutata possit illa repræsentare; atque ita repræsentaret de facto, si de facto existerent. Quo nihil desideratur in eâ, vt sit stricta, & perfectissima Dei comprehensio. Comprehensio quippe in vniuersum talis naturæ debet esse, vt immutata intrinsece cuncta, quæ ad rem comprehendendam pertinent, prout existentia, valeat repræsentare, casu, quòd existentia fiant.

85

Hic etiam modus dicendi facile reprobandus. Primò; quia ad aditruendum, quòd præterdit, impertinenter recurrit ad decretum de non existentia visionis: quandoquidem per visionem creatam actu existentem nullum omnino decretum Dei, nullum etiam omnino ens non existens est cognoscibile, vt existens pro casu, quòd existeret: quia visio creata, quæ modò non est expressa repræsentatio existentiz actualis decretorum, aliorumque entium, quæ actualiter non existunt, neque esset casu, quòd existerent: nam in visione non est accidens, sed essentia repræsentare obiectum, vt constat. Atque adeò existentiam obiecti, quam nunc, dum illud non existit, non repræsentat, nec repræsentaret, si existeret. Quòd adeò verum est, vt visio etiam increta essentialiter sit repræsentatio obiecti, cuius visio est. Quòd si illud, quando deficit, non repræsentat, ideo est: quia ipsa quoque ob suam infinitatem, & eminentiam in ordine ad illud repræsentandum deficit virtualiter, prout explicabimus in tract. de Scient. qualiter visio creata ob suam limitationem, seruata formali

existentia, neque deficere.

86 Ex quo prædictus dicendi modus secundò impugnatur ab absurdo. Sequitur enim ex illo contra consensum omnium, ne creaturatum quidem ullam esse per visionem creatam comprehensibilem. Quia nulla visio creatam comprehendens existentiam actualem effectuum purè possibilium creaturæ comprehendendæ talis naturæ potest esse, ut ipsamet immutata intrinsecè representaret illam casu; quòd tales effectus essent actu existentes; prout opus erat iuxta ipsum dicendi modum ad talem creaturam comprehendendam.

87 Tertiò impugnatur à priori. Quia impertinenter prorsus requiritur ad conceptum comprehensionis, quòd illa sit cognoscitiua veritatis actu ad obiectum comprehendendum non pertinentis pro casu, quòd pertineret. Cum enim comprehensio cognoscitiua, de qua agimus, dumtaxat exerceatur per actualem representationem eorum, quæ actualiter in obiecto cognoscibilia sunt; eò quòd, quæ non sunt actu cognoscibilia, nequaquam possunt cum obiecto actuali cognitionis completi, ut est notissimum; consicitur, ut aliqua cognitio sit obiecti comprehensua, impertinens esse, quòd vim habeat ad attingendum etiam ea, quæ actu non pertinent ad obiectum, neque cognoscibilia sunt de presenti pro casu, quòd pertinerent, aut essent. Non igitur est necessarium ad hoc, ut visio sit comprehensua Dei, quòd talis sit naturæ, ut ipsa immutata formaliter cognosceret decreta, quæ modò Deus non habet, casu, quòd illa haberet, & entia, quæ nunc non existunt, ex hypothesi, quòd existerent. Nec visio increata Dei idcirco est eius comprehensio; quia huiusmodi proprietate gaudet; sed ex alijs capitibus. Eset enim talis; tamen si per impossibile ea proprietate careret, ut ex dicendis apparebit. Et confirmatur planè ab exemplo comprehensionis corporalis, per quam sola quantitas, quam habet corpus comprehensum, completi, & circumscribi debet; nec opus est, ut comprehendens sit capax maioris, quam comprehensum habere posset, aut datà aliquà hypothesi haberet. Deinde ab absurdo confirmatur. Fieret enim ex doctrinà, quam impugnamus, ut nulla cognitio comprehensio esse posset, quæ non esset ex se cognoscitiua omnium omnino entium excogitabilem tum possibilem, tum repugnantium pro casu possibili, aut impossibili, quòd illa omnia pertinerent ad obiectum comprehendendum, in illoque proinde forent cognoscibilia. Quod patet, plus, quam absurdum, & inauditum esse. Etenim non est maior ratio, cur comprehensio debeat esse naturà suà cognoscitiua eorum, quæ possunt, quam eorum, quæ non possunt pertinere ad obiectum comprehendendum, dum utraque de facto æquè non pertinent.

88 Hoc postremo argumento refutanda pariter venit affinis quædam aliorum Recentiorum sententia, qui cum Ouid. controu. 6. de Anim. punc. 5. 5. 2. censent, dici posse comprehensionem esse cognitionem, quæ attingit omnia, quæ sunt formaliter, & eminenter in obiecto, eò modo, quo sunt in obiecto; ita, ut si obiectum talis sit naturæ, ut absque vllà intrinsecà variatione possit habere aliquem actum, & illum non habere, cognitio quoque talis naturæ sit, ut prorsus inuariata intrinsecè valeat talem actum representare, si detur in obiecto, & non representare, si non detur. Hinc explicant, quomodò Deus à se ipso comprehendendi possit, à creaturà verò non item.

quia, ut Deus absque intrinsecà variatione ob suam infinitatem potest actus amoris, & scientiæ liberos habere, vel non habere, prout sibi libuerit; ita cognitio Dei increata ob suam eminentiam absque intrinsecà variatione valet tales actus representare, si adsint, & non representare, si desint: quod tamen omnino repugnat cognitioni creatæ. Similiter explicant, quomodò nulla creatura incomprehensibilis sit ab aliis: quia, ut nulla est, quæ sine physica variatione possit nouos actus elicere, & non elicere; ita nulla est, quæ ad sui comprehensionem exposcat cognitionem valentem absque physica variatione huiusmodi actus representare, si sint, & non representare, si desint: alia autem ab hac cognitiones possibiles sunt creaturæ. Ceterum, quam sit impertinens ad rationem comprehensionis, quòd potens sit illa absque vllà sui variatione representare actus non repertos in obiecto de facto pro casu, quòd reperirentur, ex dictis num. præced. compertum est; quæ repetere non est opus. Eis tamen addo, non minus impertinens esse, quòd possit, aut non possit obiectum sine physica variatione aliquos actus exercere, & non exercere: nam hi solùm, quos de facto exercet, veniunt considerandi in ordine ad eius comprehensionem; nec refert ad hanc, quòd per eorum exercitium mutetur physice, aut non mutetur, ut satis ex se, atque ex dictis etiam est notum.

Postrema igitur, & cæteris omnibus communior Theologorum sententia est, ad rationem comprehensionis, de qua agimus, non solum esse necessarium, quòd per illam tangantur omnia, quæ formaliter, & eminenter continentur in obiecto comprehendendo, ad illudque aliquo modo pertinent; sed etiam, quòd sit cognitio adæquata cognoscibilitati obiecti, ipsique exactè proportionata; ita, ut ea in ratione cognitionis tam perfecta sit, quam est illud in ratione cognoscibilis. Et quoniam nulla cognitio creatæ potest cognoscibilitati Dei adæquari, quemadmodum increata adæquatur; idcirco Deus à creaturà nullatenus comprehendendi potest, uti à se ipso comprehenditur. Hæc est sententia, quam nos amplectimur, Eius auctores, & exactam explanationem exhibebimus in sequentibus.

Propositio 1.

Comprehensio propriè, & strictè sumpta non solum rem comprehendendam, sed etiam quidquid ad illam pertinet, vel aliquid eius est quoquo modo, debet attingere, siue cognoscendo completi. Idque ex vi attingendi, siue cognoscendi rem ipsam.

In hanc propositionem ferè consentiunt omnes Theologi tum in superioribus commemorati, tum quos iam refero. S. Sh. 1. p. q. 12. art. 8. & 3. p. q. 10. art. 2. & lib. 3. contra Gent. cap. 56. Soar. lib. 2. de Attrib. cap. 29. & tom. 1. in 3. p. disp. 26. sec. 1. & lib. 2. de Angelis cap. 31. Trigos. 1. p. q. 7. art. 1. dub. 7. Bann. q. 12. art. 8. concl. 1. Zumel ibidem concl. 3. Mol. disp. 2. Arrub. disp. 23. cap. 3. Fasol. 1. p. q. 12. art. 7. dubit. 5. Gran. tract. 5. de Vis. disp. 13. sec. 1. Heric. 1. p. disp. 4. cap. 4. Albeda disp. 30. sec. 2. Salas 1. 2. tract. 2. disp. 4. sec. 6. n. 94. Arriag. 1. p. disp. 13. sec. 1. & 6. Amic.

Amic. disp. 20. sec. 1. Præp. q. 12. art. 7. dub. 1. Mat-
 tin. disp. 8. sec. 5. Recapit. lib. 6. q. 40. & apud eos
 alij plures, præsertim apud Basol. & Salas. **91**
 Ratio autem propositionis est. Quia
 quævis, ut vnum corpus ab alio corporaliter
 comprehendatur, sit sit, quod tota quanti-
 tas illius in quantum quantitatem huius claudatur; eo
 quod, quæ extrinseca sunt, ad corpus corpora-
 liter comprehensum non dicuntur pertinere cor-
 poraliter, siue in ordine ad corporalem compre-
 hensionem. Attamen, quia ad rem intelligibili-
 lem quæ talem non solum prædicata intrinseca,
 sed etiam extrinseca pertinent; vel quia ista vir-
 tualiter, seu eminenter continentur; vel quia
 aliquid eius sunt; vel quia quidditatem eius, & vi-
 res aliqua ratione notificant. Ideo, ut res intel-
 ligibiliter comprehendatur, non solum quoad
 intrinseca, sed etiam quoad extrinseca: etiam prædica-
 ta cognosci debet, ita, ut extrinseca ex vi intrin-
 secorum tangantur; alioquin comitanter solum,
 & quasi accidentaliter, tangantur, nec quidpiam
 ad rei comprehensionem præstabit. Compre-
 hensio quippe talis cognitio debet esse, quæ vi-
 sua, non solum obiectum primum, sed, quæ
 ex illo derivantur, ad illudve pertinent, ostendat.
 eo ipso, quod est cognitio obiecti primarii.
 Propterea hominem illum, cuius consilium, &
 voluntatem non assequimur, cuiusve internos
 affectus, aut etiam effectus ignoramus, nondum
 nos comprehendere dicimus. Sicut nec princi-
 pium aliquod nos comprehendisse arbitramur,
 donec ita ipsum penetremus, ut ex eo omnes
 conclusiones, quæ deduci possunt, perspicua-
 mus.

92 Sed circa præsentem propositionem non-
 nullæ restant difficultates expediendæ. Prima,
 quænam prædicata, obiective extrinseca, in spe-
 ciali cognosci debeant ad aliquam rem compre-
 hendendam. Conveniunt omnes, ea omnino
 debere cognosci, sine quibus res comprehenden-
 da cognosci nequit; qualia sunt termini relatio-
 num intrinsecarum, siue transcendentium eius.
 Deinde conveniunt, debere etiam cognosci pas-
 siones inseparabiles ab essentia rei emanantes.
 Tum accidentia rei intrinseca, & eius actus, at-
 que effectus, in quantum possibiles sunt. Quia
 cuncta hæc aliquid rei sunt, eorumque cognitio
 non parum conferre videtur ad rei quidditatem,
 & vires penitus penetrandas. Quod maxime ve-
 rum est in sententiâ communi ponente in causis
 transcendentem relationem ad effectus possibili-
 les. Vtrum autem omnia prædicta non solum
 ut possibilia, sed etiam ut existentia debeant co-
 gnosci, quando existunt, ut res, ad quam illa
 pertinent, comprehendatur, sub controversiâ est.
 Affirmant Vazq. 1. p. disp. 53. n. 15. & disp. 205.
 n. 9. & alij Recentiores, qui difficultatem atti-
 gerunt; consequenter censentes, non posse vnum
 Angelum naturaliter comprehendere alterum;
 quia secreta cordis eius cognoscere nequit. Ne-
 gant verò Soar. lib. 2. de Angel. cap. 31. n. 9.
 Gran. tract. 4. de Angel. num. 13. Alarc. tract. 1.
 disp. 4. cap. 6. n. 18. & quotquot docent, vnum
 Angelum alterum comprehendere naturaliter.
 Ego utrosque arbitror componendos: quia præ-
 sens dissidium ad solum loquendi modum redu-
 citur.

93 Affero itaque primò, ut res aliqua quoad
 substantiam, seu entitatem propriam comprehen-
 datur; omnia omnino, ad quæ illa intrinsece, tran-
 scendentaliterve, ut aiunt, refertur, distinctè de-

bere cognosci, prout terminant talem relatio-
 nem: quia, cum res sine illis aliquo modo co-
 gnitis absolute cognosci nequeat; nec sine illis
 distinctè cognitis poterit perfectè cognosci, prout
 ad comprehensionem requiritur, ut satis ex se-
 notum est; & apud omnes in confesso. Hinc
 actus, effectus, passiones, & accidentia rei intrin-
 seca in quantum possibilia singulatim cognosci
 debent, ut res comprehendatur; si ad illa ut sic
 refertur res naturâ suâ, ut communis sententia
 fert. Patenterque cognosci debent prout exis-
 stentia illa, ad quæ ut talia res refertur, ob eam-
 dem rationem.

94 Secundò affero, ut res quoad substantiam
 suam præcisè comprehendatur, nullum
 aliorum entium, ad quæ ipsa naturâ suâ non
 refertur, debet cognosci. Quia sine his cog-
 nitis, potest intrinseca rei substantia, seu entitas per-
 fectè cognosci, prout ad comprehensionem re-
 quiritur, cognitione videlicet adæquatâ cogno-
 scibilitati rei intrinsecæ, & absolute iuxta do-
 ctrinam tradendam propositâ sequ. Hoc sensu vera
 est secunda sententia P. Soar. & aliorum. Cate-
 rùm, quia, ut res absolute, & simpliciter com-
 prehendi dicatur, non solum cognoscibilitas eius
 intrinseca, & absoluta, sed veluti extrinseca
 etiam, & respectiva est per comprehensionem
 exhaustivam iuxta dicenda ibidem.

95 Affero tertio cum P. Vazq. & alijs Auditori-
 bus prima sententiæ, ut res absolute, & simpli-
 citer comprehendatur, omnia, quæ ad illam
 quavis ratione pertinent, aut aliquid eius sunt
 quoquo modo, debere cognosci: qualia sunt
 omnes eius actus, effectus, atque passiones, tum
 proprias, tum communes tam merè possibiles,
 quam existentes in quavis differentiâ temporis,
 præterita, vel futura; & univèrsim omnia
 accidentia seu necessaria, seu contingentia,
 tum quibus res comprehendenda aliquod genus
 necessitudinis habuerit; tanetsi nullam intrinse-
 cum, siue transcendentem respectum aut con-
 nexionis, aut etiam non connexionis habeat ad
 illa. In quibus ad dictam rem pertinentibus
 non solum merè possibilia, & existentia absolu-
 tæ, sed etiam existentia conditionatè connume-
 randa sunt, ut bene Ruiz. disp. 73. de Scient. sect.
 5. n. 9. & sect. 6. n. 3.

96 Sed dicit aliquis. Nulla res potest obiective
 determinare intellectum ad cognoscenda
 alia obiecta, cum quibus illa nullo modo connexa
 est. Ergo ex vi cognitionis cuiusvis rei compre-
 hendendæ nulla alia obiecta ad ipsam rem aliquo
 modo pertinentia cognosci possunt, nisi res ipsa
 cum illis aliquo modo connexa sit. Distinguo
 antecedens. Nulla res potest determinare intelle-
 ctum ad cognoscenda alia obiecta, &c. cog-
 nitione non comprehensivâ; concedo. Cognitio-
 ne comprehensivâ; nego. Et nego consequen-
 tiam. Eo enim ipso, quod res comprehenditur
 non potest, nisi cognoscatur non solum absolu-
 tæ quoad veritatem intrinsecam, quam habet in
 se, sed insuper comparativè ad alia omnia obiecta
 extrinseca, quæ ad se pertinent quoquo modo,
 semel horum veritate supposita ut quadam
 extrinsecâ conditione, iam talis res prout com-
 prehensibilis ab intellectu ipsam determinare
 valet non solum ad cognoscendum se, sed insu-
 per ad cognoscenda cætera, quæ pertinent ad se
 quoquo modo. Quod ipsum est, intellectum
 comprehensivum talis rei quatenus talem compo-
 tem esse ad cognoscendum tum ipsam rem, tum

ex vi ipsius, siue ex vi cognoscendi ipsam cætera cuncta, quæ ad ipsam pertinent, horum veritate, supposita, quantumvis à talium veritate sit res ipsa absoluta. De quo plura dicenda venient in tract. de Scient.

97 *Secundo dubitari potest, an, vt res aliqua comprehendatur, effectus etiam, & accidentia supernaturalia eius cognosci debeant. Negant communiter Doctores. Soar. tom. 1. in 3. p. disp. 26. sec. 1. Gran. 1. tract. 5. de Vision. disp. 13. sect. 1. num. 10. Herice disp. 4. in fine, Alarc. tract. 1. disp. 4. cap. 6. num. 17. Card. Lugo disp. 19. de Incarn. sect. 2. num. 32. Ripal. disp. 11. de eue. supern. sec. 4. num. 19. & alij. Et merito. Quia effectus, & accidentia supernaturalia eo ipso, quod sunt supra omnem exigentiam, & debitum rei, cui conueniunt, ex vna parte neque ad naturam eius pertinere, neque aliquid eius esse censenda sunt; ex alia vero res ipsa cum illis adhuc, vt possibilibus connexa non est, vt videbimus disp. 18. Atque adeo, vt res absolute, & simpliciter comprehendatur, non est, cur illa cognosci debeant.*

98 *Tertia difficultas circa præsentem propositionem est, quo genere cognitionis cognosci debeant ea prædicata extrinseca ad rem pertinentia, quæ ex vi comprehensionis eius cognoscenda sunt iuxta dicta. Certum est primò, non debere cognosci comprehendere. Ita enim supponere videntur omnes, & exprimitur Ripal. disp. 13. de eue. supern. sect. 2. præsertim num. 7. Probaturque primò à posteriori. Quia, cum Deus cognosci necessariò debeat, vt quauis creatura comprehendatur, vt potè relata ad ipsam transcendenter, & aliàs ab intellectu creato incomprehensibilis sit, si ea, quæ ex vi comprehensionis creaturæ cognosci debent, comprehendere essent cognoscenda, nulla creatura ab illo intellectu creato comprehensibilis esset. Quod est absurdum alienum ab omnium consensu. Secundo probatur à priori. Quia, vt cognoscibilitas tam respectiua, quam absoluta cuiuslibet rei exhauriatur, seu adequetur per cognitionem, prout ad rei comprehensionem requiritur, non opus est, quod illa, quæ ad rem pertinent per adequatam etiam respectu sui, atque adeo comprehensiuam cognitionem, tangantur; sed sufficit ea minus perfectè cognitione, quam comprehensiuam cognosci. Quæ vtraque ratio etiam probat, cætera, quæ cognosci debent ex vi comprehensionis cuiusque rei, ne intuitiue quidem, aut per speciem propriam debere necessariò cognosci: quandoquidem Angelus iuxta sententiam omnium res sibi inferiores comprehendit, atque adeo per cognitionem earum cognoscibilitati adequatam cognoscit; & tamen Deum, quem ex vi talis comprehensionis attingit, neque intuitiue, neque per speciem propriam attingit. Addiderim tamen, casu, quod cuncta ad rem, quæ comprehenditur, pertinentia comprehensione etiam tangantur, aut intuitiue, longè fore perfectiorem ipsius rei comprehensionem, quam si alio genere cognitionis minus perfectè tangerentur.*

99 *Quibus suppositis, arbitror id, quod communiter Doctores videntur supponere, etsi non ita expressè definiant; nempe, vt quæuis res simpliciter, & absolute comprehendatur, necessarium esse, & sufficere, quod illa, quæ ad ipsam pertinent, & ex vi comprehensionis eius sunt cognoscenda, distinctè, & in particulari, atque etiam euidenter, iudicatiueque cognoscantur, licet per species alienas: nam minus perfectè co-*

rum cognitio ad comprehensionem rei absolutam non videtur sufficere; sicut neque cum cognitione adequatè cognoscibilitati comparatiua rei eorum poni. Cognitio autem magis perfectè, qualis sola est, quæ habetur per species proprias, necessaria non est, vt vidimus; tamen, quod magis ea perfectè fuerit, eo perfectior erit rei comprehensio, vt adnotauimus.

Propositio 2. A comprehensione comprehensionis proprie, & strictè sumpta, præterquam quod rem comprehendendam cum omnibus, quæ ad illam pertinent, debet amplecti, sicuti propriè siaturum est, insuper debet esse cognitio eiusdem rei cognoscibilitatem adequans adeo, vt quàm est perfectè res ipsa in esse cognoscibilis, tam sit perfectè comprehensio in esse cognitionis; vel ita, vt per illam res cognoscatur, quàm perfectè naturà suà potest cognosci, seu quàm perfectè est cognoscibilis proportionatè ad suam naturam.

Hæc propositio, quidquid nonnulli restat, aperte est S. Thom. varijs in locis, præsertim 1. p. q. 12. art. 7. & q. 14. art. 3. & lib. 3. contra Gent. cap. 55. & q. 8. de Veritate. Tenent eam Thomistæ communiter ad art. 7. citatum, vbi Caiet. Valen. Moli. & alij. Pro eadem referuntur Bonau. in 3. dist. 14. art. 1. q. 2. Ricard. art. 1. q. 4. Scot. q. 1. 8. Ad primum. Duran. q. 1. n. 10. Maior q. 15. Sotus q. 3. art. 1. Sequuntur illam Arrub. 1. p. disp. 23. cap. 4. Herice disp. 4. cap. 4. Moncaus disp. 2. cap. 7. Tanner. disp. 2. q. 6. dub. 4. n. 10. Ruiz tom. de Scien. disp. 6. sect. 2. & seqq. Atriag. Proposit. Martinon. Amicus, Recupitus citati n. 90. & apud eos alij plures; qui tamen in modo illam explicandi non omnino sunt vniuersales. Consonat Soar tom. 1. in 3. p. disp. 26. sect. 1. dum tanquam prorsus indubitatum pronunciat, ad comprehensionem intellectualem necessarium esse, vt cognitio sit clara, euidentis, & certa, cum debita proportione ad obiectum cognitum.

Probat primò propositio auctoritate Patrum, è quorum numero sit primus S. Thom. qui 1. p. q. 12. art. 7. citato in corp. ait, Illud comprehenditur, quod perfectè cognoscitur; perfectè autem cognoscitur, quod tantum cognoscitur, quantum est cognoscibile. Vnde, si id, quod est cognoscibile per scientiam demonstratiuam, opinione teneatur ex aliqua ratione probabili concepta, non comprehenditur. Et ad 2. Ad secundum dicendum, quod non propter hoc Deus incomprehensibilis dicitur, quasi aliquid eius sit, quod non videatur; sed quia non ita perfectè videtur, sicut visibilis est. Et q. illa 8. de Verit. art. 2. in corp. cum distinxisset S. Th. & eleganter explicasset duplicem modum comprehensionis secundum duplicem quantitatem, nimirum dimensionam, & virtualementem, concludit, Et ideo impossibile est, quod aliquis intellectus creatus diuinam essentiam comprehendat; non quia partem aliquam eius ignoret; sed quia ad perfectum modum cognitionis ipsius peruenire non potest. Et ad 2. dicit, tunc rem aliquam comprehendit; quando ita est perfectè usque visio ipsius videns, sicut est modus visibilitatis ipsius rei. Et 3. p. q. 10. art. 1. ad 2. ait, Anima Christi totam Dei essentiam videt; non tamen eam comprehendit quia

quæ non totaliter, id est, non ita perfectè, sicut est
visibilis. Ex quibus planè liquet, secundum S. Th.
de ratione comprehensionis intellectiua esse, non
solum, quod cognoscatur per illam totum, quod
est cognoscibile ex parte obiecti, sed etiam,
quod cognoscatur adeo perfectè ex parte modi
tendendi actus, ut quàm est perfectum obiectum
in esse intelligibilis, tam sit perfectè comprehen-
sio in esse cognitionis. In omni quippe compre-
hensione quantitas rei comprehendens quantitati
rei comprehensa adæquari debet, ut constat;
quantitas autem cognitionis non solum penes
quantitatem obiecti, sed penes perfectionem ipsius
cognitionis, quæ suam habet quantitatem, pen-
sanda est. Nam, ut bene ipse S. Th. 3. p. q. 10.
cit. art. 2. ad 3. *Quantitas scientiæ non solum atten-
ditur secundum numerum scibilium, sed etiam secun-
dum claritatem cognitionis. Quæ quidem claritas
perfectio cognitionis, seu scientiæ est.*

103 Eadem videtur fuisse mens August. tom.
3. in quæstionibus de Trinit. & in lib. solil. cap. 31.
verbis, quæ retulimus supra q. præced. Unde in
definitione comprehensionis, quam ex eodem
adduximus in hac q. sub initium, duplicem com-
prehensionis perfectionem censendus est compre-
hendisse; alteram extensiuam, ratione cuius nihil
obiecti lateat videntem; alteram quasi intensi-
uam, quæ obiecti fines circumscribit, hoc est,
quæ res veluti ad finem usque, seu fundum pen-
tus penetratur. *Tunc enim* (inquit S. Th. art. 7.
cit. explicans Aug. phrasim) *fines alienius circum-
spicitur, quando ad finem in modo cognoscendi illam
rem peruenitur.*

103 In eadem sententiâ sunt reliqui Patres,
quorum testimonia congestissimus q. præced. quo-
ties dicunt, profunda Dei solum Spiritum san-
ctum, & Filium, atque adeo Deum ipsum scrutari
posse, & penetrare; tum exquisitè, plene, inte-
grè, perfectè, in totum, & ut oportet cognosce-
re; creaturam verò minime. Quibus non obscure
significat, comprehensionem intellectiuam Dei
ex suo peculiari modo tendendi in substantiam
diuinam tantæ esse perfectionis, quanta in solâ
cognitione increatâ eiusdem Dei, non item in
cognitione creaturæ reperiri queat. Sentiant igitur
vniuersè, comprehensionem penes perfectio-
nem rei comprehensa taxare sibi perfectionem
adeo, ut, quàm est perfectum obiectum in esse,
cognoscibilis, tam perfectè debeat esse in esse co-
gnitionis cognitio, per quam illud comprehendendi
dicendum est. Quod confirmari potest speciali-
ter ex verbis August. iam supra citatis dicentis
lib. 12. de Ciuit. cap. 18. *Quidquid scientiâ com-
prehenditur, scientis comprehensione finitur.* Ne-
quit enim finiri omnino per scientiam id, quod
est aliquo modo maius, quàm scientiâ; quale
est, quod in esse cognoscibilis maiorem perfe-
ctionem habet, quàm scientiâ in esse cognitio-
nis.

104 Ratione etiam probatur, & declaratur pro-
positio: Primò à priori; quia cognoscibilitas in-
trinseca entis naturam, & perfectionem eius con-
sequitur, uti passiones consequuntur essentiam;
atque ita, quò perfectius est ens, eò perfectiori
cognoscibilitate intrinsecâ, seu radicali gaudet,
ratione cuius perfectiori sibi taxat proportio-
natam cognitionem. Quemadmodum enim, quò
perfectius est bonum, eò est magis amabile, id
est, maiore, seu perfectiore amore dignum,
maiorive, seu perfectiori amori proportionatum;
ita, quò perfectius est verum, eò perfectiori co-

gnitioni proportionatum est, atque veluti di-
gnum illâ. Ob id communi Theologorum opi-
nionem obiectum spirituale nullatenus est cogno-
scibile cognitione corporeâ: quia nullam cum
illâ quoad perfectionem habet proportionem ea-
rum, quæ inter obiectum, & cognitionem repe-
ri debent. Quoniam autem comprehendens,
& comprehensum ita inter se commensurari, at-
que proportionari debent, ut quantitas vnius,
quæcunque illa sit, alterius quantitati adæque-
tur; (vbi in comprehensione corporali, à quâ ad
intellectualem translaturum est nomen, cernere
licet); ea vtrique sola cognitio obiecti compre-
hensio erit, quæ toti eius cognoscibilitati, atque
adeo integræ eius quantitati adæquata fuerit.
Porro in obiecto, sive in eius intrinsecâ cogno-
scibilitate duplex quantitas spectari potest; altera
veluti extensionis; altera quasi intensio-
nis. Quantitatem extensionis conspiciunt partes obiecti in-
trinsecæ; atque ea insuper extrinsecâ, quæ aliquid
obiecti esse, ad illudve pertinere dicuntur, & vbi
eius sunt cognoscenda, ut comprehendi dicatur
iuxta doctrinam prop. 1. Quantitas verò quasi in-
tensionis est ipsa perfectio metaphysica, atque
quiditatiua obiecti. Vtrique igitur quantitati de-
bet commensurari, adæquari, atque proportio-
nari cognitio, ut iure exacta obiecti compre-
hensio dicatur. Adæquatur quantitati extensiuæ,
quando nihil omnino obiecti intrinsecum, aut
extrinsecum lateat, nihil non representatur, ex-
primiturque cognoscenti vi talis cognitionis.
Intensiuæ verò quantitati tunc adæquari, sive
proportionari dicitur, quando tam perfectè co-
gnitio est in esse cognitionis, quàm est obiectum
in esse obiecti, seu, quod idem est, quando perfe-
ctio obiecti, & perfectio cognitionis non solum
physica, & gradualis, sed etiam metaphysica, &
essentialis ita inter se comparantur, ut merito tan-
ta cognitio tanto obiecto censeri possit propor-
tionata, atque adeo consentanea, & quodammo-
do debita. Talis ergo debet esse cognitio, ut sit
obiecti comprehensio.

Secundò probatur id ipsum. Quia nisi
cognitio sit clara, euident, & certa, compre-
hensio obiecti esse non potest, quantumuis
nihil sit obiecti, quod non representet, ut apud
omnes est indubitatum, teste Soar. citato supra
n. 100. Ergo de ratione comprehensionis intel-
lectiua, non solum est tangere totum obiectum,
& quidquid pertinet ad illud, sed etiam, quòd
cognitio, qua tangitur, aliquam perfectionem
habeat ex modo tendendi. Quidni igitur, quòd
tanta sit perfectio huiusmodi, quantum exposcit
cognoscibilitas obiecti, seu quanta opus est, ut
cognitio obiecto censetur proportionata, seu
adæquata quoad quantitatem perfectionis?

Tertio probatur propositio ab absurdo.
Quia, si ad conceptum comprehensionis intel-
lectiuae sufficeret, quòd cognosceretur per illam
omnia, quæ tum formaliter, tum eminenter con-
tinentur in obiecto comprehendendo, uti præ-
tendunt Aduersarij, sequeretur, aut esse Deum,
reuerà comprehensibilem à creaturâ, aut saltem
esse probabile, quòd talis sit, contra dogma
fidei statutum q. præced. Nam, ut constabit ex
dicendis disput. 20. aut verum est, aut saltem
probabile, fieri posse de potentia absolutâ, quòd
aliqua creatura cognoscat omnia, quæ formaliter,
& eminenter continentur in Deo, qua ratione
Aduersarij censent cognosci debere, ut sit com-
prehensio Dei eorum cognitio.

Quar.

107 Quartò probatur propositio aliarum sententiarum refutatione, quam præmissimus, ampliusque argumentorum, quæ opponi solent, solutione præterea confirmabitur, ac declarabitur.

108 Primò enim contra illam opponit Vazquez. Comprehendere rem aliquam, nihil est aliud, quam totum, quod in eà est, ita cognitione completi, ut nihil illius lateat, sed integrè intra finem, ac veluti concavitatem, capacitatemve cognitionis contineatur; quemadmodum in comprehensione corporea, vnde translatio ad intellectualem facta est, corpus comprehensum intra superficiem concavam continentis integrè continetur. Sed finis, & capacitas cognitionis aliud non est ab eis representatione. Ergo, ut obiectum quantumvis perfectum per cognitionem, comprehendi dicatur, fat est, quòd per illam integrè representetur, quidquid sit de perfectione representationis, seu cognitionis. Sicut, ut corpus à corpore comprehendatur, fat est, quòd primum intra secundum integrè concludatur, quantumvis perfectæ materiæ sit alterum, alterumque imperfectæ, aut è contrà. Ad rationem igitur comprehensionis impertinens est, quòd cognitio, & obiectum quoad perfectionem adæquentur, siue proportionentur.

109 Respondeo primò, hoc argumentum, si quid probat, etiam probare, comprehensionem intellectualem in cognitione rei obscurâ, & incertâ, aut apprehensivâ simpliciter, vel etiam dubiâ integram rem representante posse consistere. Quod tamen contra existimationem omnium est, & contra rationem. Quis enim dicat, aut vquam dixit, se obiectum illud comprehendere, circa quòd prorsus dubius hæret, nihil valens iudicare de illo; cum tamen per simplicem apprehensionem integrè totum illud sibi propositum, atque representatum habeat? Certè, si ad comprehendendum obiectum satis esset, totum illud, aut etiam quidquid ad illud pertinet, utcumque cognitione completi, vel naturaliter possemus homines etiam in hac vitâ mortali comprehendere Deum, ut effutiebant Anomæi: quia possemus cognitione confusa, & vniuersali vna cum Deo cætera cuncta cognoscibilia in vnum obiectiuum conceptum cogere; quin aliquid sit excogitabile, quod in illo non inuoluatur, & per huiusmodi cognitionem confuse non represententur. Nec deest hinc (si tam rigidè, ut vult Vazq. est obseruanda) analogiâ comprehensionis corporalis: quandoquidem, ut vnum corpus plura alia comprehendere dicatur, non est necesse, quod singula singillatim ambiat; sed satis est, quod cuncta simul coæternata mixtè, & confuse completatur. Ex quo patet, per argumentum factum, nihil probari.

110 Respondeo ergo ad illud secundò, comprehensionem intellectualem hoc à corporali differre, quòd in corporali vnum dumtaxat genus quantitatis, videlicet extensivæ venit considerandum, in intellectualem verò duplex, extensivæ scilicet, & intensivæ. Ex quibus primum solum, genus considerant Vazquez, & sui. Fatendum itaque est, quantitati veluti extensivæ obiecti extensionem quoque representationis cognitionis correspondere; atque adeò tunc cognitionem, quoad istud genus quantitatis cum obiecto adæquari, quando nihil omnino est obiecti, quod non representetur per cognitionem. Huiusmodi tamen adæquatio ad absolutam obiecti compre-

hensionem sufficiens non est; nisi alia quoque intercedat inter perfectionem obiecti, & perfectionem cognitionis, quæ veluti intensiva eorum, quantitas est. Non enim censetur obiectum in esse cognoscibilis cognitione penitus completi, & finiri, quantumvis per illam totum representetur, donec tam perfectè representatur, cognoscitur, ac penetratur, quam consentaneè ad perfectionem suæ naturæ representabilis, atque cognoscibilis est. Et quidem duplex dictum genus quantitatis debere spectari in obiecto, & in cognitione ad iudicandum, num illud per hæc comprehendatur, patet ex omnium sensu; qui, ut sit cognitio comprehensiva sui obiecti, non solum requirunt, quod totum integrè representet, sed etiam, quòd cum certâ quadam perfectione tendat in illud, videlicet cum claritate, sententia, cum certitudine, iudicativè, &c. Itaque circa vtramque quantitatem prædictam debet inter cognitionem, & obiectum suo modo feruari analogiâ à comprehensione corporali deducta, ut obiectum per cognitionem comprehendatur; nimirum, ut cognitio, & obiectum æquè quoad quantitatem tam intensivam, quam extensivam commendentur, ac corpora commensurantur quoad solam extensivam.

Secundò obijcitur. Si de ratione, comprehensionis est, quòd res comprehendenda cognoscatur ita perfectè, sicut cognoscibilis est, ut ait S. Th. 1. p. q. 14. art. 3. in corp. sequitur, nullam creaturam ab aliâ comprehendendi posse; quia nulla creatura potest aliam cognoscere tam perfectè, quàm est cognoscibilis à Deo. Respondeo, non esse de ratione comprehensionis, quòd res cognoscatur tam perfectè, quàm est cognoscibilis absolute, sed, quàm est cognoscibilis consentaneè ad perfectionem propriæ naturæ, siue, quam iuxta talem perfectionem cognosci potest. Quod solum vult S. Th. verbis citatis, ut ex alijs eius locis supra commemoratis constat. Vnde patet, bene posse vnam creaturam comprehendere ab aliâ: quia potest ab aliâ cognosci, quàm perfectè cognosci potest proportionatè ad suam naturam.

Tertiò obijcitur. Omnis cognitio creaturæ est accidens, atque adeò minus perfectæ, quàm substantia. Ergo si tam perfectæ debet esse cognitio, quàm obiectum, ut hoc per illam comprehendere dicatur, saltem nulla substantia creata erit per cognitionem creatam comprehensibilis. Quod est absurdum contra omnes. Respondeo, me non dixisse comprehensionem debere esse cognitionem tam perfectam in esse entis, quàm obiectum, sed solum in esse cognitionis. Equiliter quippe, seu potius adæquatio requiritur inter comprehensionem, & obiectum non debet esse mathematica, qualis convenit extremis eiusdem generis, sed proportionalis, qualis inter extrema diversi generis reperiri solet: nimirum, ut tam perfectæ sit comprehensio in genere cognitionis, quàm est obiectum in genere obiecti, seu entis. Quod fieri potest, etsi comprehensio quoad perfectionem, quam habet in genere entis, longè inferioris notæ sit, quàm obiectum. Fieri enim potest, ut cognitio, quæ quoad perfectionem entitativam excedit ab obiecto in dimidio, quoad perfectionem cognitionis propriam, qualis est claritas, perspicacia, certitudo, &c. proportionaliter sit æqualis, siue adæquata obiecto, eo quòd, si obiectum entitativè est perfectum ut quatuor, cognitio quoad claritatem, perspicacitatem, certitudinem, &c. perfectæ etiam sit, ut.

putatur ut quatuor; seu potius clara, perspicax, certa, &c. censetur ut quatuor; tamen in esse entis perfecta tantum censetur ut duo.

113 Ex dictis colligitur, cur Deus ab intellectu creato incomprehensibilis sit. Nimirum quia cognitio comprehensiva Dei, præterquam quod Deum ipsum, & vi eius, quicquid ad ipsum pertinet, debet attingere, infinita insuper simpliciter esse debet in esse cognitionis tali infinitudine, qua possit infinite cognoscibilitati Dei proportionari, & adæquari. Constat autem, talem infinitudinem nullatenus posse convenire cognitioni creatæ, sed solum reperiri in diuina; qua sola proinde Deus potest comprehendi à se ipso. Quoniam autem cognitio increata Dei idem realiter est cum diuina substantiâ, nequit non ea esse etiam infinita in genere entis. Quo fit, ut comprehensio Dei tam in esse entis, quam in esse cognitionis necessario cum suo obiecto adæquari debeat; non quidem, quod sit de ratione comprehensionis adæquatio in genere entis cum suo obiecto; sed, quod adæquatio cum Deo in genere cognitionis nulli cognitioni est possibilis; quæ non sit substantialiter idem cum Deo ipso; qualis est cognitio increata: quia nulla cognitio creata potest in genere cognitionis esse ita simpliciter infinita, uti opus est, ut in eo genere adæquetur cum obiecto increato.

114 Rogabit hic aliquis primò, utrum agens intellectuale tam perfectum saltem esse debeat in genere entis, quam obiectum cognoscendum, ut hoc ab illo comprehendere possit. Respondeo, comprehensione supernaturali bene posse agens intellectuale minus perfectum comprehendere obiectum magis perfectum: quia defectus perfectionis talis agentis per elevationem requisitam ad comprehensionem supernaturalem suppleri potest; ita, ut adæquatum principium talis comprehensionis æquè, aut magis perfectum, quam obiectum comprehendendum, euadat. Hoc à nemine, ut reor, negabitur. Difficultas est, si sit sermo de comprehensione ordinis naturalis. Herice, & Arriaga supra putant, æquè saltem perfectum debere esse agens intellectuale, ac obiectum comprehendendum, ut hoc possit naturaliter ab illo comprehendere. Id quod etiam sentit Soar. in loco de Angelis citato supra, & quotquot censent, Angelos tum se ipsos, tum alios inferiores se valere naturaliter comprehendere, non verò itidem superiores. Imò Arriaga in eo ponit proportionem cognitionis cum obiecto ad comprehensionem requisitam, quod cognitio procedat à principio adæquato æquè saltem perfecto, ac est obiectum.

115 Ego verò oppositum sentio cum alijs Doctoribus, qui opinantur, etiam Angelos superiores posse naturaliter ab inferioribus comprehendere. Quod sentit Vazq. ex hypothesi, quod vnus Angelus possit comprehendere alterum; nec reprobatur omnino Soar. Moueor; quia, cum cognitio comprehensiva longè imperfectior esse possit in esse entis obiecto comprehensio, ut constat ex dictis, non est, cur principium eius in esse entis æquè perfectum, ac obiectum, esse debeat, ut satis ex se notum est. Ut enim cognitio in esse entis minus perfecta, quam obiectum, ita potest esse illi proportionata in esse cognitionis, ut eius comprehensio sit, iuxta dicta; sic principium eius in esse entis minus perfectum, quam obiectum, ita potest esse illi in esse cognoscitui proportionatum, ut sit ipsius comprehensiuum.

Quam autem malè Arriaga ponat rationem 116 comprehensionis in eo, quod principium cognitionis, & eius obiectum æqualem perfectionem habeant, inde probatur: quia sequeretur, quoties principium cognitionis, & eius obiectum æqualia in perfectione sunt, non posse non cognitionem esse comprehensiuam, quantumuis ea sit obscura, & confusa, aut etiam simpliciter tantum apprehensiuam, prout citra dubium esse potest. Quod est absurdum. Præterquam quod adæquatio ad comprehensionem requisita formaliter non principij, & obiecti, sed cognitionis, & obiecti est, ut satis est notum ex se, & ex dictis.

117 Secundo rogabit quispiam, an sit necesse, ut comprehendatur obiectum, quod eadem omnino cognitione, qua tangitur illud, tangantur etiam vi eius cætera, quæ ad illud pertinent, & debent tangi iuxta doctrinam statutam prop. 1. Afirmat Soar. supra, cæterique Doctores communiter id ipsum videntur supponere. Sed mihi non parum videtur probabile, posse per duas, aut plures cognitiones præstari id, quod præstari potest per vnã in ordine ad percipiendum, atque adeò etiam comprehendendum obiectum. Existimo enim, quando plura sunt cognoscenda, æquè clarè, certò, & perspicaciter, & vniuersim æquè perfecte posse illa per plures, atque per vnicam cognitionem notificari; ita, quod perfectio aggregati cognitionum tendentium simul in plura obiecta æquivalenter saltem tanta esse possit, quanta potest esse perfectio vnus obiecta eadem complectentis. Vnde censeo, casu, quod obiectum cognoscatur per vnã cognitionem suæ intrinsecæ cognoscibilitati ex modo tendendi adæquatam, vi cuius determinetur intellectus ad cognoscendum per aliam cætera extrinsecam, quæ ad illud pertinent, fore, ut per has duas cognitiones non minus tale obiectum comprehendatur, quam, si per vnã id totum fieret. Hoc solum discriminis erit: quod si per vnã id præstetur; ea intrinsecè erit comprehensio obiecti: si verò per duas, cognitio obiecti alteram extrinsecorum inferens extrinsecè ab eius consortio euadet obiecti comprehensio.

118 Ex dictis ad extremum colligi potest, qualis debeat esse amor, qui comparatione obiecti, cuius est amor, comprehensiuus dici possit. Erit enim ille, qui adæquet amabilitatem obiecti; sicut cognitio comprehensiuus est, quæ obiecti cognoscibilitatem adæquat, uti explicuimus. De quo plura in tract. de Volunt. Videatur interrim Ruiz tom. de Volunt. disp. 3. sec. 4.

QUÆSTIO VII.

Virum Deus non solum intellectu creato, sed oculis etiam corporeis videri possit.

119 Deum oculis corporeis esse visibilem fingebant Gentiles, teste Athanasio in orat. contra idola, & Cypriano lib. de idolorum vanitate. Hæretici etiam Anthropomorphitæ, cum putarent, Deum esse corporeum, visibilem quoque oculis corporeis faciebant, apud Epiphani. hæres. 70. & Prateol. lib. 1. hæres. 50. Item Ariani quidam, in quibus Maximinus, Filium Dei, quem

quem esse verum Deum differebantur, oculis corporalibus videri posse, sicque de facto visum fuisse à Patribus veteris testamenti, asserunt; ut videre est in August. lib. 3. contra Maximinum cap. 26. & lib. 2. de Trinit. cap. 8. & epist. 111. 174. & 178. Athanas. in disp. cum Ario in Concil. Nicæno, & Greg. Nazianz. in tract. de fide non longè à fine; nisi potius hic tract. sit Gregorij Nyfeni, ut coniectat P. Valent. 1. p. q. 12. art. 1. punc. 8. Eundem errorem ante Arianos tenuerunt alij, quos refert, & refutat Iræneus lib. 4. cap. 37. Tenuit etiam Nouatus in lib. de Trinit. qui falso adscribitur Terrulliano, cum sit Nouati, teste Hieron. 2. contra Rufinum. Tenuit nouissimè Vorstius Calvinista pag. 237. Denique Celsus per calumniam attribuebat Catholicis, quod sperarent, se Deum oculis corporeis visuros, ut refert Origen. lib. 7. contra ipsum Celsum. Tandem (quod mirabilis est) S. Aug. hanc eandem questionem tractans, dubius de re videtur manere; imo in eam partem propendere, quæ affirmat, Deum oculis corporis videri posse, de factoque videndum esse à Beatis. In qua eadem dubitatione, & inquisitione adhuc remanere Aug. ep. 111. putauit Vazq. 1. p. disp. 40. cap. 1. Oppositum tamen contra Vazq. putat Arrub. disp. 18. cap. 1. nempe Aug. in ea epistola firmum iam in veritate docere, nequaquam oculis corporis posse videri Deum. Quod tradit etiam satis clare tom. 2. epist. 6. ad Italicam. Nec non epist. 112. & lib. 1. de Trinit. cap. 6. & lib. 2. cap. 8. & lib. 8. de Genes. ad lit. cap. 27.

120

Est itaque certa sententia Catholicorum omnium, Deum oculis corporeis videri non posse. Pro qua stant imprimis sancti Patres Iræneus, Athanas. Naz. Orig. Hiero. Amb. & alij citati à Salas 1. 2. tract. 2. disp. 5. sec. 1. ab alijsque mox referendis. Deinde Scholastici cum S. Th. 1. p. q. 12. art. 3. Caiet. Bann. Zumel. Mol. Valen. & Fasol. Tum Vazq. & Arrub. supra. Soar. lib. 2. de Attrib. cap. 6. Gran. tract. 3. disp. 1. Herig. disp. 43. Trigos. 1. p. q. 7. art. 1. dub. 8. Becan. cap. 8. q. 6. Smising. tom. 1. tract. 2. disp. 6. q. 3. Alarc. tract. 1. disp. 1. cap. 3. Tan. disp. 2. q. 6. dub. 1. Mærac. tom. 1. tract. 2. disp. 10. Martin. 1. p. disp. 7. sec. 1. Amicus disp. 9. sec. 3. Recapit. lib. 6. q. 10. & alij communiter.

Propositio 1.

121

Deus oculis corporeis naturaliter videri non potest.

Hæc propositio certa secundum fidem est, ut sentiunt communiter Theologi, Continetur enim ex communi Patrum, aliorumque expositorum consensu in illis Scripturæ locis, quibus Deus inuisibilis prædicatur; quæ ut minimum de visione naturali oculorum veniunt intelligenda. 1. ad Tim. 1. *Rex immortalis, & inuisibilis.* & cap. 6. *Quem nullus hominum vidit; sed nec videre potest.* 1. ad Corint. 2. *Oculus non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus ijs, qui diligunt illum.* In quibus Deus ipse à Beatis possidendus potissimum censendus est. Ea etiam, quæ de Deo ex creaturis in hac vitâ cognoscere possumus, inuisibilem dicuntur ad Rom. 1. Denique Ioan. cap. 1. & in sua 1. epist. cap. etiam 1. dicit, *Deum nemo vidit unquam.* Fundatur insuper eadem veritas in alio fidei dogmate, quo docemur, Deum esse incor-

porcum; de quo egimus supra disp. 11. q. 2. Quia in idem recidit, esse Deum incorporeum, & oculis naturaliter videri non posse; quandoquidem manifestissimum est, nihil, quod non sit corporeum, naturaliter videri posse. Id quod significat se videtur Moyles Deut. 4. dicens ad Populum. *Vocem verborum eius audistis, & formam penitus non vidistis.* Sic etiam dixit Paulus ad Heb. 11. de Moyse. *Inuisibilem tanquam videns sustinuit.* Et ad Colos. 3. *Qui est imago Dei inuisibilis.* Deinde probari potest propositio auctoritate Patrum, quos n. præced. commemorauimus. Qui dum negant, Deum posse videri corporeis oculis, ut minimum de visione naturali loquuntur. Pro eadem steterunt Sapientes ethnici, Trismegistus in Pimandro cap. 7. Antisthenes apud Theod. lib. 1. contra Græcos, Numenius apud Euseb. lib. 11. de Præparat. cap. 15. & Proclus lib. defensionis fabulosa: theologiæ cap. 21. Ratio autem euidens propositionis est. Quia obiectum naturale oculorum dumtaxat est color, & lux, ut experientiâ compertum est. Nullum ergo aliud obiectum, nedum substantia Dei, potest naturaliter ab eis videri.

Propositio 2.

Neque supernaturaliter fieri vllâ ratione potest, ut Deus oculis corporalibus videatur.

Hanc etiam propositionem sentent Valen. & Arrub. esse de fide, Soar. autem proximè ad fidem accedere, Vazq. etsi expressè non sit definita, adeo tamen efficaciter demonstrari, ut oppositum sit manifestus error. Tameñ Ripalda in manuscriptis de Visione temeritatis dumtaxat censet oppositum dampnandum: quod etiam cõfset Recapit. lib. 6. de Deo q. 10. n. 6. Probat autem primò eisdem testimonijs Scripturæ, & Patrum, quibus præcedens. Dum enim in eis absolute, & sine limitatione negatur, Deum oculis corporeis videri posse, non est, cur illa limitentur ad solam visionem naturalem. Specialem tamen vim videtur facere Paulus, dum Deum eodem tenore verborum, & consequenter eodem sensu appellat *immortalem*, atque *inuisibilem*: quasi non minùs repugnet, oculis videri Deum, quàm mori; vti ad hunc locum Aug. epist. 111. notauit.

Multi ex commemoratis Auctoribus existimant, ratione etiam naturali demonstrari propositionem. Sed ego in nullo reperio illam demonstratam; nec puto, posse eam demonstrari euidenter; tameñ satis probabiliter probari possit. Ratio communis, qua vtuntur omnes ad eam probandam, seu demonstrandam ad hunc demum syllogismum reducitur; tameñ à varijs variè exponatur, & explicetur. Nullâ potentia ferri potest adhuc diuinitus extra suum obiectum adæquatum. Sed Deus est extra obiectum adæquatum visus corporei. Ergo Deus ne diuinitus quidem potest videri visu corporeo. Maior bifariam potest, & solet accipi: nempe de obiecto a quo solùm naturali; aut de obiecto adæquato includente etiam supernaturale, seu quod diuinitus à potentia potest attingi. Si sumatur hoc posteriori modo, euidens est: cum sit idem esse extra obiectum adæquatum in hoc sensu, & non posse neque diuinitus per potentiam attingi; sed restat difficultas superanda in minori: quia

quia nondum constat euidenter, esse Deum extra obiectum adæquatum etiam supernaturaliter visus corporei. Si autem maior accipiatur priori modo, minor quidem euidenter est; cum constet, obiectum adæquatum naturale visus corporei corporeum etiam esse; qualis Deus non est: sed remanet maior ipsa difficilis: quia ex eo, quod aliquid nullo modo à potentia naturaliter operante possit attingi, non sit euidenter, nec posse illud ab illà rangi supernaturaliter eleuari.

125 Dicunt aliqui, quoties potentia cognoscitiua aliquo saltem modo imperfecto non fertur naturaliter in aliquod obiectum, argumento esse, ita tale obiectum à tali potentia esse alienum, vt ne supernaturaliter quidem ad illud perfecte attingendum eleuari possit. Ob id enim à contrario censetur intellectus creatus ad Deum intuitiue videndum posse eleuari: quia naturaliter aliquo modo potest Deum ipsum cognoscere. Constat autem, visum corporeum ne imperfecte quidem posse aliquo actu naturali versari circa Deum. Benè. Sed totum hoc merè est coniecturale, si lumen fidei prorsus secludas, vt dicebam q. 1. n. 16. & seqq. Addit Herice supra n. 31. euidenter esse potentias ita cum suis obiectis proportionari, vt quò potentia est minus perfecta, eò minus potestatem habeat sphaeram obiectorum. Vnde infert, potentiam materialem, quæ longè imperfectior est intellectu, ad Deum obiectum nobilissimum ne eleuatam quidem posse pertinere. Possit enim consequenter ad cætera ignobiliora. Quo heret, vt sphaera obiectorum eius tam latè, quam sphaera obiectorum intellectus, extenderetur contra suppositum principium. Cæterum principium, quod assumit Herice, vt summum est euidenter experimentaliter euidentia, loquendo de obiectis naturalibus: nam de his solum nouimus experientia, habere magis contractam sphaeram relatè ad potentiam imperfectiorem. Loquendo tamen absolute, non est, cur necessario potentia minus perfecta sit prorsus inepta ad attingenda tot obiecta, quot potest attingere magis perfecta; sat erit, quod attingat eadem minus perfecte. Deinde ego non video huius consequentiæ euidentiam. Potentia potest Deum attingere. Ergo & cætera cuncta obiecta ignobiliora Deo. Visus enim attingit lucem, & nequit attingere infinita alia accidentia ignobiliora luce. Quamquam ergo diceretur visus corporeus posse supernaturaliter attingere Deum; non continuo sequeretur dicendum, tam latè patere sphaeram obiectorum visus corporei, quam sphaeram intellectus, vt argumentatur Herice.

126 Dicunt præterea alij, ex prædicato corporei, & materialis omnino repugnare visui, videre Deum: quia visio spiritualis neque in potentia materiali recipi, neque ei vt proprius actus conuenire vilo pacto potest. Per visionem verò quia obiectum spirituale à potentia materiali non est cognoscibile; necdum per actum materialem; tum quia obiectum indiuisibile, quale est spiritus; per actum extensum, & diuisibile, qualis est materialis, nequit representari, saltem vt est in se: appareret enim extensum, & diuisibile, cum sit in se indiuisibile, & inextensum. Verum neque hæc excedunt probabilitatem: quia non est improbabile, actum spirituales posse diuinitus afficere potentiam materialem, & in eà recipi: nec est improbabile, à potentia mate-

riali, & per actum corporeum obiectum spirituale diuinitus attingi posse; imò &, vt in se est, cognosci, sue representari. Neque est, cur obiectum spirituale, & indiuisibile per actum materialem, & diuisibile nequeat saltem diuinitus, vt est in se, representari, ita, vt indiuisibile appareat; quandoquidem vice versà obiectum materiale, & extensum per actum spirituales, & inextensum, vt est in se, representatur, & diuisibile apparet.

Quæ cum ita sint, conficitur, propositio- 127 nem nostram, stando in principijs naturæ, eà potissimum ratione venire probandam probabiliter, qua similes controuersias communiter definire solemus, in hunc modum. Oculi corporei nullam virtutem vel initialem, seu inchoatam, habent ad videndum Deum. Ergo nec diuinitus possunt ad id eleuari. Consequentia est certa: quia prorsus repugnat, oculos Deum videre, sine vllà potentia inchoatà, aut obedienti ad illum videndum. Antecedens autem probatur. Quia, cum nullum vel minimum indicium sit ad tribuendam oculis talem virtutem, aut potentiam, absolute est eis deneganda. Quæ sanè probatio probabilis dumtaxat est, vt suo loco ostendo; tamen hic eò sit urgentior, quò remotiores videntur oculi secundum ea, quæ de eis noscimus, ad tam sublimem actum. Atque in hunc sensum accipio rationem, quam ad probandam propositionem tradunt communiter Doctores, vt eam accipit Valen. supra pun. 8. Qui, cum dixisset, implicare contradictionem, quod visus, & aliæ potentie sensitivæ Deum attingant, supposito, quod non habeant pro obiecto nisi rem corpoream; consequenter, & benè, meo quidem iudice, subiunxit, non satis constare, an implicet contradictionem potentia aliqua sensitiva corporea valens saltem diuinitus percipere obiectum spirituale; atque adeo ipsum Deum. Maximè, cum Aug. lib. 25. de Ciuit. cap. 29. & epist. 111. subdubitauerit, an ab oculo saltem glorificato possit Deus videri. Quamuis Soar. & cum eo Herice, & alij inutile, & chymericum censeant, talem potentiam sensitivam possibilem excogitare. Eamque impossibilem esse, ostendere conatur Recupit. lib. 6. q. 12. Probatio tamen, quam adducit, longè à demonstratione videtur abesse: sat fuerit, eam esse probabilem, vt patebit consideranti. Præsertim cum oppositum probabiliter defendant alij. E quibus est Arriag. disp. 5. de Anim. sect. 2. & 1. p. disp. 6. sect. 1.

128 Tam, quæ contra statutam propositionem opponi solent diluamus. Primò, opponitur illud Iob. 19. *In carne meâ videbo Deum. Et oculi mei conspiciuri sunt.* Respondeo tamen, hæc verba vel intelligi de visione intellectuali oculis mentis conceptâ, qualiter intellectus in Scripturâ appellari solet, iuxta illud ad Ephes. 1. *Det vobis spiritum sapientiæ, & reuelationis in agnitione eius, illuminatos oculos cordis vestri.* Quo sensu ea intellexerunt Aug. lib. 22. de Ciuit. cap. 29. & S. Th. 1. p. q. 12. art. 3. ad 1. Et sensus est, in carne meâ post resurrectionem oculis mentis videbo Deum, Vel si de oculis corporeis loquitur Iob, vt alij Interpretes exponunt, Deum accipit pro Verbo incarnato, cuius humanitatem visurum se post resurrectionem sperat. Quò respectu videtur Ecclesia, dum ad verba Iob addit illa, *Saluatorem meum*, quæ non habentur in Vulgatâ.

129

Secundò opponitur illud etiam Job cap. 42. *Auditu auris audiui te; nunc autem oculus meus videt te.* Quod tamen bifariam etiam solet exponi. Primò de providentià; vt sensus sit. Multa audieram de tuà providentià Deus; sed iam, recuperatis bonis, quæ amisseram, ita illam experior, vt quasi oculis video. Secundò de cognitione Dei acquisitâ à Job per ærumnas. Et sensus est. Cognitione, quam de te habebam, ab eà, quàm per labores comparavi, tantum differt, quantum à visu differt auditus, Consulto D. Greg. & S. Th. ad eum locum.

130

Tertiò obijcitur. Potentia visiva, sicut & alia quævis creatura, ratione potentia obedientialis, qua subdita est Deo, elevari potest ad producendum, & recipiendum quemvis effectum, quantumvis supernaturalem, & superiorem ipsâ. Ergo & ad producendam, & recipiendam visionem Dei; atque adeò etiam ad Deum videndum per visionem in se receptam. Respondeo primò, falsam esse apud plures, & apud me sententiam illam, quæ in qualibet creaturâ agnoscit virtutem obedientialem ad producendum, aut etiam recipiendum quemvis effectum. De quo suo loco. Vnde nego, potentiam visivam posse elevari ad producendam, ac recipiendam visionem Dei. Sed hoc admissio iuxta eam sententiam, respondeo secundò negando, inde sequi, posse potentiam visivam elevari ad videndum Deum. Quia videre plus dicit, quàm producere, & recipere utrunque visionem; nempe producere, recipere, ac sibi vire visionem vitali quodam modo vt potentiam vitalem exercendam circa obiectum per visionem, tanquam per actum proprium. Certum est enim visionem Dei receptam in lapide, & ab eo vt Dei instrumento productam non eo ipso reddi turam lapidem videntem Deum. Quia aliud est potentia obedientialis ad efficiendam, & recipiendam emortuo quodam modo visionem; aliud potentia obedientialis ad vitaliter per visionem percipiendum obiectum; quæ quidem suapte naturâ non cuius subiecto, aut principio sui representat illud, sed ei dumtaxat, cuius actus vitalis est. Igitur, admissa iuxta sententiam illam probabilem priori virtute inchoatâ, seu obedientiali in potentia visivâ, omninò neganda est posterior. Respondeo tertio, in meâ sententiâ, qui existimo, omnem cognitionem ex suo conceptu esse actum potentia cognoscentis ei sine interiecta vnione per se ipsum instar cuiusdam modi affixum, etiam admittatur sententia illa de virtute obedientiali cuiuslibet entis ad causandum quodlibet, adhuc negandam esse potentia visivæ potentiam obedientialem ad causandam visionem Dei, quæ sit visio etiam ipsius potentia visivæ tanquam subiecti; quia talis visio ex suo conceptu prorsus est chymarica, & impossibilis eo ipso, quod potentia visiva ne obedientialem quidem potentiam ad Deum videndum habet.

131

Denique potest obijci. Claritas corporum beatorum est supernaturalis, atque adeò non visibilis naturaliter corporeis oculis; à quibus tamen citra dubium, dum simus in Patria, videnda est. Igitur oculi ad videndum aliquid elevari possunt, quod naturaliter videre nequeunt. Quidni igitur poterunt etiam ad Deum videndum elevari? Respondeo primò, multos putare claritatem beatorum corporum non fore supernaturalem quoad substantiam, atque ita per visionem naturalem videndam fore. Quo cessat obiectio,

Videatur Soar. tom. 2. in 3. p. disp. 48. sec. 2. Respondeo secundò, admissâ supernaturalitate dictæ claritatis, & indigentia elevationis oculorum ad eam videndam, non inde inferri posse quoque oculos elevari ad videndum Deum: quia ad hanc elevationem, ne minimum quidem inditium est, habere eos potentiam obedientialem; quam tamen ad illam habere, ex multis constat. Primò; quia constat, eos de factò visuros esse eam claritatem. Secundò; quia illam naturaliter fortasse videre poterunt saltem actu obscuro, & confuso non discernente eam à luce naturali, vt docet Ripalda disp. 44. de ente supern. sec. 10. Tertio; quia color, ad quem videndum illa iuvabit, naturalis erit, & naturaliter visibilis. Quæ omnia argumento sunt, habere oculos potentiam inchoatam, qua ad perfectissimam visionem talis claritatis possint euehi, si huiusmodi visio in illis naturalis esse non potest. De quo plura Ripal. loco citato.

QVAESTIO VIII.

Verum intellectus creatus propria, & naturali virtute possit videre Deum.

Supposito, quod intellectus creatus intuitivè potest videre Deum, vt statuimus q. 1. querimus nunc, an per solas vires naturales id possit: vel per supernaturales potius ei accrescentes ex speciali auxilio Dei. Philosophi quidam & latonici dixerunt, Deum per vires naturales intellectus humani cognosci posse, vt est in se, vt referunt Nazian. orat. 4. & Nizet. Peius errarunt Anomæi, sic vocati, quasi sine æqualitate, quod negarent æqualitatem Filij cum Patre. Quorum capita fuerunt Aetius, & Eunomius, vt refert noster Gualterus in Chronol. sæculo 4. colum. 300. Dicebant enim, posse hominem etiam in hac vitâ comprehensivè videre Deum. Contra, quos, vt supra q. 1. meminimus, late differunt S. Ioan. Chryost. in homilijs de incomprehensibili Dei naturâ, & alij Patres. Deinde Bernardi homines natione Germani, professione monachi, dicti etiam Fratricelli, seu Fratres de paupe vitâ, vel Bisochi; & Beguina femina nationis etiam Germaniæ in societate viuentes, sed nullo expresso voto obstrictæ inter alios errores, quos habuerunt, & referuntur in Clementinâ *Ad nostrum* de hæreticis, dicebant, *Quod qualibet intellectus naturalis natura in se ipsâ naturaliter est beatus; quodque anima non indiget lumine gloria ipsam elevante ad videndum Deum, & eo beate fruendum.* Verba sunt ipsius Clementinæ. Putabant itaque, intellectum creatum proprijs, & naturalibus viribus posse videre Deum clarè, sicuti est.

Huic errori videtur suffragari Duran. in 4. dist. 49. q. 2. n. 24. dum ait, intellectum de se aptum esse ad videndum Deum clarè, remotis impedimentis, absque vllâ additâ supernaturali virtute. Quocirca Valen. 1. p. q. 12. art. 4. pun. 3. Banno. art. 5. dub. 3. Zumel q. 2. Vazq. disp. 41. cap. 2. & alij sententiam eius erroris notant; tamen eam benignè interpretentur Moli. ibidem disp. 1. Fasol. in comm. art. n. 3. & Soar. lib. 2. de Attrib. cap. 8. n. 3. Videatur Herice disp. 44. cap. 2. vbi late examinans mentem Durandi iudicat, eum reverè errasse in fide. Huc etiam aduocari solet scot. quod

quod dixerit in 2. dist. 3. q. 9. post Angelum per virtutem naturalem quidditatiue cognoscere essentiam Dei, prout est in se. Sed mens Scoti aliena est à prædicto errore, vt notat Soar. loco citato: quia expressè fatetur, visionem intuitiuam Dei supernaturalem esse: eam verò, quam ipse addit, esse abstractiuam. De cuius sententiâ nos supra q. 3. satis diximus.

Propositio vnica.

134 Intellectus creatus proprijs naturæ viribus nequit videre Deum intuitiue, sicuti est in se.

Propositio est de fide definita à Clem. 5. in Concilio Viensensi, vt habetur in Clementinâ Ad nostrum citatâ. Et contenta in sacra Scriptura illis in locis, vbi de visione beatificâ tanquam de dono gratuito vltra naturâ debitum, ac supernaturali premio agit. Psal. 85. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.* Ad Rom. 6. *Stipendium peccati mors.* Gratia autem Dei vita æterna. Ioan. 4. *Qui diligit me, manifestabo ei meipsum: vtique in premium proportionatum supernaturalis dilectionis.* Isaiæ 64. *Oculus non vidit Deus absque se*, (id est, absque tuo supernaturali iuuamine), *que præparasti expectantibus te.* Matth. 11. *Nemo nouit Filium, nisi Pater; neque Patrem quis nouit, nisi Filius, & etui voluerit Filius reuelare:* puta, non solum reuelatione fidei, sed claræ visionis. Faciunt etiam ad rem loca Scripturæ commemorata q. 7. quæ dum absolute pronunciant, Deum esse inuisibilem, neminemque eum aut vidisse, aut posse videre, non solum visionem corpoream, sed intellectualem etiam naturæ viribus acquisitam videntur excludere. Consentiant Patres, & alij Interpretes ad loca Scripturæ commemorata. Quorum plures referunt Soar. supra Vazq. disp. 41. Gran. tract. 4. disp. 2. & alij Scholastici. Qui vnanimi consensu propositionem datam tanquam fidei dogma defedunt cum Magistro in 4. dist. 49. & S. Th. 1. p. q. 12. art. 4. Eamque tam de intellectu Angelico, quam de humano, docent, intelligendam.

135 Ratione etiam Theologica eadem veritas probari potest. Quia certum est secundum fidem contra Pelagium, fidem, spem, charitatem, ceterosque habitus, & virtutes, quibus tanquam necessarijs medijs visio beatifica obtinetur, dona esse supernaturalia supra omnes vires, supra omneque naturæ debitum gratis collata à Deo. Ergo multò potiori iure erit etiam huiusmodi visio ipsa, quæ aliorum donorum finis est. Vnde, vt notat Soar. supra n. 2. et si Pelagius expressè non dixerit, post intellectum creatum solis naturæ viribus videre clarè Deum; tamen, si consequenter processit, in hunc errorem simul cum alijs, non potuit non etiam impingere.

136 Ratio denique naturalis propositionis est. Quia vires naturales intellectus creati debiliores esse videntur, quam, vt sine speciali, indebitoque Dei auxilio ad actum tam sublimem possint pertingere, quam est visio intuitiua Dei.

137 Ex quibus concluditur, certum secundum fidem esse, visionem beatificam supernaturalem esse aliqua ratione. Quæ verò rationalis sit, an quoad substantiam, an quoad modum, &c. infra disp. seq. latè tractandum est. Vbi etiam examinandum veniet, num sit pos-

sibilis intellectus creatus, cui visio beatificæ connaturalis sit. Et alia ad rem plura.

QUESTIO IX.

Virum in hac vitâ mortali posse homo videre Deum, sicuti est. Aut etiam aliquando de facto viderit.

Propositio 1.

De potentiâ Dei absolutâ benè potest homo mortalis degens in corpore passibili intuitiue videre Deum. 138

Hanc propositionem tenent omnes Theologi, eamque certissimam vocat Soar. lib. 2. de Attrib. cap. 30. n. 2 & Salas 1. 2. tract. 2. disp. 10. sec. 3. n. 22. dicit, ferè esse certam de fide. Primò; quia Christus Dominus viuens in carne mortali, & passibili continuò vidit clarè Deum, vt est apud Catholicos indubitatum. De quo in tract. de Incarnat. Secundò; quia animæ Beatorum, resumptis corporibus post diem iudicij, non obstante vnione cum ipsis, visuræ sunt Deum in æternum, sicuti est in se, vt fide sanctum est. Tertiò; quia alligatio animæ ad corpus mortale, & possibile, & quæ inde oriunda excogitari possunt impedimenta potentiæ absolutæ Dei ob stare non possunt, quominus communique homini, si velit, visionem claram sui; vt discurranti per singula conspicuum fiet. De quibus particulatim agit Fasol. 1. p. q. 12. art. 11. dubit. 1.

Dices. Visio Dei constituit hominem beatum: sed beatitudo nequit compati cum ærumnis corporis passibilis. Ergo neque cum his potest componi visio Dei. Admissâ modò absolute maiori, distingo minorem. Beatitudo substantialis nequit cum ærumnis corporis passibilis compati naturaliter; transceat. Supernaturaliter; nego. De quibus omnibus plura suo loco dicenda sunt. 139

Propositio 2.

De potentiâ Dei ordinariâ, & secundum communem ordinem naturæ, & gratiæ nemo in præsentî vitâ potest intuitiue videre Deum. 140

Hæc propositio certa secundum fidem est, vt docent Soar. supra n. 3. Salas n. 24. & sec. 2. n. 16. Fasol. dubit. 2. Valen. pun. 7. Mol. disp. 1. Heric. in comm. art. 11. post disp. 52. Gran. tract. 7. disp. 1. n. 1. Recupit. lib. 6. q. 13. n. 4. & apud eos alij. Sumitur autem ex illo Exod. 33. *Non videbit me homo, & viuet.* Ex illo Ioan. 1. *Deum nemo vidit unquam.* Ex illoque 1. ad Tim. 3. *Quem nemo hominum vidit; sed nec videre potest.* Hæc enim loca non solum negant, esse homini possibilem, naturæ viribus spectatis, visionem Dei; sed etiam esse ei possibilem in hac vitâ iuxta communem ordinem gratiæ, & legem ordinariam Dei, vt multi Patres exponunt; qui apud præcitos Doctores videri possunt; eorum præsertim, qui contra Anomæos, vt utrumque asserentes possibile, disputarunt; de quibus mentionem fecimus q. 1. & 8. Facit etiam definitio Concilij Vic-

Vienensis in Clementinâ *Ad nostrum* de hereticis contra Beguardos, & Beguinâs dicentes, non solum proprijs viribus, sed etiam in hac vitâ lege communi posse ab hominibus Deum videri, vt constat ex dictâ Clementinâ.

141 Ratio autem, cur Deus ordinariâ lege statuerit, viatoribus non concedere visionem intuitiuam sui, est. Primò; quia tempus huius vitæ est tempus merendi, & pugnandi, non fruendi premio, quod maximè in visione consistit. Quo circa aiebat Paulus 2. Corinth. 5. *Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino: per fidem enim ambulamus, & non per speciem*. Et 1. Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate; tunc autem facie ad faciem*. Et Ioan. in sua epist. 1. cap. 2. *Cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum, sicuti est*. Quasi dicat, non esse hoc in hac vitâ expectandum, sed in futurâ. Secundò; quia valde alienum est à naturâ, & sublimitate visionis coniungi in puro homine cum carne mortali, & passibili, cum eiusque functionibus, & modo operandi; neque id consentaneè ad naturas rerum, quarum exigentis ordinariè se Deus accommodat, fieri potest.

142 Iam quoad secundum, quod quaerebamus in præfixo questionis titulo, an scilicet Deus per exceptionem dictæ legis communis alicui hominum aliquando visionem sui intuitiuam in hac vitâ communicauerit; imprimis tanquam dogma certum, fideique proximum supponitur ex tract. de Incarn. Christum Dominum semper à primò instanti suæ conceptionis vidisse Deum intuitiuè; atque ita, dum extitit in hac vitâ mortali, viatorem, & simul comprehensorem fuisse. Deinde S. V. M. aliquando intra statum viæ vidisse Deum intuitiuè, Theologorum, qui rem atigerunt concors sententia est, vt videbimus proposit. 5. Potissimâ difficultas versatur circa Moysen, & Paulum. Quia de his præcipuè est ratio dubitandi, & inter Theologos controuersia. In qua primâ sententia est, Moysen, & Paulum in hac vitâ aliquando vidisse Deum intuitiuè, sicuti est in se. Sic tenent S. August. lib. 12. de Genes. ad litt. cap. 27. & 28. & epist. 112. cap. 12. Tum in dialogo Orosij q. 63. & Serm. 46. ad fratres in Eremo. & S. Th. 1. p. q. 12. art. 11. ad 2. & 1. 2. q. 174. art. 4. in corp. & q. 175. art. 3. & 3. p. q. 7. art. 8. ad 1. saepeque alibi. Tenent insuper hanc sententiam plurimi ex antiquioribus Theologis, & sacræ Scripturæ Interpretibus, quos ad 50. & amplius recenset Fasol. 1. p. q. 12. art. 11. dubi. 3. & seqq. Qui ex modernioribus optimè, atque eruditissimè illustrat, atque defendit sententiam istam, referens insuper pro illâ nonnullos alios Patres. Ex quibus, qui expressè loquuntur, sunt de Moysè quidem S. Basil. homil. 1. in Exame, parum à principio. De Paulo autem S. Ansel. in illud 2. Corinth. 12. *Raptus est in paradysum*. Pro oppositâ tamen stant cum multis ex præcis Theologis, Expositoribus, & Patribus fere reliqui Recentiores Mol. 1. p. q. 12. art. 11. disp. 2. Vazq. disp. 55. & 56. Soar. lib. 2. de Attrib. cap. 30. Salas 1. 2. tract. 2. disp. 10. sec. 4. Becan. cap. 9. de visione q. 7. Gran. tract. 7. disp. 1. n. 9. Trigos. 1. p. q. 7. art. 3. dub. 1. Salmer. tom. 1. tract. 31. verit. 7. Tolet. annotat. 54. in cap. 1. Ioan. Maldon. ibi vers. 18. Cornel. Exod. 33. & Num. 12. & 2. Corinth. 12. vbi etiam Iustinian. Recapit. lib. 6. q. 14. cap. 3. & 5. Amicus 1. p. disp. 9. sec. 25. Arriag. disp. 6. sec. 5. & alij ab his, & à Fasolo relati.

Propositio 3.

Tamet si sententia affirmans, Moysen, 143 & Paulum in hac vitâ vidisse Deum intuitiuè, valde probabilis sit ob magnam præsertim Patrum, qui eam sequuntur, auctoritatem; opposita nihilominus, pensatis omnibus, probabilior mihi videtur.

Primò propter testimonia Scripturæ, quæ omnibus hominibus vniuersè negant visionem Dei in hac vitâ. Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam*. Vigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. Ioan. 6. *Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est à Deo: hic vidit Patrem*, nempe Christus Dominus. 1. ad Tim. 6. *Quem nullus hominum vidit; sed nec videre potest*: Certè, si Paulus in raptu Deum intuitiuè vidisset non adeò absolute, & vniuersaliter hæc verba protulisset. Quo circa declarans illa Euaristus Papa in epist. 1. quæ habetur tom. 1. Concl. ait. *Lucem, quam Deus inhabitat, nullus nostrum in hoc mortali corpore constitutum potest aliquatenus contueri*. Ibidemque tanquam certum videtur supponere, Moysen in hac vitâ mortali Deum intuitiuè non vidisse; tametsi eius intentionis non sit id definire.

Secundò; quia in hac sententiâ multi, 144 & grauissimi sunt Patres. Euaristus Papa modò relatus. S. Dionys. cap. 4. de celesti Hierarch. & in epist. 1. ad Caium. Irenæus lib. 4. cap. 37. Nazian. orat. 34. Greg. Mag. lib. 18. moral. cap. 28. Orig. lib. 1. Periarch. cap. 4. & homil. 1. in Isaïam. Leo Mag. Serm. de Transiit. Bernard. Serm. 34. in cant. & serm. 2. in ramis palmarum. Tertull. contra Praxeam cap. 14. Hieron. Dialog. contra Pelag. sine, & in cap. 6. Isaïæ. Kidor. lib. 1. de Summo bono cap. 7. Athan. q. 12. ad Antioch. & alij apud præcitatos Doctores.

Tertiò; quia loca Scripturæ, in quibus sententia opposita nititur, commodat, imò & probabilior pro nostrâ patiuntur interpretationem. Quod attinet enim ad Moysen, potissimum locus, qui afferitur, est ille Num. 12. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei; vel per somnium loquar ad illum*. At non sic seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus: ore domini ad os loquar ei, & palam, & non per enigmate, & figurâ Deum videt. At hæc verba vbi summum desnotant quamdam maiorem familiaritatem Dei cum Moysè, quam cum alijs Prophetis, & maior rem excellentiam visionum, & apparitionum Dei, quas Moyses præ ceteris habuit. Hic enim Deus, de ordinario modo loquendi cum Moysè agit; & tamen credibile non est, Moysen frequenter, nedum ordinariè, vidisse Deum intuitiuè. Tum eundem fere sensum præ se ferunt illa verba Exod. 33. *Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui domo ad amicum suum*. Quæ tamen communiter intelliguntur de facie visibili, in qua Dominus apparebat. Sicut Genes. 32. dixit Iacob. *Vidi Dominum facie ad faciem, & saluata est anima mea*. Vnde cum statim in eodem cap. dixisset ad Deum Moyses, *Ostende mihi faciem tuam, vt sciam te ostende mihi gloriam tuam*: petens nimirum, vt multi probabilissimè interpretantur, visionem clarâ diuinæ essentia: (estò alij aliter interpretentur). Respondit Deus, *Non poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo, & viuet*. Et rursum, *Videbis posteriora mea; faciem autem*

autem meam videre non poteris. Quibus satis significari videtur, visionem claram diuinæ essentiae non solum non concessam, sed expressè negatam fuisse Moyse eam à Deo postulanti. Quod autem eam verbis prædictis postulauerit, inde profectò suaderi videtur: quia Moyses non est putandus petiisse visionem alicuius figuræ, aut gloriæ corporalis, quam satis familiarem habebat loquens cum Deo facie ad faciem, sicut amicus ad amicum, vt verba antecedentia textus pronunciant. Igitur petiuit visionem intuitiuam essentiae diuinæ cupiens vel obiter prægustare in hac vitâ sublimitatem gloriæ, quam ea secum fert; & hæc visio est, quam Deus illi tanquam interdicitam mortalibus denegauit. Vide alias ex positione horum locorum apud relatores Auctores, præsertim apud Vasquez supra.

146 **Iam verò, quod attinet ad Paulum solum habemus ex Scripturâ, Quoniam raptus est in Paradisum, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.** 2. Corin. 12. Hinc tamen solum cogimur concedere, per extasim quamdam, & mentis excessum fuisse raptum Paulum, vt ei altissima, atque cælestia secreta reuelarentur. Quod eorum citra claram Dei visionem potuisse fieri, non est dubitabile. Quin imo ita factum esse, ex ipso Pauli testimonio probari potest. Dicit enim ibidem, nescire se, an ille raptus mentis sibi accidisset in corpore, vel extra corpus; hoc est, animâ in corpore persistente, vel ab illo abstractâ. Quod utique non ignoraret, si visio tunc intuitiua Dei fuisset illi communicata. Imo verò raptus ipse, & abstractio à sensibus, quam passus est, carentiam arguit visionis, iuxta opinionem mihi veriorē asserentem, visionem intuitiuam Dei animæ alligatæ corpori communicatam nequiquam illam vi suâ in extasim rapere, ab vsu sensuum abstrahere, seu præpedire. Quod sentit Vazq. disp. illâ 56. n. 2. & tradunt Molin. supra concl. 2. Salas sec. 2. n. 33. & 42. & Soar. cap. 30. citato à num. 8. & latius tom. 2. de Relig. lib. 2. de orat. cap. 16.

347 **Breuiusque probari potest. Primò; quia Christus Dominus in hac vitâ, cum semper intuitiue videret diuinam essentiam, expeditum nihilominus retinuit semper vsu omnium suorum sensuum tam interiorum, quam exteriorum. Neque credibile est, nouo aliquo miraculo ad id opus fuisse, quo, vel potentia naturales Christi contra vim visionis confortarentur, vel aliter hæc impediretur, ne dictas potentias suis naturalibus functionibus defraudaret. Similiter Beati videntes Deum citra omne nouum miraculum, aut fauorem sensibus erant expediti, non obstante visione. Secundo; quia, cum visio intuitiua Dei purè sit intellectualis, ab omni operatione Phantasie omninò independens, non est, cur animam abstractam à sensibus rapiat in extasim. Huiusmodi enim raptus tunc solum, connaturaliter accidit, quando, operante simul cum intellectu Phantasie, per vehementem aliquam attentionem, siue affectionem oriundam à gratiâ contemplationis, aut etiam aliunde fortasse, exercitamque per potentiam corpoream, Phantasiam videlicet, aut Appetitum sensitiuum, ita spiritus animales, quibus ad operandum indigent facultates istæ corporæ, ad interiora auocantur, vt illis profsus destituti sensus externi inhabiles ad sentiendum reddantur. Cum tamen potentia animæ spirituales ad suas spirituales operationes exercitatas independentes à corporalibus, vt à vi-**

dentibus intuitiue Deum exercentur, huiusmodi spirituum animalium affluxu nullatenus egeant. Nec refert illud principium, in quo potissimum nititur sententia contraria. Animam scilicet, quò plus suarum virium in vnâ operationem impendit, eò minus manere compotem aliarum. Quoniam hoc tantum habet locum, quando anima solis naturalibus viribus operatur. Visionem verò Dei supernaturaliter elicit lumine gloriæ confortata, quo vires eius naturales ad alias operationes expeditæ manent. Quæ de re plura Soar. supra, & Fasol. dubit. 1. qui contrariam sententiam sequitur cum S. Th. & alijs à se relatis. Quam etiam sequitur, latèque probare conatur Recupit. lib. 6. q. 13. Sed cuius conatum facile quisque infringere poterit per dicta à nobis succintè, & obiter; vt melius constet, quanto argumento sint raptus, & alienatio à sensibus Pauli, quòd ipse diuinam essentiam intuitiue non viderit.

148 **Ex quibus omnibus colligitur quarta probatio nostræ propositionis. Cum enim ex multis, clarissimisque sacræ Scripturæ testimonijs habeamus ab vnâ parte, lege Dei vniuersali statutum esse, quòd nemo mortalium, dum superstes est, intuitiue videat essentiam Dei; ab aliâ verò nullo sit testimonium efficaciter suadens, nedum conuincens; Moysen, & Paulum ab ita lege vniuersali speciali priuilegio exceptos fuisse; neutiquam sanè videntur excepti asserendi. Accedit, quòd si ad congruentias recurrimus, nullum fortasse specialem titulum in Moyse, & Paulo reperiemus, cur Deus ipsis potius, quam alijs eximie sanctis, atque Apostolicis viris, huiusmodi priuilegium concesserit.**

Propositio 4.

149 **Priuilegium videndi Deum intuitiue multò potiori iure est reliquis sanctis denegandum. Si quis tamen ad aliquem cum fundamento idoneo extenderet, temerarius non esset.**

Prior pars propositionis ex dictis circa præcedentem constat. Quia pro nullo aliorum Sanctorum extant firmiora fundamenta ad eis concedendam per exceptionem legis communis visionem claram Dei in hac vitâ, quam pro Moyse, & Paulo. Pro quibus tamen, quæ extant, adhuc non esse sufficientia probauimus. Secundam partem propositionis contra Bann. Zumel, & Trigodamnantem temeritatis eos, qui ad alios Sanctos extendunt priuilegium prædictum, latè tradunt, & probant Salas supra sec. 4. à n. 41. & Fasol. dub. 7. & seqq. exhibentes distinctè, & sigillatim fundamenta, quibus mouentur aliqui ad opinandum Adamum, Petrum Apostolum, Ioannem Euangelistam, Iob, Ezechielem, Isaiam, & S. Benedictum vidisse etiam in hac vitâ aliquando intuitiue Deum. Quas quidem opiniones, etsi non sequantur dicti Doctores, vindicant tamen à temeritatis, imò & improbabilitatis censurâ, vt apud ipsos potest videri. Aliorum tamen suspicionem, qui D. Augustino insuper, & Matri eius; atque etiam D. Hieronimo dictum priuilegium videndi Deum in hac vitâ adscripserunt, tanquam destitutam fundamento prorsus rejiciunt.

Propositio 5.

150 De B.V. Mariâ piè nihilominus, & cum maiori probabilitate credi potest, interdum eleuatam fuisse ad videndum Deum intuitiue, dum erat in hac vitâ mortali.

Quoniam ita sentiunt imprimis aut expressè aut interpretatiue, quotquot de Moyses, & Paulo, aut etiam de alijs Sanctis existimant, in hac vitâ vidisse Deum, cum sit principium factis in Theologia receptum post D. Bernar. in epist. ad Lugdun. & S. Th. 3. p. q. 27. art. 5. nullam gratiam, nullum priuilegium alicui fuisse concessum, quod non sit censendus Christus. Dominus Mariâ amantissimâ concessisse. Deinde; quia, ex alijs Doctoribus; qui dictum priuilegium Moysi, & Paulo, alijsque Sanctis negant, multi sunt, qui illud concedant B. V. Ac denum; quia Mater Dei non adeo legibus prouidentia communibus subiecta est, vt ceteri serui: multique extant, in eâ speciales tituli præ reliquis Sanctis, vt à communi lege excipiatur; vt in lege de contrahendo originali cernere licet. Atque ita sententiam illam speciatim tenent D. Antonin. Albert. Carthus. Gerson. Casal. Villapoua, Molina, & alij, quos referunt, & sequuntur Soar. tom. 2. in 3. p. disp. 19. sec. 4. Henric. lib. 3. Sum. cap. 11. §. 5. Canisius lib. 1. de B. V. cap. 13. Fasol. supra dubit. S. Alarc. 1. p. tract. 1. disp. 1. cap. 4. n. 7. Salazar tom. de Conceptione cap. 32. §. 4. à n. 47. Nouissimèque Recupitus lib. 6. de Deo q. 14. cap. 1. egregiè illustrat hanc sententiam, referens imprimis pro illâ 27. Doctores, & testimonia 13. Patrum. Deinde decem rationibus ex doctrinâ Scripturæ, & Patrum eruditè confirmans. Quando autem B. V. Deum viderit intuitiue, (cum certum sit, non vidisse rôtò tempore vitæ), diffusè examinat Recupitus cap. 2. Videatur.

QVAESTIO X.

Virum anima iustorum sufficienter purgata statim videant clarè Deum ante corporum resurrectionem.

151 DE hac re agit S. Th. 1. 2. q. 4. art. 5. & ibi eius expositores. Verum, quia ad existentiam, visionis beatificæ pertinet, breuiter hic ab illâ nos expediemus. Multi ex antiquis Patribus tam græcis, quàm latinis, quos referunt Vazq. 1. 2. disp. 19. cap. 1. Salas q. 5. tract. 2. disp. 10. sec. 5. Bellarm. tom. 2. cont. 4. lib. 1. de Beat. cap. 1. & alij in eâ videntur fuisse sententiâ, vt existimarent, animas iustorum quantumuis sufficienter purgatas ante diem iudicij, vniuersalemque corporum resurrectionem ad claram Dei visionem non eleuari. Hi sunt Tertull. Lagan. Victorin. Euthim. Irenæ. Iustin. Origen. Hilari. Chrysof. Theodor. Theophilat. Oecumen. Ambros. August. & alij. Quinimo id ipsum fertur defuisse Ioannes 22. Romanus Pontifex, & Parisiensibusque præcepisse, vt ita docerent; neque vllum ad gradum Theologiæ admitterent, nisi in eam sententiam iuraret, prout ex Ocham. in opere 93. dierum, Gerson. Marsil. & Adrian. refert Salas num. 48. De plano

autem in eadem sententiâ, seu potius errore fuerunt Anabaptista, Græci Schismatici, & Armeni; nouissimèque Lutherus, atque Caluinus, prout referunt Guido Carmelita in Summa de hæreticis, Castro lib. 3. de hæres. verbo *Beatitudo*. Prateolus in Elencho hæres. verbo *Armeni*, & Græci, Sanderus 7. Monarchia hæresi 118. Sixtus Senens. lib. 5. Biblioth. annot. 169. & lib. 6. annot. 345. Canis. tom. 2. de Corruptelis. verbi Dei, & lib. 3. de B. V. cap. 12. Bellar. supra, Salas, & alij.

Propositio 1.

Anima iustorum post Christi mortem, cum priuim sufficienter purgata sunt, statim visione clarâ, & intuitiua Dei donantur.

Propositio est de fide, & iam apud omnes Catholicos prorsus indubitata. Constatque imprimis ex multis Scripturæ locis, in quibus, aut asseritur, aut supponitur, Ecclesiastici 11. *Facile est coram Deo in die obitus retribuere vniuersis secundum vias suas*. Quasi dicat, non est dubitandum, quin retribuet, omni impedimento cessante. Luca 23. *Hodie mecum eris in paradiso*. Id est, in gloriâ regni cælestis, vt exponunt Ambros. Beda, Theophilat. & alij. Act. 7. Stephanus videns calos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei; dixit, *Domine Iesu suscipe spiritum meum*. Id est à corpore exeuntem, admittit ad gloriam tuam cælestem 2. Corinth. 5. Cùm Paulus dixisset, *Quandiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino; per fidem enim ambulamus; & non per speciem*, subdit, *Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & presentes esse Deo*. Quasi per antithesim dicat, potius vellemus exuti iam, & remoti à corpore per speciem, siue per visionem claram præsentem esse Deo in gloriâ cælesti. Vide circa hunc locum S. Th. supra, Bellar. cap. 3. & Salas n. 51. Quod etiam spectat illud eiusdem Apostoli ad Philip. 1. *Cupio dissolui; & esse cum Christo*. Vtique in suâ gloriâ, iuxta illud Ioan. 12. *Vbi ego sum, illic & miser meus erit*. Ad Ephes. 4. *Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem*. Id est, animas sanctorum Patrum secum duxit ad gloriam. Vt interpretantur Ambros. & alij. De quo plura Soar. tom. 2. in 3. p. disp. 43. sec. 3. Adde ea loca, ex quibus constat, Christum Dominum morte sua Paradisi cælestis ianuas aperuisse, & viam ad illum fecisse. De quo plura Soar. ibi disp. 41. Necnon loca, quibus Sancti regnare cum Deo in Cælo dicuntur; habenturque potissimè ad Hebr. 12. & Apocal. 1. 5. 12. & 17.

Secundò constat propositio ex Ecclesiæ definitione. Definierunt quippe illam Benedictus 12. aliàs 11. in Extrauagante *Benedictus Deus*. Quam ad verbum referunt Castro, & alij, prout supra à nobis q. 1. num. 9. notatum est. Item Innocentius 3. cap. *Maiores*, de Baptismo, & cap. *Ad Apostolicam*, de Præbytero non baptizato. Concilium Florent. sess. vlt. in litteris vnionis. Trident. sess. 25. in decreto de veneratione Sanctorum. Francoford. in epist. ad Episc. Hisp. prope finem, & Moguntin. cap. 46. & 49. Huc faciunt Ecclesiæ decreta pro beatificatione, & canonicatione Sanctorum, quibus eos venerari iubet, dignisque veneratione debitâ Beatis definit, tanquam, qui iam in gloriâ cælesti clarâ Dei visione fruuntur.

Facit communis sensus Fidelium. Faciunt officia Ecclesiastica, vbi sæpe eadem veritas asseritur. In oratione de S. Greg. dicitur. *Deus, qui anime famuli tui Gregorij æternæ beatitudinis præmia contulisti.* In antiphonâ quadam pro martyribus. *Gaudent in calis anime Sanctorum, qui Christi vestigia sunt sequuti.* In respons. v. & m. *Et cum Angelus in Paradisum introisset, &c.* Faciunt denique multæ, & veræ apparitiones, & visiones animarum, quibus de eorum beatitudine testatum est, vt ex Historijs Ecclesiasticis constat.

154 Tertiò constat propositio ex communi Patrum suffragio, qui eam tenuerunt. Hi sunt Ignatius m. Dionys. Areop. Irenæ. Basil. Nylen. Nazian. Chrysof. Epiph. Theod. Theophil. Hilar. Hieron. Athan. Euseb. Prosper. Maxim. Gregor. vterque Cyrill. Damasc. Beda, Haymon. Oecumen. August. Ambr. Bern. Cyprian. Anselm. & alij relati à Sixto Senen. Bellarm. Vazq. & Salas supra.

155 Quartò ratione etiam potest hæc veritas comprobari. Primò; quia Deus pro bonis operibus tanquam mercedem promissit hominibus vitam æternam; atque adeò visionem intuitiuam sui. Matth. 19. & 20. Iacob. 1. Apocal. 2. & alibi. Merces autem sine causâ differenda non est, iuxta illud Leuit. 19. *Non morabitur apud te opus mercenarij tui usque mane.* Qualis non est quidem postquam Christus Dominus portas Cæli, quas peccatum occluserat, reserauit. Ergo. Et sanè, cum Angeli finito statu viatorum, quem homines in morte sinunt, statim receperint præmium; cur non animæ plenè purgatæ recipient pariter post ascensionem Christi? Secundò Deus propensior est ad misericordiam, quàm ad iram. Sed statim à morte punit impios, iuxta illud Iob. 21. *In puncto ad inferna descendunt.* Et Luc. 16. *Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos, cum esset in tormentis, &c.* Ergo statim à morte iustis præmia retribuit, postquam per Christi mortem apertus est aditus ad gloriâ.

156 Cæterùm contra statutum dogma catholicum nonnulla opponuntur. Primò locus ille Matth. 20. vbi pater familias iubet, reddi operarijs denarium ad vesperam, id est, gloriam in fine Mundi. Respondeo, per vesperam posse intelligi finem vitæ vniuersiualis. Quòd si intelligatur finis Mundi, per denarium intelligetur gloria consummata animæ, & corporis publicè, & vniuersaliter omnibus iustis in die iudicij, conferenda illâ sententiâ supremi Patris, familias, & Iudicis, *Venite benedicti, &c.* Matth. 25. Quæ etiam ratione similia loca veniunt intelligenda, vt ille Pauli 2. ad Tim. 1. *Certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem.* Et cap. 4. *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die iustus Iudex.* Et 1. Ioan. 3. *Sci-mus, quoniam cum apparuerit, &c.*

157 Secundò obijciuntur Paulus ad Hebr. 11. Vbi post multa recensita egregia facinora Patrum veteris Testamenti subiungit. *Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt reuersionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, vt non sine nobis consummarentur.* Quibus videtur significari, adhuc Patres illos carere visione beatâ, dum Paulus superstes hæc verba protulit. Quidam per reuersionem intelligunt beatitudinem consummatam animæ, & corporis, quam omnes simul in fine mundi recipiunt. Sed planior est sensus Pauli; nempe, Patres veteris Testamenti ante

tempus noui, & statum gratiæ per mortem Christi stabiendum gloriam à Deo promissam non accepisse; sed diu Christum expectasse, qui ianuas Paradisi aperiret, in quo meliori sorte donati sumus, qui sæculum aureum gratiæ adepti post Christi ascensionem vita cedimus. Videatur noster Cornel. in hunc locum Pauli. Soar. tom. 2. in 3. p. q. 57. art. 3. in comm. Vazq. supra n. 8. & Salas n. 55. Qui hanc interpretationem sequuntur.

158 Tertiò obijciuntur illud Apoc. 6. *Vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant: & clamabant voce magnâ dicentes, vsquequo Domine (sanctus, & verus) non iudicas, &c.* Et data sunt illis singula stola alba: & dictum est illis, vt requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui eorum, &c. Quibus significari videtur, animas martyrum non esse in Cælo, sed in alio loco expectantes, & petentes, vt accedat dies iudicij, in quo gloria remunerandæ sunt, & de suis hostibus vindicandæ. Omissis varijs explicationibus, respondeo, verba *subtus altare* verbo *interfectorum* iungenda esse. Sensusque est; vidi animas eorum, qui subtus altare, id est, sub religionis prætextu, vel sub fidei testimonio interfecit sunt, clamantes pro vindictâ, sicut clamabat sanguis Abel. Gen. 4. Et data sunt illis singula stola alba id est, gloriæ essentialis, vt exponit Aug. serm. 4. de Innocentibus, Greg. in Psalm. 4. panit. Beda, Haymo, & Ansel. ad hunc locum, & alij. Iustæque sunt, expectare vsque ad diem iudicij pro gloria corporis, pro publicoque, & consummato triumpho de hostibus. Videantur Ribera, & Alcazar in hunc locum, Bellar. Vazq. & Salas supra. Alia, quæ ex Scripturâ afferuntur, facilem habent ex dictis interpretationem. Locum autem, qui ex 4. Esdræ 4. solet opponi, prætermitto: tum quia liber non est canonicus, vt constat ex Trid. sess. 4. cap. 1. tum quia locus apocryphus est, vt testatur Henriq. de fine hominis cap. 19. n. 2.

159 Quartò opponitur definitio illa Ioan. 22. *Quam supra n. 151. commemorauimus.* Respondeo, Ioan. 22. morte præuentum nihil de hac re, definisse, vt constat ex Bullâ Benedicti 12. successoris eius citatâ supra à nobis n. 9. & 153. Quinimo non est omnino certum, adhuc vt priuatum Doctorem errasse Ioannem in hac materiâ. Nam primus, qui id narrat, ex quo alij, est Ocham. cuius in hac re suspecta fides esse videtur; siquidem opus illud 93. dierum, & alia, quæ contra dictum Ioannem Pontificem scripsit, interdicta sunt in Indice librorum prohibitorum edito iussu Trid. vt notat Bellar. lib. de Scripturis Ecclesiasticis in Ocham. & Sixtus Senens. lib. 7. Biblioth. annotat. 345. fine. Demum, si quid minus cautè Ioannes vt priuata persona circa hunc articulum loquutus est, id pridie ante mortem retractauit, vt refert Ioan. Villanus lib. 11. de rebus Florentin. cap. 19. & S. Antonia. 3. p. Hist. tit. 21. cap. 6. §. 15. fine. De quo videatur Bellar. lib. 1. de Beat. cap. 2. & lib. 4. de Pontifice cap. 14. Vbi varia etiam Caluini dicta circa errorem istum Ioannis 22. confutat, à notaque formalis hæretici Pontificem defendit.

160 Quintò opponuntur multi Patres græci, & latini commemorati etiam à nobis supra n. 151. Qui sensisse videntur, iustorum animas etiam plenè purgatas vsque ad finem Mundi non beari. Respondeo tamen in vniuersum, huiusmodi Patres de beatitudine perfectâ vndequeque, & consummatâ includente gloriam animæ, & corporis

intelligendos esse, prout latius, specialiusque, Patrum testimonij adductis, eos interpretantur Bellar. Vazq. Sal. Henricq. supra, & alij Theologi communiter 1.2. q.4. art. 5. Quod si testimonium aliquod iuxta hanc, aut aliam sanam expositionem nequeat explicari, mirum esse non debet: quia, cum priscis illis temporibus expressè non esset ab Ecclesiâ articulus iste definitus, potuit profectò Pater aliquis, aliàs catholicus, & sanctus, bonâ fide circa illum errare, vt bene notant Vazq. & alij.

161 Postremò à ratione sic potest obijci. Homines diuersorum temporum habentes æqualia merita æqualiter debent remunerari. At id fieri nequit, si vnus prius videt Deum, quàm alius. Ergo. Respondeo, æqualitatem durationis in præmio seruari commodè non potuisse; nemini tamen iniuriam fieri; tum quia omnes vltra condignum remunerantur; tum quia non deerit Deo modus, si ipsi placuerit, reducendi ad æqualitatem præmia, quæ aliàs à duratione impari imparia eua-derent. Et quidem hoc argumentum in damnatis etiam potest fieri, pariterque in illis subinde soluendum est. Quomodo autem etiam sic fide certum, Dæmones ante diem iudicij pœna damni, & ignis puniri, apud Salas n. 59. & Bellar. cap. 6. videri potest, & apud Soar. & alios in materiâ de Angelis.

Propositio. 2.

162 Anima Beatorum æquè perfectè vident Deum modò, ac post finem Mundi videbunt, corporibus resumptis.

Adijcio insuper propositionem istam, Quia puncto præcedenti concernit, circa quam non adeò est vna sententia Catholicorum. Nam quidam, vt refert Abulens. Matth. 5. q. 63. dixerunt, beatitudinem animæ futuram esse maiorem post corporum resurrectionem. Alij è contrario, animam tunc beatiorum fore intensiùs, quatenus meliùs videbit, atque diliget Deum. In quibus sunt Mag. in 4. dist. 49. & S. Th. ibi q. 1. art. 4. q. 1. Quos sequitur Egid. Lustr. tom. 3. de Beat. in Appendice q. 2. à §. 2. putans esse sententiam S. August. lib. 12. de Genesi ad litt. cap. 35. vbi eam videtur tradere. Cui concinunt etiam Haymo Apoc. 6. & Bernard. serm. 3. de sanctis. Sed pro nostra propositione stant communiter Theologi S. Th. mutans sententiam 1.2. q. 4. art. 5. ad 5. & ibi Caiet. Contr. Medi. aliique Thomistæ, Valent. disp. 1. q. 4. pun. 2. Salas tract. 2. disp. 10. sec. 6. Vazq. disp. 19. cap. 4. Bellar. lib. 1. de Beat. cap. 5. Montes disp. 7. Becan. tract. 1. cap. 1. q. 13. Soar. 1.2. tract. 1. disp. 13. sec. 2. Ouied. tract. 1. contr. 6. pun. 2. & alij communiter.

163 Probat autem propositio à priori. Quia, vt omnes fatentur, & est certissimum, post resumpta corpora non est augendum, nec minuendum in animabus lumen gloriæ, quo ad Deum videndum in æternum à principio eleuantur proportionatè ad merita vniuscuiusque; sine ratione enim adstrueretur tale augmentum, aut decrementum. Existente autem semper eodem lumine, semper existat eadem visio sine incremento, aut decremento, necesse est. Quia visio ab eadem potentia animæ non potest non semper exire eodem modo proportionata luminis; eo quòd, inuariatà causâ, necunde potest variari effectus eius naturalis, qualis est visio respectu coniuncti ex

animâ, & lumine. Nec refert, animam vnitam corpori perfectiorem modum essendi habere, quàm separatam; (quod tamen negat Scot. in 4. dist. 43. q. 1. & quod lib. 9). Quia iste perfectior essendi modus in vnione ad corpus consistens extra substantiam animæ est, à qua sola adiutâ lumine prouenit visio. Vnde ad intendendam, aut percipiendam visionem, ad illamve remittendam nihil videtur præstare posse: maxime, cum ad eam concurrat anima non per potentiam naturalem, cuius modus ille vt conditio saltem posset fortasse deseruire, sed per potentiam obedientialem ab omni connaturali modo distincto à substantiâ anime independentem.

164 Secundò probat Bellar. propositionem. Quia videtur esse definita ab Ecclesiâ. Nam Benedictus 12. in Extrauagante *Benedictus* sæpe citatâ ait, conuinari visionem à morte vsque ad resurrectionem, & per totam æternitatem, & videtur sentire, continuari in eodem gradu. Vnde Ioannes Villanus lib. 11. hist. Florentin. cap. 19. dicit, Benedictum definiuisse, animarum gloriam non augendam post resurrectionem, nisi extentiùs; ita enim testatur, se audiuisse à Theologis, qui interfuerunt, cum id à Pontifice definiretur: licet quidam solum referant, definiuisse talem gloriam non esse minuendam. Id quod, stando etiam à ratione, multò certius est: quia magna imperfectio beatitudinis animæ esset, si vel ex parte amitti posset. Iure enim posset hoc ipsum animam contristare: cui sanè propterea in detrimetum potius, quàm in vtilitatem cederet resurrectio corporis; irrationalisque subinde esset appetitus eius, quod maioris boni impedimentum futurum erat. Quæ sunt absurda.

Cum his, quæ diximus stat, absolute augendam esse animarum gloriam post diem iudicij per iteratam vnionem ad sua corpora; etsi visio Dei in illis nullo modo augetur. In quo conueniunt omnes Theologi. Quod accrementum alij extentiùs, alij extrinsecum, alij accidentale appellant. Eueniet autem illud: quia ex gloriâ animæ sua gloria redundabit ad corpus, corpusque mirè in naturalibus perfectum, ac supernaturalibus dotibus adornatum tum ministerio multiplici, tum etiam multiformi oblectamento erit animæ, quibus felicitas eius non parum augetur.

165 Cæterum pro sententiâ primo loco relatâ potest sic obijci. Pluribus intentus minor est ad singula sensus. Sed anima post resurrectionem erit pluribus intenta: quia & proprijs, & corporis functionibus intenta erit. Ergo minus tunc attendet ad Deum; minusque subinde perfectè videbit, & amabit illum. Admitto, quando anima naturaliter operatur, quò ad plures operationes distrahitur, eò minorem esse virtutem, ac facultatem eius ad singulas. Ast, quia visionem beatificam eleuata supernaturaliter operatur est, stante scilicet per eodem principio eleuante, eadem semper vi, eademque subinde intentione, ac perfectione elicit illam; quantumuis illi coniunctæ corpori non operationes accrescant: maxime, cum harum etiam pleræque futuræ sint supernaturales.

166 Eodem argumento, licet ex diuerso capite sumpto, vtuntur contra nostram propositionem Auctores secundæ sententiæ; nempe. Anima separata habet vehementer appetitum ad corpus. Igitur distracta ad talem appetitum eius virtute, non potest non à visione, & amore Dei retardari. Sicque minus intensè videre Deum

ante resumptum corpus, quam postea. Cæterum solutio etiam eadem est, quæ præcedentis; imo potiorum locum nunc habet, ut consideranti patebit. Aliam verò solutionem, quam exhibent Vazq. Bellar. & alij, tanquam minus sufficientem rejicit, & merito Salas n. 67. ut apud illum videri poterit. Iam verò de mente Augustini non eadem est omnium sententia. P. Vazq. planè fateatur, stare illum pro secunda sententia. Sed P. Salas num. 68. cum alijs docet, rem hanc sub dubio reliquisse. Quia, licet loco citato videatur indubitanter loqui, ac lib. 1. Retract. cap. 14. de eadem re agens videtur dubius remanere. Ego tamen crediderim cum doctis Recentioribus, si benigne textus Augustini expendatur, non sine probabilitate posse illum exponi, ita, ut solùm velit, animas, resumptis corporibus, perfectius beatas foret, non quidem à visione Dei intrinsicè intensiore, seu perfectiore, sed à visione, prout ex consortio gloriæ corporum perfectior euadet, & consummata beatitudine animarum. Quo sensu Haymo etiam, & Bernardus censendi sunt loqui. Sicuti loquitur Concilium Florent. sess. ult. in litteris unionis, dum ait: *Conuenit inter Græcos, & Latinos, animas ante corporum resurrectionem perfectè salutem frui, licet perfectius postea.*

QVÆSTIO XI.

Quid sit, seu in quo consistat visio beatifica. Et an Beati producant verbum mentis.

168 **V**isionem beatificam esse cognitionem, quæ Deum clarè, & intuitiue, sicuti est in se, à Beatis cognoscitur, satis, superque ex dictis hactenus intelligitur. Verùm hæc veluti metaphysica essentia visionis beatificæ est. Physicam indagamus modò. Est autem supponendum ex dictis in Pharo Scienc. disp. 1. & 2. modum cognoscendi ordinariū in potentijs cognoscitiuis creatis tam sensitiuis, quam intellectiuis sic peragi. Instruitur primò potentia specie quadam impressa, quæ veluti semen obiecti est, atque ita intrinseca physico producit in se alteram qualitatem, quæ similitudo est, ac veluti expressa imago obiecti, ob idque species expressa dicitur, mediâ quâ representatur, atque cognoscitur obiectum; siue cognitio formaliter in tali specie expressa consistat, siue in eius productione, siue in utroque: tum siue huiusmodi species per actionem, & unionem superadditam producat à potentia cognoscitiua, & ipsi uniat, siue per se immediatè, iuxta diuersas Philosophorum opinionones, de quibus egimus dictâ disp. 2. Phari q. 1.

169 Porro species expressa intellectus verbum mentis appellatur communiter. Quia, dum mens illam producens per illam sibi representat, atque adeò notificat obiectum, veluti loquitur sibi obiectum ipsum ad eum modum, quò nos solemus alijs loqui per verbum vocale, atque adeò ipsa notificare rem significatam per illud. Potissima ergo difficultas huius quæstionis est, an quemadmodum aliorum obiectorum, quæ intelligit, ita etiam Dei clarè visi producat intellectus creatus speciem expressam, seu verbum.

170 Negant plures Thomistæ, Caiet. 1. p. q. 12. art. 2. Bann. ibid. dub. 1. Zumel disp. 2. concl. 3.

Nauarrete controu. 34. s. 3. Nazar. contr. 2. Cabrera 3. p. q. 11. art. 1. disp. 1. s. 9. Conz. disp. 25. sec. 4. Franciscus Amicus 1. p. disp. 9. sec. 3. & alij, putantes, essentiam diuinam per se ipsam gerere vices speciei expressæ, seu verbi, quatenus per se ipsam ob summam intelligibilitatem, quam habet, non solùm physicè, sed etiam intelligibiliter est intimè præsens intellectui Beatorum, quin egeat, ut ei representetur, vllâ specie expressâ, seu verbo. Vnde communiter censent dicti Thomistæ, visionem beatificam vitalem quandam tendentiam esse, siue intentionalem visionem, quæ intellectus Beati intelligibiliter vnitur cum Deo in se immediatè intelligibili citra omnem speciem expressam ipsum representantem. Ducuntur hi Doctores præcipuè auctoritate S. Tho. Cuius tamen mens adeò in præsentia dubia est, ut multi alij ex eius discipulis in oppositam sententiam, quam amplectuntur, eum sibi patronum adnocent. Hi sunt Capreol. in 1. dist. 27. q. 1. art. 2. & dist. 35. q. 1. art. 1. & in 4. dist. 49. q. 5. art. 3. Syluest. 1. p. Constat. q. 12. art. 2. s. 3. & q. 27. art. 1. s. 4. Ferrar. lib. 1. contr. Gent. cap. 35. & lib. 3. cap. 49. Sot. in 4. dist. 49. q. 2. art. 3. Trigof. 1. p. q. 7. art. 1. dub. 6. & alij. Quibus accedunt Moll. 1. p. q. 12. art. 2. disp. 1. Vazq. disp. 38. cap. 2. Soar. lib. 2. de Attrib. cap. 11. Arrub. disp. 17. Becan. tract. 1. cap. 9. q. 2. Salas 1. 2. tract. 2. disp. 5. sec. 2. num. 28. Fasol. 1. p. q. 12. art. 2. dubit. 3. Gran. tract. 5. de Visi. disp. 1. Herice disp. 40. cap. 1. & disp. 42. cap. 5. Martinon disp. 8. sec. 3. n. 25. Recupit. lib. 6. q. 25. Derkennis disp. 7. cap. 9. Quiros disp. 23. & apud eos alij plurimi.

171 Porro S. Th. ambabus sententijs videtur fauere. Priori quidem 1. p. q. 12. art. 2. & q. 8. de Verit. art. 1. vbi generaliter docet, Deum, sicuti est in se, per nullam similitudinem creatam videri posse. Loqui autem eum de similitudine expressâ, seu verbo mentis, pro eaque potissimum facere rationes, quas adducit, Thomistæ pro primâ sententiâ citari sentiunt, & latè probat noster Vazq. disp. 39. Posteriori verò, oppositæque sententiæ Angelicum Præceptorem adstriplari, ex multis alijs eius locis videtur colligi: vbi vniuersaliter affirmat, in omni intellectu nostrâ reperiri verbum ab intellectu nostro oriundum, mediò quo obiectum intelligitur. Videatur præsertim 1. p. q. 27. art. 1. & q. 4. de Verit. art. 2. & q. 8. de Pot. art. 1. & q. 9. art. 5. & in 1. dist. 27. q. 2. art. 2. Hinc factum est, ut Thomistæ negantes verbum beatificum, quoties legunt S. Thom. vniuersaliter adstruentem verbum in omni nostrâ intellectuone, de intellectuone solùm naturali, aut status præsentis illum interpretantur, quo excludant visionem beatam. Ex aduerso autem, qui beatificam verbum adstruunt, de similitudine tantum impressâ, non item de expressâ, seu verbo, volunt, ut S. Tho. loquatur, quoties negat, per aliquam similitudinem creatam posse videri Deum, sicuti est.

172 Observandum tamen est, apud plerosque Thomistarum verbum mentis, ubicunque datur, ita esse terminum intellectuonis immediatum, ut in eo prius cognitio tanquam in medio cognoscatur obiectum per ipsum verbum representatum ad eum modum, quo in imagine depictâ Cæsaris tanquam in medio prius vilo ipse Cæsar cognosci solet. Ita opinantur Bana. Zumel, Nauarrete, Cabrera supra, & alij, quos refert Fasolus supra. dubit. 6. Id quod sensisse S. Th. propterea que negasse verbum Beatis, multis etiam comprobatur.

Vazq. disp. 39. citatâ. Pro oppositâ tamen sententia asserente, verbum non esse medium, quod prius cognitum ducar in cognitionem obiecti; sed potius esse formalem, expressam, & immediatam obiecti ipsius representationem, sicut communiter Doctores, Moli, Vazq. Soar. Salas. Becan. Fasol. Herice. Gran. Martin. Recupit. supra, & apud eos alij phres.

173 Thomistæ autem, qui putant, verbum mentale esse medium, in quo prius cognitum cognoscitur obiectum representatum per illud, communiter censent, duo tangi per cognitionem, duove per illam cognosci, siue apparere cognoscenti; verbum scilicet, & obiectum representatum per ipsum; ita tamen, ut verbum cognitum determinet ad cognoscendum obiectum, ut quid distinctum ab ipso verbo; sicut imago depicta cognita determinare solet ad cognoscendum prototypum tanquam quid distinctum ab ipsâ imagine; & causa determinare pariter solet ad cognoscendum effectum, vel effectus ad cognoscendam causam; & uniuersè quævis conexio ad cognoscendum terminum connexionis. Sunt tamen, qui censent, solum verbum tangi, cognosci, ve per cognitionem formaliter, nec quidpiam aliud cognoscenti apparere præter verbum ipsum; deo omnino tamen nihilominus obiectum cognitum, tamen si in se non attingatur adhuc mediâtè per cognitionem; quia verbum expressa imago, ac veluti substitutum est eius, perindeque propterea est, cognoscere verbum, atque cognoscere obiectum expressum, ac representatum per illud, sicque in esse obiectiuo, & intentionali ab illo reparâ indistinctum; tamen ab eo in esse physico distinctum sit. Hanc sententiam sequuntur, & latè explicare, probareque conantur nouissimè nobiscum Franciscus Amicus i. p. disp. 9. lect. 3. & Stephanus Spinula in suo cursu philosoph. disp. 4. de Anim. lect. 2. & seqq. Qui doctrinam hanc non solum in cognitione abstractiuâ habitâ per species alienas, sed etiam in intuitiuâ per proprias habitâ tum ab intellectu, tum à sensibus putant habere locum: nisi quod Amicus visionem intuitiuam Dei excipit, ubi impossibile putat intervenire speciem expressam, seu verbum; Spinula verò ne illam quidem putat posse peragi sine verbo. Vterque autem censet, verbum, seu speciem expressam realiter esse idem cum cognitione, & cum actione, quâ producitur à potentia cognoscenti; tamen penes diuersa munera, siue respectus, ratione nostrâ distinguantur.

174 Ut exactius præsentis quæstionis resolutionem præbeant, & nonnulla iam dicta ad rem in Pharo Scient. confirmem contra Amic. & Spinul. in quos post illa scripta incidi, hypotheses quædam præmittere oportet, ut sequitur.

Hypothesis I.

175 Verbum mentale non est aliquid physicè ab intellectu nostro productum, in quo tanquam in medio prius cognitum cognoscatur, atque adeo appareat obiectum ut quid distinctum ab ipso verbo.

Hypothesis hæc contra Bann., Zumel., Napparete, Cabrera, & alios Thomistæ suæ factionis sufficienter est iam à nobis probata in Pharo Scient. disp. 2. q. 1. propos. 2. Recognoscantur ibi dicta. Existimo autem, S. Tho. istud genus verbi

mentalis nusquam adstruxisse, ve dicti Thomistæ arbitrantur, Tamen si sepe adstruat verbum mentale ex parte obiecti cognitionis se habens, prout apparebit ex dicendis.

Hypothesis 2.

176 Verbum mentale non est aliquid physicè ab intellectu nostro productum, in quo cognitio tanquam in suâ expressâ imagine, seu tanquam in suo substituto cognoscatur, atque adeo appareat obiectum ut quid penitus indistinctum ab ipso verbo, uti putant Amic. & Spinul.

Probo hanc hypothesim contra Doctores istos. Primò; quia quoties cognoscitur vnum in alio tanquam in substituto, nequit non tale substitutum cognosci in se ipso per propriam speciem, perque cognitionem representantem illud, prout est in se, ita ut appareat cognoscenti tale, quale in se physicè, aut realiter est, si existit, aut esset, si existeret. Sed species expressa cuiuslibet obiecti à nobis cogniti, siue per intellectum, siue per sensum, nequam cognoscitur à nobis in se ipsâ per propriam speciem, perque cognitionem representantem illam, prout est in se; nequamque subinde nobis apparet talis, qualis in se physicè est. Igitur nullum obiectum à nobis cognitum siue per intellectum, siue per sensum in specie expressâ sui cognoscitur tanquam in substituto. Maior huius discursus ex terminis est satis nota, constatque ex doctrinâ traditâ in Pharo disp. 2. q. 3. de cognitione rei insensatâ in phantasmate sensibili substituto. Minor ab experientia est manifesta. Quia neminè hactenus apparuit species expressa coloris, quem videt, talis, qualis physicè, & realiter est in se; eum potius color ipse solus talis, qualis in se est, appareat, ut cupit est notum; speciesque subinde, quam color imprimit in oculis, non quidem species expressâ à se causata, sed ipsius coloris species impressa propria est, ut cunctis etiam est in confesso. Consequentia autem est legitima. Per quam habemus, nullum obiectum cognosci à nobis siue per intellectum, siue per sensum in specie expressâ sui tanquam in substituto, prout opus erat, ut talis species expressa tale esset verbum, quale esse ponitur ab Aduersarijs: in quo videlicet cognitio cognoscere obiectum, atque adeo appareret, ut quid ab ipso verbo indistinctum.

Quod ut manifestius appareat, scire opus est, bifariam solum, quod ad rem attinet, posse vnum in alio cognosci. Primò tanquam in medio determinate. Secundò tanquam in alio tanquam in medio determinante, quando determinat potentiam cognoscentiam ad cognoscendum aliud. Quo casu utrumque per se immediatè tangitur cognitione, ipsamque terminat; tamen non utrumque, sed id solum, quod medium determinans dicitur, ad eam determinet, atque ita duo distincta ex parte obiecti apparent cognoscenti; medium scilicet determinans, & aliud, ad quod cognoscendum determinat. Hoc pacto in quavis re connexâ cum alio cognosci solet terminus connexionis; & sæpè etiam in imagine materiali cognoscitur prototypum. Tunc verò cognoscitur vnum in alio tanquam in substituto, quando hoc

ex parte obiecti subrogatur pro illo, eiusque in
munere obiecti vices gerit comparatione cogno-
scentis: quo casu id solum per se immediatè ter-
minat cognitionem, quod pro altero substitui-
tur; alterum verò eatenus per illam cognosci di-
citur, quatenus non per se, sed tantum per suum
substitutum terminat illam. Hoc modo cogno-
scitur à nobis pro statu presenti quavis res infen-
sata in phantasmate obiectivo sensibili, prout late
explicatum est, & probatum in Pharo disp. 2. q. 3.
Hoc etiam modo solet interdum in imagine ma-
teriali cognosci prototypum eius. Nec aliud est,
quod ad rem atinet, excogitabile genus cogno-
scendi vnum in alio. Cum igitur in specie ex-
pressa, seu verbo non cognoscatur obiectum
priori modo, vt contra ceteros Thomistas tenent
Doctores, cum quibus agimus, consequens est,
vt iuxta ipsos cognoscatur posteriori. Ast eo ne-
quaquam cognoscitur, vt nostrum argumentum
probat. Ergo.

178 Quod confirmari potest. Primò; quia
quoties aut oculis videmus, aut mente cogita-
mus aliquod corpus, euidenter experimur, no-
stram tum oculorum, tum mentis cognitionem
circa illud immediatè versari, illudque à nobis
per se immediatè videri, & nosci in loco, vbi est,
à nobis distito, cum eaque, quam ibi habet, ma-
gnitudine, & figurà, cum ijs coloribus, & cæ-
teris, quæ sub visum, & mentem cadunt. Non
ergo versatur cognitio nostra externa, aut inter-
na, vt Aduersarij volunt, immediatè circa spe-
ciem expressam in nostrâ potentia existentem;
quæ vtique nec magnitudinem, nec figuram, nec
locum, nec colores, nec cetera habet, quæ nobis
per se immediatè apparent in corpore dicto.
Certè ad tam apertam experientiam, & cunctis
hactenus indubitam negandam euidentissima
argumenta debent habere Aduersarij: cum ta-
men nullius momenti sint, quæ habent, vt mox
ostendemus. Secundò confirmari potest; quia, si
visio oculorum, cum corpus loco distitum cer-
nimus, in solam speciem expressam eius termina-
retur immediatè; cum hæc sit duplex; quia
vnusquisque oculus habet suam, duo nobis repræ-
sentarentur obiecta: quia, vt sunt in se, repræ-
sentarentur tales species, & in se reuera sint duæ.
Duo tamen corpora non videmus, etsi duas vi-
siones habeamus: quia vnus, & eiusdem cor-
poris in se immediatè visi visiones sunt suapte
naturâ. Tertio confirmatur; quia, si quando in
imagine materiali tanquam in substituto cogno-
scimus eius prototypum, quin transeat cognitio
ad tangendum per se immediatè ipsum prototy-
pum, quod tangit per se immediatè cognitio, est
physica illa delineatio colorum, compositio, figu-
ra, & quantitas, quam reuera habet imago; hæc
que proinde in primis sub experientiam, aut sub
notitiam cadunt. Ergo, si in imagine mentali
expressâ similiter cognosceretur eius obiectum,
vt Aduersarij censent, quod talis cognitio tange-
ret per se immediatè, esset entitas, & accidentia
physica talis imaginis; atque ita hæc imprimis
cognosceremus, meliusque eorum, quam enti-
tatis, & accidentium obiecti rationem reddere
possemus, vt constat. Ast oppositum prorsus eue-
nit, vt omnes palam experimur. Ergo. Quarto
confirmatur; quia, si in specie expressâ, seu ver-
bo cognosceremus obiectum, vt Aduersarij cen-
sent, magis esset nobis exploratum, cognosci ip-
sum verbum, quam obiectum; siquidem iuxta
vulgatum axioma, propter quod vnumquodque

tale, & illud magis. At à nobis cognosci obie-
ctum exploratissimum est; cum dubium saltem
valde sit, an verbum cognoscatur, nedum an
ipsum solum sit, quod tangitur per se, & forma-
liter cognitione. Ergo.

Præterea probatur hypothesi. Quia vel
species expressa quæ talis est formalis, & actualis
representatio obiecti comparatione potentie cog-
noscentiæ: & sic nequibit non representare illud
tali potentie independenter ab eo, quod ipsa
cognoscatur, vt patet: quia ipse representandi
actus erit essentia eius; sicque species expressa,
atque adeò verbum in eâ consistens aliud non
erit à cognitione actuali obiecti, prout nos inten-
dimus. Vel non est formalis, & actualis repræ-
sentatio obiecti, sed obiectiva dumtaxat per mo-
dum imaginis, quæ nisi accedat eius cognitio,
non potest actu cognoscenti representare obie-
ctum: & sic (præterquam quòd nequibit illud re-
presentare nisi cognita quoad suam physicam
entitatem, & accidentia, vt in imagine externâ
depictâ euenit; quod tamen alienum est ab expe-
rientiâ, vt constat ex dictis) fiet vtique, vt om-
nis cognitio medio mentali verbo perfecta (qua-
lis secundum Spinulam est omnis possibilis) ne-
cessariò sit ænigmatica, atque adeò non intuiti-
ua, vt pote tangens obiectum non in ipso, sicuti
est in se, immediatè, sed in ænigmate verbi sub-
stituto pro illo; atque ita secundum Spinulæ do-
ctrinam nec Beati, nec Deus ipse vllam cognitio-
nem intuitiuam, & non ænigmaticam habebunt.
Quod ingens absurdum est alienum à fide, vt est
notum.

Denique præsentem hypothesim probant
pleraque allegata pro primâ ex disp. 2. Phari q. 1.
proposit. 2. quæ ad rem recognoscenda sunt. Po-
stremoque inde probanda venit. Quia opposita
Aduersariorum sententia absque vilo idoneo fun-
damento ab ipsis adstruitur, vt ex solutione argu-
mentorum, quæ pro se afferunt, constabit.

Sic primum. Variis speciebus visus, va-
riatur obiectum eius in esse obiecti, quin varietur
in esse rei, vt patet, quando per perspicillia
conuexa apparet obiectum maius, quam est re-
ipsa, & per concaua minus, & per multangula-
ria multiplex, & per viridia viride, & per alia
media contractum, quale non est re verâ, &c.
Ergo visus non terminatur ad obiectum prout in
se ipso existens, sed prout expressum in specie
expressâ sui tanquam in suâ imagine. Quod est,
ad solam ipsam speciem terminari immediatè
prout continentem intentionaliter, siue repræsen-
tatiuè ipsum obiectum. Etenim obiectum aliter,
quam est in se, apparere non potest, nisi cognitum
in imagine, seu substituto habente se aliter in se.
Confirmatur primò; quia illud diuersum ab obie-
cto, quod cernunt oculi, specie dumtaxat varia-
tâ, aliquid est existens realiter: quia nequeunt
oculi quidpiam videre non existens à parte rei.
Sed non est existens extra oculos. Ergo est exi-
stens intra. Intra autem aliud ab specie expressâ
obiecti esse non potest, vt est notum. Confirma-
tur secundò; quia, si, corrupto obiecto, conferuet
Deus eius visionem, vt est citra dubium possibi-
le, eodem modo apparebit illud, ac antea. Ergo
antea non videbatur in se, sed in suâ imagine;
alioquin semel corruptum nullatenus eodem mo-
do, ac antea, apparere posset; cum non sit in se,
eodem modo. Tum aliquod realiter existens vi-
debant oculi ante corruptionem obiecti; idem-
que ipsum vident post corruptionem: quia per-
ma.

179

180

181

manet eadem visio eiusdem visi, vt supponimus. Ergo, quod antea videbant, & postea vident, non est obiectum, vrpote quod post sui corruptionem non est aliquid existens realiter. Erit ergo imago expressa obiecti, quæ in oculis & antea, & postea realiter existens est; aliud enim esse nequit, vt constat. Confirmatur tertio; quia, quando intellectus cognoscit chymzram impossibilem, non terminatur intellectio ad ipsam chymzram prout habentem aliquod esse in se; siquidem in se nullum habet; sed tantum prout habentem esse in ipso intellectu. At chymzra nullum in intellectu esse habet aliud ab eo, quod habet eius species expressa, seu verbum. Ergo ad hoc tantum terminatur intellectio.

182 Vt luculentius ad hæc respondeam, aduerto ex dictis in Pharo Scient. disp. 2. q. 3. & disp. 13. q. 9. trifariam posse cognosci obiectum aliter, quam re ipsa est in se. Primo, si cognoscatur in substituto alieno; qualiter meâ sententiâ cognoscitur à nobis pro statu præsentis omne inensatum in phantasmate sensibili pro se subrogato. Vt sic enim aliud cognoscenti apparet obiectum ab eo, quod est in se re ipsa; cum non appareat in se, sed in alieno substituto. Qui quidem modus cognoscendi obiectum aliter, quam est in se, dumtaxat potest peragi per species alienas, prout abundè explicatum est, & probatum q. illa 3. sæpe citatâ. Secundo, si cognoscatur obiectum, prout habens esse, quod in se reuera non habet, vt quando cognoscitur vt existens, quod re verâ non est existens. Quod & per proprias, & per alias species fieri potest, sæpeque fit. Tertio, si cognoscatur affectum aliquo accidente id, quod reuera affectum non est, vt quando concipitur album, quod reuera non est album, aut præsens in tali, aut tali loco, quod ibi verè præsens non est. Quod idem tam per proprias, quam per alias species fieri potest, & sæpe fit. Nam hoc aliud non est, quam concipere eiusmodi accidens vt existens taliter, qualiter verè non est existens. Quo modus iste tertius cognoscendi obiectum aliter, quam est in se, ad secundum reducitur.

183 Posse autem concipi etiam per proprias species vt actu existens, quod verè non existit manifestum est, & prorsus certum apud omnes. Nam cognoscentes per proprias species etiam Deus ipse, cum negant existere, quod verè non existit, non possunt non apprehendere, atque adeo concipere ipsam actualem existentiam, quam negant. Tum quando ex hypothesi alicuius existentia, quæ verè non datur, aliud quidpiam conditionatè iudicant, ipsam existentiam apprehendunt. Quod & in alijs etiam casibus sæpe euenit. Quo pacto sensus non solum interni, sed etiam externi, qui per proprias species cognoscunt, sæpe concipiunt vt existens, quod existens verè non est, de quo nullum est dubium. Quod autem obiectum verè non existens possit etiam per propriam speciem cognosci vt existens in se immediatè citra interuentum verbi obiectiui, in quo cognoscatur, æquè ferme manifestum est mihi contra Aduersarios, cum quibus ago. Nam, vt potest apud eos eiusmodi verbum obiectiui per se immediatè, & sine interuentu alterius verbi obiectiui expressè representare existentiam, quæ verè non datur. Ita apud me absque interuentu vilius verbi obiectiui potest id ipsum præstare ipsa actualis, & formalis cognitio, quæ verbum formale propterea est. Id quod plerique Theologi, Philosophique iure asseuerant contra Thomi-

stas quosdam paucos, vt vidimus.

Hinc ad argumentum oppositum n. 181. re-
spondeo, quoties in casibus in eo propositis fallitur visus, fallaciam consistere, non quidem in eo, quod tangat aliquid loco obiecti, quod videre dicitur, & per cuius speciem propriam ad visionem determinatur; sed, quod illud tangat affectum accidente aliquo, quod verè non habet; nimirum aliqua præsentia locali verè non existente. Species quippe impressa sensibilis propriæ virtutem habet representandi ipsum sub hoc, aut sub illo sensibili communi, atque adeo sub hac, aut illâ præsentia locali, (ad quam tandem omne sensibile commune reducitur), penes diuersum modum, quo pingitur in sensiterio, siue penes diuersas partes eius, quibus imprimitur. Quod fit, vt sæpe representet sensibile proprium sub sensibili communi, quod verè non habet; quod est representare illud in ipsomet immediatè, & simul representare præsentiam aliquam localem eius verè non existentem, etiam in ipsamet immediatè absque interuentu vilius medij verbi, aut cuiusvis rationis substituti obiectiui. Hinc, quando obiectum per perpiciat, aut aliter cernitur in pluribus locis, reuera non apparet multiplicatum; (hoc enim esset apparere plura loco vnus, atque adeo obiectum non in se, sed in alieno substituto cognosci, vt euenit, cum intellectu cognoscenti per species alias apparet plura, quod in re est vnum) sed apparet affectum pluribus præsentijs, quas verè non habet. Et, cum cernitur maius, aut minus, aut alterius figuræ, aut situs, quam re ipsa est, reuera non representatur aliud loco obiecti, quod cerni dicitur, sed ipsummet in se ipso representatur cum præsentia tamen maiore, aut minore illâ, quam habet, atque adeo verè non existente, sicut apparet. De quibus omnibus plura sunt dicta à nobis in Pharo Scient. disp. 1. q. 2. quæ ad rem poterunt recognosci. Ex quibus, quid ad argumentum, & ad eius confirmationes sit respondendum, palam est. Supposito enim, quod aliquid non existens reuera per propriam speciem, atque adeo in se ipso immediatè cognosci potest vt existens, atque adeo habere esse fictitium in sui cognitione obiectiue, quod verè non habet in se, impertinentisque subinde est respectu talis cognitionis, quod tale obiectum sit, aut non sit in se, vt cognoscitur, prout constat ex dictis. Nec argumentum, nec eius confirmationes præstant aliquid contra nos, vt patet.

Secundò obijicitur ex Spinulâ. Quando cognitio est falsa, obiectum eius non est in se re ipsa sicuti est expressum in intellectu. Ergo non cognoscitur in se, sed in suâ intellectuali expressione; hoc est, in suâ specie expressâ, seu verbo; atque adeo, non quoad esse quod habet in se, sed quoad esse, quod habet in suâ specie expressâ, cognoscitur. Quod ipsum est, non obiectum, sed tantum eius speciem expressam, seu verbum tangi formaliter per cognitionem; obiectum autem idcirco materialiter denominari cognitum; quia verbum expressum eius pro eo sub cognitionem cadit. Quod si in cognitione falsâ ita euenit, & in verâ ita euenire, dicendum est: quia eadem, quod ad rem attinet, de vtrâque ratio est. Et confirmatur primò; quia species expressa, seu verbum, imago formalis obiecti est. Ergo in se habet formaliter formam obiecti expressam, siue esse expressum obiecti; nequit enim imago, expressiove formalis obiecti non continere in se ipsâ obiectum expressum; siquidem exprimere obiectum, &

obiectum expressum esse, prorsus est idem. Sed obiectum secundum esse tantum expressum, quod habet in verbo, ab ipsoque verbo est indistinctum, cognoscitur ab intellectu. Ergo cognosci obiectum ab intellectu, aliud non est, quam cognosci verbum, ut est formalis expressio eius. Confirmatur secundò; quia idem est terminus formalis, & immediatus intellectus, qui est productionis intellectualis, cum sit formaliter idem productio intellectualis, & intellectio. Sed terminus formalis, & immediatus productionis intellectualis sola est species expressa, seu verbum, non item obiectum in esse rei, quod non producitur ab intellectu. Ergo sola species expressa, seu verbum est terminus formalis, & immediatus intellectus; obiectumque eatenus denominatur cognitum, quatenus in ipso verbo continetur expressum. Confirmatur tertio; quia fieri potest, ut obiectum in re varietur transiendo de esse ad non esse, aut de non esse ad esse: quin eius cognitio, eiusque verbum varietur. Ergo obiectum non in se, ubi patitur variationem, sed in ipso verbo, ubi inuariatum perseverat, cognoscatur, necesse est. Repugnat enim, cognitione inuariata, obiectum eius immediatum, formaleque variari; alioquin, posset ea inuariata modò esse cognitio huius obiecti, modò autem non, sed alterius; aut etiam nullius. Quod est chymericum, ut constat.

186 Omnia hæc ex dictis nuper nullo negotio diluuntur. Respondeo ad argumentum, nullum obiectum cognitionis falsæ, quod eo ipso quâ tale fictitium est, cognosci in sua specie expressâ, seu verbo, prout Aduersarij censent, sed vel in phantasmate substituto, si cognitio habita sit per speciem alienam; vel in se ipso, si per propriam iuxta doctrinam datam in Pharo disp. 2. q. 5. In quo obiectum cognitionis falsæ, & obiectum cognitionis veræ nullatenus differunt. Differunt tamen, quòd obiectum cognitionis veræ non solum in sua cognitione obiectiue, sed etiam in se re ipsâ habet esse: obiectum autem cognitionis falsæ solum habet esse obiectiue in sua cognitione. Quod fieri posse, etsi cognitio per propriam speciem habita sit, ipsumque obiectum subinde per se, siue in se immediatè, & formaliter representatur per illam, ex dictis circa argumentum primum liquidum est. Ad primam confirmationem dico, ex eo, quòd verbum sit imago, expressiove formalis obiecti, solum sequi, obiectum esse formaliter expressum, suæ representatum per verbum: quo iure metaphoricè dicitur esse, existere ve in verbo obiectiue, (ut quoduis prototypon in sua imagine), quin sit illo modo cum ipso verbo identificatum. Exprimatur enim per verbum, quoad ipsum esse à verbo distinctum, & secum identificatum, quod vel in se habet, si in se re ipsâ est, ut concipitur, vel haberet, si esset. Vnde cognoscere obiectum quoad esse per verbum expressum, nullatenus est cognoscere verbum; sed aliquid à verbo diuersum. Ad secundam confirmationem nego, eundem esse terminum immediatum productionis intellectualis, & intellectus: quia productio intellectualis, & intellectio ne realiter quidem sunt idem, nedum formaliter. De quo in Pharo disp. 2. q. 1. Ad tertiam dico, estò, inuariatâ cognitione, varietur obiectum in se re ipsâ, eatenus tamen non variari in ratione obiecti, quatenus cognitio inuariata eiusdem semper obiecti cognitio est. Quod fieri potest, estò illud, cognitione inuariatâ, de esse ad non esse transeat, vel vice versa: siquidem eodem modo

potest cognosci existens obiectum, siue illud existat, siue secus, ut constat ex dictis. Mitto alia leuiora, quæ ex dictis facile quisque diluet.

187 Et infero imprimis contra Spinul. malè ab ipso subnixo doctrinæ, quam reieciimus, negari contra communem, dari entia rationis ficta tum disp. 4. de Anim. supra citatâ sec. 4. tum disp. 4. logic. sec. 2. primò quidem; quia doctrina, cui subnititur falsa est, ut vidimus. Secundò; quia estò vera esset, adhuc entia rationis ficta neganda non erant. Quoniam negari nequit, per cognitionem falsam cognosci aliquid, quod verè non est, siue illud in se immediatè, siue in verbo mentis, siue in alio quouis medio cognosci dicatur. Quod cognitum, cum verè non sit, ex vnâ parte ab omni verbo mentis verè existente necessariò est distinctum; ex aliâ verò hoc ipso, quòd cognitum est, in sui cognitione obiectiue dicitur esse, seu existere; non quidem existentia physicâ, & propriâ, sed existentia tantum obiectiua, intentionaliter, & metaphoricè: quam existentiam intentionalem, seu metaphoricam omne obiectum reuerà habet in sui cognitione eo ipso, quòd per illam reuerà est cognitum. Quòd si obiectum in se non sit à parte rei, sicut cognoscitur, atque adeò sicut obiectiue, siue intentionaliter est in sui cognitione, uti euenit, quoties cognitio est falsa; tunc tale obiectum dicitur ens rationis fictum; tam certumque est, illud reuerà dari, quàm certum est, illud reuerà cognosci, (quocunque demum modo cognosci dicatur); atque adeò reuerà existere intentionaliter, & metaphoricè in sui cognitione, cum physicè non existat in se. Quod dumtaxat intendunt omnes, qui, dari reuerà entia rationis ficta, citra omne dubium asseruerant. Quam existentiam intentionalem, & metaphoricam obiectorum quia non animaduertit Spinula, multa non bene circa præsentem materiam & contra commune, indubitatumque Doctorum placitum opinatus est.

188 Deinde infero contra eundem, malè etiam ab ipso per suam prædictam, & à nobis refutatam doctrinam expeçiti difficultatem de præcisionibus obiectiuis, quas nobiscum defendit: siquidem in falsâ doctrinâ nihil verum fundari potest. In eo tamen ad nos, & ad veritatem accedit Spinula, quòd præcisiones obiectiuis oriundas facit à distinctione substitutorum obiectiuorum, in quibus obiectum præcindendum cognoscitur. Fallitur tamen; quia putat, huiusmodi substituta obiectiua esse verba mentalia ab omni specie expressa, ab omni cognitione indistincta; atque adeò omni cognoscenti etiam per species proprias communia. Cum tamen substituta obiectiua, à quibus præcisiones obiectiuis suam trahunt originem, sola sint obiecta propria earum specierum, quibus ad alia cognoscenda intellectus utitur, qui compos est ad cognoscendum per species alias, qualia apud nos pro statu præsentis videntes sensibilibus obiectorum proprijs speciebus phantasmata sunt sensibilibus, in quibus ut in substitutis cognoscimus cuncta insensata; Quæ subinde substituta obiectiua cum præcisionibus obiectiuis ab eis oriundis ijs dumtaxat, qui cognoscunt per species alias, non verò item ijs, qui per proprias, conuenire possunt, ut pluribus est à nobis ostensum in Pharo Scient. disp. 13. q. 9. & seqq. quæ ad rem videndâ. Mitto alia plura ad naturam, & proprietates cognitionis spectantia, quæ contra commune Doctorum placitum profert insuper ipse Spinula in dictâ suâ doctrinâ fun-

fundatus, ex dictisque à nobis contra illam facile veniunt ab vnoquoque refellenda.

Hypothesis 3.

189

Verbum mentale nostrum in duo membra distinguendum videtur consentaneè ad modum loquendi S. Augustini, & S. Thomæ; nempe in formale, & obiectivum.

Ita quidem, vt verbum formale dicatur species expressa physicè ab intellectu producta, quæ formalis est obiecti cogniti representatio, & in qua consistit cognitio iuxta sententiam nostram statutam in Pharo disp. 2. q. 1. Verbum autem obiectivum dicatur, non quidem ipsa species expressa, aut aliud quiddam physicè ab intellectu productum, in quo vel tanquam in medio determinante, vel tanquam in substituto cognoscatur obiectum, vt opinati sunt Auctores reiecti à nobis hypoth. 1. & 2. sed ille conceptus obiectivus, quem de vnaquaque re à nobis intelligenda per alienam speciem format intellectus noster intentionaliter ex phantasmate obiectiuo sensibili, in quo illam, non vt in medio determinate, sed vt in substituto cognoscit, iuxta doctrinam stabilitam in dictâ Pharo disp. 2. q. 3. & sæpe aliàs in superioribus commemoratam. De quo etiam duplici genere verborum in eadem disp. 2. q. 1. & 3. num. 26. 31. & 85. mentionem fecimus. Etenim, si species expressa iure appellatur verbum mentale iuxta dicta in eâ q. 1. quia verbo vocali assimilatur, quatenus notificat nobis rem cognoscendam, quam alijs, cum quibus loquimur, notificat verbum vocale; non minori iure dictum phantasma substitutum, siue conceptus obiectivus per illud de re cognoscenda ab intellectu nostro formatum verbum mentale dici potest, quatenus & nobis etiam suo modo rem ipsam notificat, & magis adhuc, quam species expressa verbo vocali assimilari videtur, vt pote quod pro re ipsa cognoscenda obiectiuè subrogatur respectu nostri, pro qua obiectiuè etiam respectu aliorum, cum quibus loquimur, subrogatur verbum vocale.

190

Quod quidem duplex genus verbi mentalis videtur agnouisse, nisi ego fallor, S. August. & S. Thom. & ex eis alij varijs in locis suorum operum. Ait enim S. August. lib. 8. de Trinit. cap. 6. sic & Alexandriam cum eloqui volo, quam nunquam vidi, præstò est apud me phantasma eius. Cum enim à multis audivissem, & credidissem, uaguam esse illam urbem, sicut mihi narrari potuit, finxi animo meo imaginem eius, quam potui, & hoc est apud me verbum eius. Ecce phantasma, siue imaginem obiectiuam cuiusdam magnæ urbis subrogatam ab intellectu pro Alexandria concipiendâ verbum mentale eius appellat. De quo eodem verbo mentali obiectiuo loqui haud dubiè videtur, quorundam ait, illud per verbum vocale externum significari; tum quia voces ad significandum potius nostros conceptus obiectiuos, quam nostros conceptus formales sunt instituta, vt est notissimum: tum quia satis clarè se explicuit lib. 15. de Trinit. cap. 10. dum ait. Inuenta sunt etiam litteræ, per quas possemus & cum absentibus colloqui, sed ista signa sunt uocum, cum ipse uoces in sermone nostro earum, quas cogitamus, signa sint rerum. Proinde verbum, quod foris sonat, signum est uerbi, quod intus lucet. En pro eodem usurpat rem cogitatam à

nobis, seu conceptum obiectiuum nostrum, & verbum nostrum internum, siue mentale per verbum externum, siue vocale significatum. Accinit S. Ansel. in Monol. cap. 3. 4. dicens, *Cum enim cogito notum mihi hominem absentem, formatur acies cogitationis meæ in talem imaginem eius, qualem illam per visum oculorum in memoriam attraxi: quæ imago in cognitione uerbum est.* Compertum est enim, loqui cum de imagine hominis obiectiuè captâ per sensum, pro ipsoque absente homine subrogatâ. De eodem genere uerbi mentalis obiectiuè videtur loqui S. Thom. quoties illud ponit ex parte obiecti cognitum per intellectionem. Quod præstat lib. 1. contra Gent. cap. 5. & 53. & lib. 4. cap. 11. ubi uerbum mentale nostrum intentionem intellectam appellat; subiungitque, *Vnde oportet, quod in homine intelligente se ipsum, uerbum interius conceptum non sit homo uerus naturale esse hominis habens, sed sit homo intellectus tantum.* Hoc est, id, quod apud nostrum intellectum est homo, cum in se reueta homo non sit; nempe phantasma sensibile pro intelligendo homine substitutum. Et q. 4. de Verit. art. 1. in corp. dicit, *Verbum uocale ad hoc nobis exprimitur, ut interius uerbum manifestetur: unde oportet, quod uerbum interius sit illud, quod significatur per uerbum exterius; uerbum autem, quod exterius profertur, significat id, quod intellectum est, non ipsum intelligere.* Quid clarius ad rem? Art. autem 2. sæpeque alibi similia habet, & Opusc. 14. dicit, *Verbum esse intellectum principale, quia res non intelligitur, nisi in eo: est enim tanquam, in quo res ueritur.* Similiaque dixerat Opusc. 13. sæpeque alibi. Recolantur insuper alia, quæ ad rem ex S. Tho. adduximus in citatâ Pharo disp. 2. q. 3. num. 85. etiam citato, Consentiant Aureol. in 1. dist. 27. 1. p. dist. dicens, *uerbum mentale nostrum esse ipsum obiectum sub esse apparenti, seu in esse prospecto, & formato; & alij apud ipsum 2. p. dist. dicens, uerbum mentale esse idolum speculari fabricatum ab intellectu, in quo speculari rem positam extra mentem.*

Iam uero quod etiam speciem expressam, in qua intellectio nostra consistit iuxta sententiam communioem, vel certè intellectionem ipsam uerbum mentale nostrum appellent S. Aug. & S. Tho. ex alijs ipsorum locis constare videtur. S. August. lib. 9. de Trinit. cap. 7. ait, *Atque inde conceptam rerum ueram notitiam tanquam uerbum apud nos habemus.* Et lib. 15. cap. 10. *cogitatio nostra perueniens ad id, quod scimus, atque inde format uerbum nostrum uerum est.* Et serm. 20. de Sanctis, *Verbum esse definiunt ipsam cognitionem, quæ adhuc intra conscientia secreta resinetur.* S. Thom. autem lib. 4. contra Gent. cap. 11. ante medium ait, *Vnde & ipsa intellectio uerbum interius nominatur.* Et in 1. dist. 27. q. 2. art. 2. in corp. *Vnde, inquit, oportet, quod uerbum, vel dicatur ipsa operatio intelligendi; vel ipsa species (utique expressa), quæ est similitudo rei intellectæ, & sine utroque istorum non potest quis intelligere. Utrumque enim istorum est id, quo quis intelligit formaliter: & idcirco impossibile est, quod, accipiendo hoc modo uerbum, aliquis intelligat nisi uerbo intellectus sui.* Vide ad rem plura in Pharo nostrâ disp. 2. q. 1. proposit. 7. citatâ. Consonat huic modo loquendi de uerbo mentis Damasc. lib. 1. Fidei cap. 18. ubi *Verbum, inquit, est naturalis mentis motio, secundum quam mouetur, intelligitur, & cogitatur.* In eundemque conspirant plerique Theologi, vt constat ex dictis.

Stet itaque consentaneè ad modum loquendi doctorum Patrum, & Theologorum duplex in nobis

nobis verbum mentale afferendum esse. Alterum formale consistens in ipsa specie expressa, seu cognitione, quod formaliter notificat intellectui rem cognitam; quin opus sit, ut ipsum ad id cognoscatur. Alterum obiectivum consistens in conceptu obiectivo, quod intellectus, non quidem physice, sed intentionaliter sibi format ex phantasmate obiectivo sensibili pro re insensata cognoscenda subrogato, seu substituto; quodque subinde illam notificat intellectui, non formaliter, sed obiectivè, quatenus loco eius, atque adeò gerens vicem eius ab intellectu cognitum est, prout dicta disp. 2. Phari q. 3. sæpe citata fusiùs est explicatum. De quo verbo mentali censendi sunt loqui S. August. & S. Th. quoties dicunt, in verbo tanquam in aliquo obiectivo, & cognito cognosci rem intelligendam.

Progressio ad resolutionem quæstionis.

Propositio I.

193 Visio beatifica absque specie expressa, atque adeò absque verbo mentis formali expressivo essentia diuinæ constare non potest.

Hæc propositio imprimis probatur ex illo 1. Ioan. 3. *Cum apparuerit similes ei erimus: quia videbimus eum sicuti est.* Videtur enim Ioannes loqui, ut aliqui Interpretes opinantur, de similitudine intentionali futura in videntibus clarè Deum qualis est species expressa, seu verbum expressivum Dei, iuxta illud August. lib. 14. de Trinit. cap. 17. dicentis, *Tunc perfecta erit Dei similitudo, quando Dei perfecta erit visio, de qua dicit Apostolus Ioannes; cum apparuerit, similes ei erimus, &c. Et clariùs ad rem lib. 9. cap. 11. In quantum Deum nouimus, similes sumus; sed non ad æqualitatem similes: quia non tantum eum nouimus, quantum ipse se. Et quemadmodum, cum per sensum corporis discimus corpora, sit eorum aliqua similitudo in animo nostro: ita, cum Deum nouimus, illa notitia verbum est, & sit aliqua similitudo; tamen inferior: quia in inferiore natura est. Creatura quippe animus. Creator autem Deus.* Insuper lib. 15. cap. 16. ait. *Cum similes ei erimus, quando videbimus eum sicuti est, tunc verbum nostrum non erit falsum, &c.* Quibus adeò apertè videtur August. stare pro sententiâ nostrâ, ut nullâ congruâ expositione videatur posse ab illâ diuertere; præsertim si legatur contextus. Pro eadem stat Ansel. in Monol. cap. 31. adeò expressè, ut non sit necesse verba eius transcribere. Stat etiam S. Th. apertè in 1. dist. 27. q. 2. art. 2. verbis à nobis relatis nuper n. 191. ut constat ex ipsis.

194 Secundò probatur propositio à priori. Quia certum apud omnes est, visionem beatificam actum quemdam esse creatum, quo intellectus Beati intuitivè cognoscit Deum; cum certum sit, per cognitionem increatam neutiquam posse creaturam quidpiam cognoscere. Ergo visio beatifica absque expressa representatione, atque adeò absque expressa similitudine, seu specie, seu verbo formali Dei expressivo constare nequit. Probo consequentiam. Quia impossibile est, intellectum cognoscere iuxta omnium communem conceptionem, & manifestam experientiam, quin repræsentet sibi id, quod cognoscit. Repræsentate autem sibi id, quod cognoscit, & habere

in se eius representationem; speciemve expressam, seu verbum formale, idem est prorsus. Ob id namque per cognitionem dici solet obiectum trahi, præsentique fieri cognoscenti intentionaliter, siue representativè. Ob idque etiam Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 10. dixit. *Formata quippe cogitatio ab eâ re, quam scimus, verbum est.* Nequit igitur visio beata sine specie expressa, atque adeò sine verbo formali expressivo Dei reperiri. Et confirmari potest. Quia, si de conceptu cognitionis non est ferre secum hoc, quod est, exprimere, repræsentareque cognoscenti obiectum, impertinenter adstruitur species expressa, seu verbum, uti omnes adstruunt in cæteris alijs cognitionibus. Si autem est; malè in visione beatâ negatur, cui minimè potest negari conceptus cognitionis.

195 Secundò probatur propositio contra Thomi stas. Aut illa operatio intellectus immanens, in qua secundum eos consistit visio beatifica, est actio physica spectans ad prædicamentum actionis; aut est actio grammaticalis, ut vocant, ad aliud prædicamentum pertinens? Si primum; nequibit carere termino producto per ipsam: quia actio physica essentialiter est productio, atque adeò alicuius producti: qui quidem terminus nequit non esse aliqua qualitas representatiua obiecti, atque adeò species expressa, seu verbum formale. Id namque supponunt ipsi Thomistæ: ob idque, ne talem speciem, seu verbum concedant, huiusmodi terminum negant, præter Gonzalez; qui admittens illum, dum in vnione intentionali constituit, re ipsâ admittit quoque ipsum verbum: quia vnio intentionalis obiecti cum potentia aliter fieri non potest, quàm mediâ representatione, qua obiectum trahi ad potentiam, cum eâ coniungi, & vniri intentionaliter dicitur. Quod ipsissimum munus speciei expressæ, seu verbi est. Si verò dicatur secundum, visionem scilicet beatificam actionem merè grammaticalam esse; id certè non tollit, eam esse speciem expressam, seu verbum formale: quia etiam tale verbum est actio grammaticalis ex suo conceptu; videlicet representatio, & expressio obiecti. In idemque recidit, intellectum videre obiectum, atque illud sibi repræsentare, & exprimere iuxta dicta.

196 Tertiò. Quòd Deus sit intimè præsens physice intellectui Beatorum, & quòd sit summè intelligibilis, non tollit, ut Thomistæ prætendunt, verbum formale expressivum eius requiri ad hoc, ut à Beatis videatur: quia præsentia physica, & intelligibilitas summa non facit eum intentionaliter præsentem, prout requiritur ad visionem; neque aliunde, quàm à tali verbo expressivo sui præsentiam intentionalem potest habere. Quod confirmatur primò. Quia nihil magis præsens physice, quàm mens creata sibi ipsi; & tamen, ut se ipsam intelligat, eiusmodi verbo expressivo sui indiget, ut consentent ipsi Thomistæ. Secundò confirmatur. Quia visio beatifica possessio Dei est citra omne dubium addens sui præsentiam Dei physicam aliquod aliud genus præsentia, seu coniunctionis; (qualis ad omnem possessionem est necessaria, iuxta vniscuiusque naturam). Talis autem præsentia, siue coniunctio alia ab intentionali esse nequit, quæ effectus formalis speciei expressæ, siue verbi formalis est.

197 Verùm contra præsentem propositionem obijcitur primò. Deus est actus purissimus infinite perfectus. Ergo per similitudinem creatam mixtam potentialitate, alijsque imperfectionibus

bus nequit representari, ut est in se: quia talis representatio quadamtenus debet proportionari, & adæquari obiecto. Ob id enim similitudine corporali nequit representari spiritus; quia non ita proportionatur; & magis distat Deus à creaturâ, quàm spiritus à corpore. Imprimis hoc argumentum, si quid probat, probat haud dubiè, etiam visionem beatificam esse impossibilem; quod tamen est erroneum. Ex quo patet, illud nihil probare. Etenim visio beatifica non potest non secum ferre similitudinem aliquam formaliter expressiuam Dei, qualis est species expressa, seu verbum expressiuum eius, ut constat ex dictis. Et quidem, cum, nullâ cognitione corporeâ, censeant Thomistæ, spiritum videri posse intuitiue, si paritas esset ad rem, nullâ cognitione creatâ posse Deum intuitiue videri, erat inferendum ex illâ. Quod tamen est absurdum. Respondendo ergo, inter formalem representationem, & obiectum solum requiritur proportionem, ac veluti æqualitatem intentionalem, qualis inter Deum, & verbum formale creatum possibilis est: quantumuis quoad perfectionem physicam ab inuicem infinite distent: sicuti inter Deum, & visionem est asserenda ab omni Catholico, non obstante tali distantia. Quod si verò spiritus per verbum formale corporeum nequit representari, per cognitionemve corpoream nequit cognosci, (quod sub lite est, de quo alibi), id quidem non ab inæqualitate physicâ inter ea duo reperta censendum est nasci; sed à defectu virtutis adhuc inchoatæ reperto in facultate corporeâ ad cognoscendum, siue representandum spiritum, sicuti est in se; qualis non reperitur in intellectu creato ad videndum Deum intuitiue iuxta doctrinam traditam supra q. 1. & 7.

198 **Secundò obijcitur.** Qui medio verbo producto cognoscit aliquid, in ipso verbo ut in imagine cognoscit. Igitur non cognoscit illud immediate in se ipso, prout ad visionem intuitiuam requiritur. Ergo impossibile est, videntes Deum intuitiue medio verbo à se producto videre. Nego antecedens. Quia in verbo ab intellectu producto, de quo modò agimus tanquam in aliquo cognito non cognoscitur obiectum; sed ipsum verbum citra reflexam sui cognitionem est formalis representatio, aut etiam cognitio ipsius obiecti, ut constat ex dictis. Quo tota obiectio ruit. Quomodò autem nec verbum, aut aliud quidpiam cognitum ut medium determinans impediatur intuitionem obiecti, tamen si cognitum ut substitutum impediatur, ex dicendis propos. 2. & 3. constabit.

Propositio 2.

199 **Cognoscere Deum in alio quopiam,** tanquam in substituto, atque adèò medio verbo obiectiuo exposito à nobis supra hypoth. 3. & Deum per talem cognitionem, videre intuitiue, siue, sicuti est in se, prorsus sunt incompatibilia.

Quia, ut constat ex doctrinâ traditâ in Pharo Scient. disp. 2. q. 3. & sæpè aliàs repetitâ, quod cognoscitur in alio tanquam in substituto, eo ipso non, ut est in se, sed aliter, quàm est in se, cognoscitur: quia aliud ab eo, quod est in se, nimirum substitutum ipsum à se diuersum apparet cognoscenti. Ergo, si Deus cognoscatur in

alio tanquam in substituto, (vt à nobis pro presenti statu cognoscitur), eo ipso non, ut est in se, atque adèò neque intuitiue, sed aliter, quàm est in se, per talem cognitionem cognitus erit. Cognoscere igitur Deum in alio tanquam in substituto, & Deum per talem cognitionem videre intuitiue, siue, sicuti est in se, prorsus sunt incompatibilia, ut propositio nostra fert.

Ex qua colligo primò, si Deus in specie expressâ sui ut in substituto necessario cognosceretur, uti opinatur Spinula refutatus hypoth. 2. fore utique, ut à Beatis non, sicuti est in se, sed aliter, quàm est in se cognosceretur. Quod est contra fidem. Ut ibi etiam inferebam ex Spinulæ opinione.

Secundò colligo, vbiunque S. Th. negat Deum intuitiue, siue, sicuti est in se, per similitudinem creatam cognosci posse, de similitudine obiectiuâ, per quam Deus tanquam per sui substitutum cognoscatur intelligendam esse doctrinam eius: hoc enim pacto intellecta verissima est, ut constat ex præsentate proposit. Per similitudinem enim formalem, qualis est species expressa Dei, imò & ipsa Dei visio, optimè potest Deus cognosci intuitiue, ut dictum propos. 1. atque etiam per similitudinem obiectiuam, in qua non ut in substituto cognoscatur, sed ut in medio determinante, ut dicendum proposit. 3. Quare neutrum horum censendum est negari à S. Th. sicut nec posse cognosci Deum intuitiue per similitudinem tantum virtualem, qualis est species impressa, causatiua cum intellectu visionis, iuxta infra dicenda disp. 19. Vbi de hoc puncto redibit sermo.

Propositio 3.

Cognoscere Deum in alio quopiam, tanquam in medio determinante, & ipsum per talem cognitionem intuitiue, siue, sicuti est in se, cognoscere, benè coherent inter se.

Quia cognoscere quoduis obiectum in alio tanquam in medio determinante, aliud non est, ut supra notauimus, quàm cognoscere distinctè vtrumque; tamen, ut vnum aut per se, aut per sui cognitionem determinet intellectum ad cognoscendum alterum. Hoc autem benè stare potest cum eo, quòd vtrumque, sicuti est in se, siue intuitiue cognoscatur. Ita enim iuxta commune Theologiam cognoscit Deus creaturas in se ipso, in sua omnipotentia, vel in sua scientia, & vnam creaturam in aliâ, & se in creaturis; & tamen hæc omnia, ut sunt in se, siue intuitiue cognoscuntur à Deo. Cum prorsus repugnet, quidpiam à Deo aliter, quàm est in se, cognosci, ob manifestam imperfectionem huiusmodi cognitionis. Itaque nihil est, quod vetet, Beatum in quavis creaturâ connexâ cum Deo, vel in visione beatificâ alterius Beati tanquam in medio determinante, cognoscere Deum, uti est in se, siue intuitiue. Quemadmodum Deus in quavis creaturâ, in quavisque visione beatificâ creatâ se ipsum, sicuti est in se, cognoscit, siue intuitiue. De quo plura dicenda sunt in tract. de Scientiâ Dei.

Ex hac propositione inferretur, Thomistæ, qui putant, verbum mentale esse aliquid ab intellectu productum, in quo tanquam in medio determinante cognoscitur obiectum, non benè negare huiusmodi verbum compatibile esse cum visione intuitiuâ Dei. Constat enim ex præsentate proposit. benè illud, si daretur, posse cum eâ coherere. Pro.

Propositio 4.

104 **U**t de reliquis intellectiōibus, ita de visione Dei intuitiua philosophandum est, quod attinet ad assignandum illud, in quo ipsa consistit.

Quia supposito, quodd intellectus videntis Deum intuitiue producit speciem expressam, seu verbum formale expressiuum ipsius Dei, iuxta dicta propof. 1. æquè, ac cuius intellectus producit speciem expressam, seu verbum formale expressiuum cuiusvis obiecti à se cogniti, prout statuitur in Pharo Scient. disp. 2. q. 1. non est, cur de visione Dei intuitiua aliter, quam de reliquis intellectiōibus, in præfenti philosophemur. Itaque, prætermisiss alijs sententijs in eâ questione, relatis, visio intuitiua Dei iuxta nostram ipsi statutam in vniuersum in specie expressa consistit producta ab intellectu creato per superadditam actionem, vniã tamen eidem non mediã vniõne superadditã, sed per se ipsam instar cuiusdam modi eius. Cuius assertiōnis probatio ex vniuersali doctrinã in dictã q. propof. 1. traditã petenda est.

DISPUTATIO XVIII.

De supernaturalitate visionis intuitiue Dei.

Quia multa, quæ de supernaturalitate visionis Dei possunt in præfenti, atque etiam solent tractari, alijs supernaturalibus entibus communia sunt: idcirco Theologi præsertim Recentiores de ente supernaturali, siue de supernaturalitate in genere solent in præfenti multa dicere. Quod & nos in hac disp. illis morem gerentes gratiã vniuersalitatis doctrinã præfate decreuimus.

QVAESTIO I.

Quos modis dicatur aliquid supernaturale.

Natura à nascendo dicta multifariam vsurpari solet. Primò pro natiuitate, siue generatione. Secundò pro essentia, seu quidditate cuiusvis entis vniuersè. Tertiò specialitèr pro essentia, siue substantiã suppositi vt condistinctã à substantiã: quo sensu dicimus, substantiam esse terminum, seu complementum naturæ: atque ita in Christo Domino esse duas naturas cum vnã substantiã, seu personalitate: in Deo autem vnicam naturam cum tribus personalitatibus. Quartò sumitur natura pro rerum creaturarum vniuersitate. Quo pacto dicunt Theologi cum S. Th. 1. p. q. 105. art. 7. miraculum totius naturæ vim superare. Quintò accipitur paulò contractiùs pro congregatione causarum secundum instam, innatamve propensionem operantium: quomodo dicere solemus, naturam nihil facere frustra, abhorrere vacuum, odisse superfluum, &c. Hinc

sexto præfati Philosophi interdum nomen naturæ ad solam primam causam contrahebant, dum dicebant, cuncta esse facta per naturam. Septimò apud Arist. lib. 2. Physic. cap. 1. natura est principium, & causa motus, & quietis eius, in quo est primò, & per se, & non secundum accidens. Octauò denique, quia præter ea, quæ iure creationis substantijs creatis sunt debita, plura illis Deus dona confert ex meritis Christi gratuito, & supra exigentiam ipsarum; pro eâ rerum collectione, cum quibus hæc dona tanquam indebita comparantur, à Patribus, & Theologis natura vsurpatur. Qua acceptiōne ordinem naturæ ab ordine supernaturali, & gratiæ solemus seiuungere. Quam autem entia natura sic vsurpata sub se complectatur, vberitèr infra explicandum est.

Hinc naturale tot ferè modis, ac natura, accipi solet. Primò enim dicitur naturale, quod natiuitate, seu origine comparatur. Secundò, quod cuiuslibet entis naturæ, seu essentiæ quoquo modo est conueniens, & consentaneum: quæ acceptiō est latissima: quia non solum consentanea naturæ debita, sed etiam indebita amplectitur. Tertiò vocari solet naturale, quod ratione naturæ, non verò ratione substantiæ supposito conuenit: siue id sit debitum, siue non debitum. Quartò naturale dicitur, quod opponitur miraculoso: & quia de ratione miraculi est esse infuetum, omnia in Mundo non infueta, quantumuis ad ordinem gratiæ pertineant, naturalia hoc sensu vocantur, vt videre est in Aug. lib. 26. contra Faustum cap. 6. Quintò naturale dicitur, quod non est liberum: quo pacto etiam actum charitatis naturæ indebitum naturalem esse dicimus, cum liber non est, vt in Beatis. Sextò ens, quod principio motus constat naturale vocatur; & quod ab eius natiua propensione nascitur, naturale dicitur; opponiturque violento, quod ab extrinseco, & contra internum impetum entis ipsi solet impingi. Septimò denique naturale dicitur à Theologis, quod intra naturæ vires, & exigentiam, seu ius, aut debitum continetur, sumendo naturam in octaua acceptiōne data n. præced. quodque subinde supernaturale non est, neque ad ordinem gratiæ pertinet, sed naturæ. Aduerto tamen circa hanc acceptiōnem, quæ sola ad rem præfentem facit, naturale in hoc sensu præter ea, quæ naturæ sunt debita, ea etiam comprehendere, ex quibus natura ipsa coalescit, vt latius explicabo infra q. 2.

His positis, supernaturale, vt nomen ipsum præ se fert, idem est, quod supra naturam. Unde, quicquid quomodolibet supra naturam est alioquo ex prædictis modis acceptam, supernaturale vocari posset. Quamquam bifariam dumtaxat reperitur hæc vox vsurpata. Primò apud Philosophos pro eo, quod est supra naturam sumptam pro principio motus, & quietis, siue supra ens ab illã dictum naturale, quod est obiectum Physicæ, superioritate quadam vniuersalitatis: qualia sunt ea, de quibus Metaphysica tractat; quæ proinde scientia supernaturalium, seu scientia supernaturalis conuenit vocari, vt notauit P. Fonseca in præmio Metaph. cap. 8. Secundò apud Theologos & ad rem nostram pro eo, quod est supra vires, supra omneque debitum, aut etiam exigentiam naturæ, quamdamque superioritatem, & excellentiam supra illam habet. Quo sensu non solum apud Scholasticos, vt Recentiores quidam putant, sed apud Patres etiam habet vsum prædicta